

**ਬੇਬਾਕ, ਬੇਲਾਗ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ
ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਈ**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਅਮਨਟੈਲ ਦਾ ਦੀਵਾਲੀ ਧਮਾਕਾ

\$25 'ਚ 2200 ਮਿੰਟ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ (36.5 ਘੰਟੇ)
ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ

AMANTEL.COM

Customer Service 24/7 ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

ਢੋਲ ਰੇਡੀਓ

Dhol Radio Live 24/7

Live Calls 9:30pm Indian Time
Skype id: dholradio, Website: www.dholradio.com
USA: 210-399-3465, Canada: 604-210-1955
I Phone App: Dhol Radio, Android App: Dhol Radio

Twelfth Year in Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 12, Issue 51, December 17, 2011 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

Email:punjabtimes1@sbcglobal.net
www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਫ਼ਤੇ

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਰਗਰਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਥੇ ਸਿਆਸੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਕੇਲ ਕੱਸਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਪੋਲਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕ ਪੱਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 117 ਮੈਂਬਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਐਲਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣਾਂ 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪੱਤਾ ਵਿਚ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੁਸੁਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਰੀਖ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਉਂਜ, ਇਸ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ 'ਲੋਕ ਲਭਾਊ' ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਝਤੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲੱਗਣ 'ਚ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਦਿਨ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਭਾਵੇਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਅੱਧ 'ਚ ਹਰ ਹਾਲ 'ਚ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਕਾਂਗਰਸ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ

ਨੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਇਕ ਹੀ ਪੱਤਾ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਇਕ ਪੱਤਾ 'ਚ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਤਰਾਖੰਡ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਨੀਪੁਰ ਤੇ ਗੋਆ ਵਿਚ ਵੀ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੋ ਮੁੱਖ ਧਿਰਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲਾ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਵੀ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਡਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੁਕਾਬਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਤੀਜਾ ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਦੋਵਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਤੈਅ ਕਰੇਗਾ।

ਉਧਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ ਤਬਾਦਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਜਾਂ 31 ਮਾਰਚ 2012 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਤਬਾਦਲਾ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਰਿਟਰਨਿੰਗ ਅਫਸਰ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਣਗੇ ਸਗੋਂ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਡਿਪਟੀ ਕਲੈਕਟਰ, ਸਬ ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਬਲਾਕ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਵਰਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਹੇਠ ਆਉਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਈ. ਜੀ. ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਸਟੇਟ ਆਰਮਡ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਾਂਡੇਂਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ, ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ, ਵਧੀਕ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ, ਉਪ ਪੁਲਿਸ ਕਪਤਾਨ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਬ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਡਿਊਟੀ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹਦਾਇਤਾਂ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੋਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਮੁਤਾਬਕ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖ:ਹਵਾਰਾ

ਪੇਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਨਾਅਰੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਰਹੂਮ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਖਾਤਕ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਛਪ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵਿਹਲ ਸੀ ਅਤੇ



ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ



ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲੋਂ 100 ਗੁਣਾ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਾਂ ਵਿਰੁਧ ਹਨ ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ।

ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਖ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ

ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਵਿਹਲ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਸਿੰਘ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

FARMERS

*Auto *Home
*Business
*Workers
Compensation

ਆਟੋ, ਘਰ ਤੇ ਬਿਜਨਸ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Gurjinder Dimple
Insurance Agent
License # 537993

ਫਰੀ ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
Ph:517-499-4883
Fax:517-993-5755, gurjindersingh@att.net.
www.farmersagent.com/gsingh3
2681 Loon Ln, Okemos, MI 48864

Estd. 1975

World Wide Travel

www.fly2world.com

AIR TRAVEL • CRUISES • VACATIONS

DETROIT 734 525 7304
TOLL FREE 866 66 INDIA
CHICAGO 312 224 8800

DELTA KLM AIRFRANCE ETIHAD QATAR

Independent Insurance Agent

*Auto *Home *Business *Life

Illinois – Indiana – Wisconsin

Our Partners: Travelers, AAA, Progressive, The Hartford & Many More.

ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੇਟਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

Sunny Dhillon

Ph:847-858-5683
2021 Midwest Rd., Oak Brook, IL 60523

ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ 21 ਮਾਮਲੇ ਅਣਸੁਲਝੇ ਕਰਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਨਵੰਬਰ ਚੋਰਾਸੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 21 ਮਾਮਲੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਣਸੁਲਝੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਪੀੜ 'ਚ ਹੁਣ ਫਿਰ ਮਣਾ ਮੂੰਹੀ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲ ਰਹੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਤਲਬ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ 56 ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 21 ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਬੇੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਅਣਸੁਲਝੇ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ 225 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ 56 ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਦੋ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤਹਿਤ ਹਨ ਤੇ 30 ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਕੀ 21 ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਜਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਭੀੜ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਇਹ ਕੇਸ ਨਜ਼ਰਗੜ੍ਹ, ਡਾਬਰੀ, ਨਰਾਇਣਾ, ਇੰਦਰਪੁਰੀ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਫਾਉਂਟੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਸਬੰਧੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਟੀ. ਨਾਨਾਵਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕੁਝ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਸਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਬਰੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਡਵੋਕੇਟ ਵਿਵੇਕ ਗਰਗ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਹਿਤ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ

ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੀੜਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਨਰਾਇਣਾ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਉਂਦੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ 10 ਮਾਰਚ 1985 ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅਣਸੁਲਝਿਆ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਉਧਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਖਿਲਾਫ ਚੱਲ ਰਹੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭੀੜ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਭੜਕਾਇਆ ਸੀ। ਕਤਕਤਡੂਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਜੱਜ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੇਸ ਬੰਦ ਪਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ-ਕਮ-ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜੇ.ਆਰ. ਆਰੀਅਨ ਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮਾਨ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 3 ਜਨਵਰੀ ਤਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਇਸ ਬੇਨਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ 18 ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਜੇ ਤਕ ਲਏ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਸੱਜਣ ਕੁਮਾਰ ਸਮੇਤ ਬਲਵਨ ਖੇਖਰ, ਕਿਸ਼ਨ ਖੇਖਰ, ਮਹੇਂਦਰ ਯਾਦਵ, ਗਿਰਧਾਰੀ ਲਾਲ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਭਾਗਮੱਲ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਲਈ ਭੀੜ ਨੂੰ ਉਕਸਾ ਕੇ ਛੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਇਹ ਕੇਸ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਗੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਪੀ ਸੀ ਐਸ) ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਲ 2012 ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਗਵਰਨਿੰਗ ਬੋਰਡ, ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਨੂੰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਯੂਥ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਂਤੜਾ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਐਡਵਾਈਜ਼ਰੀ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਏਰੀਏ ਦੇ

ਇਕ ਚੰਗੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਕਰੀਬ ਡੇਢ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ



ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘੂ

ਹਨ। ਉਹ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਜ਼ਿਲਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੱਟ ਮਾਨ ਪੁਰ ਤੋਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਕੰਵਲਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਮਨਵੀਰ ਤੇ ਧੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਅਰੋੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘੂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 630-862-0941 ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੈਕਸਨ ਦੇ ਡਾ. ਮੱਰੇ ਨੂੰ ਕੈਦ

ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ: ਪੌਪ ਦੇ ਬੇਤਾਜ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਾਈਕਲ ਜੈਕਸਨ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਡਾਕਟਰ ਕਾਨਰਡ ਮੱਰੇ ਨੂੰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਕਾਊਂਟੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਮਾਈਕਲ ਪਾਸਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠੇ ਫਰੇਬ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ

ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਲੋਕ ਹਿੰਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਫੋਰਬਸ ਸੈਂਚਰੀ ਟਰਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ 12 ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਦੇਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੂਬਾ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ. ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ.ਸੀ. ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਮੇਟੀ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਦੀ ਉਮਰ 70 ਸਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮੌਕੇ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਫਰਵਰੀ, 1935 ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕਰੀਬ 77 ਸਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਘਿਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ

ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਉੱਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵੀ.ਸੀ. ਦਾ ਚਾਰਜ ਦੇਣ ਲਈ ਬਜ਼ੋਰ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਦਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਪਿੱਛੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਬਾਨੀ ਵੀ ਸੀ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਉਮਰ ਹੱਦ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ!

1.888.888.9914

੦੦੨੨੨

ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ?

ਜਿਹਨਾਂ ਡਾਕਟਰ ਘਤਾਹਿ ਅਤੇ ਜਾਨ ਨੁਕਸਾਨ

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 70% ਤੱਕ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਲੇਟ ਫੀਸ ਅਤੇ ਓਵਰ ਲਿਮਿਟ ਫੀਸ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ

ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ,

ਬੈਂਕਰਪਸੀ ਤੋਂ ਬਚੋ!

WE CAN HELP YOU TO RESOLVE YOUR IRS TAX DEBT TODAY

» #1 Ranked By Numerous Organizations
 » Achieve Financial Peace of Mind
 » Get The Fastest Possible Solution

» 100% Confidential
 » Help Stop Wage Garnishments And Bank Levies
 » Help You Have Peace Of Mind

WE WORK IN ALL 50 STATES & CANADA

CREDIT CARD

CARDHOLDER

ਰਾਡ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਨੂੰ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ

ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਇਲੀਨਾਏ: ਫੈਡਰਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਰਾਡ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਨੂੰ 14 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰ 18 ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਅਪਰਾਧ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਰਮੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋ-ਟੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਉਰੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਉਸ (ਜੱਜ) ਨੂੰ ਉਸ ਉਤੇ ਉਕਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰਾਡ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਜੇਮਸ ਜੈਗਲ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਘੋਰ ਗਲਤੀਆਂ ਲਈ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਨਰਮੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਚਾਉਣ ਦਾ ਇਹ ਉਸ ਕੋਲ ਆਖਰੀ ਮੌਕਾ ਸੀ ਪਰ ਫੈਡਰਲ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਰੀਡ ਸ਼ਾਰ ਦੀ ਦਲੀਲ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਵਕੀਲ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਵਾਲੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਸੀਟ ਭਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੋਧੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ, ਡਾਲਰਾਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਖਾਤਰ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਜਾਣਦਿਆਂ-ਬੁੱਝਦਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਗਵਰਨਰ ਵਿਰੁਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਵਰਨਰ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਵੱਲੋਂ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ

ਦੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਸੀਟ ਭਰਨ ਬਦਲੇ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਅਹੁਦਾ ਮੰਗਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਕੇਸ ਵਿਚ



ਰਾਡ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ

ਨਰਮੀ ਲਈ ਗਵਰਨਰ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਪੈਟੀ ਨੇ ਧੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੈਦ ਹੋ

ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਵਧ-ਫੁੱਲ ਰਹੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. 2005 ਤੋਂ ਗਵਰਨਰ ਬਲਾਇਗੋਵਿਚ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਲੀਨਾਏ ਦੀ ਸੈਨੇਟ ਨੇ 2009 ਵਿਚ ਉਸ ਉਤੇ ਮਹਾਂਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਣਾ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਹਲਫ ਲੈਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ 1970 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ 3 ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀਖਾਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਜਾਰਜ ਰਾਇਨ ਜੋ 1999 ਤੋਂ 2003 ਤੱਕ ਗਵਰਨਰ ਰਹੇ, ਲਾਇਸੈਂਸ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵੇਚਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ 2006 ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਸੀ। 1961 ਤੋਂ 1968 ਤੱਕ ਗਵਰਨਰ ਰਹੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਓਟੋ ਕਰਨਰ ਜੂਨੀਅਰ ਨੂੰ 1973 ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣ, ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਅਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੇ 17 ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਡੈਮੋਕਰੈਟ ਡੈਨ ਵਾਕਰ ਜੋ 1973 ਤੋਂ 1977 ਤੱਕ ਗਵਰਨਰ ਰਹੇ, ਨੇ 1987 ਵਿਚ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਫਰਾਡ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਦੋਂ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਈ.ਜੀ.ਐਸ. ਵਲੰਟੀਅਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰੰਭੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ.ਸੀ.ਯੂ. ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

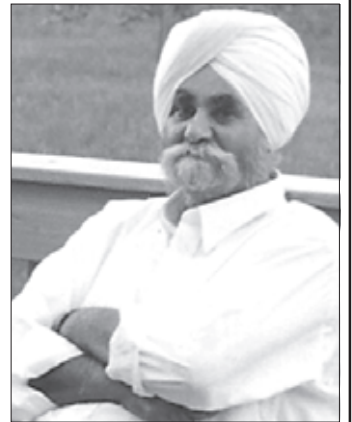
ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਦਰਮਿਆਨ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਕਰ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਸੁਰਗਵਾਸ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਉਘੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸ. ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ 13 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ। ਉਹ 82 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਦੋ ਪੁਤਰ-ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 5 ਧੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ।

ਮਰਹੂਮ ਸ. ਬੈਂਸ 1981 ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਉਹ ਮਰਹੂਮ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਦੇ ਬਹਿਨੇਈ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 847-537-5861, 847-818-9547 ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।



ਸ. ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

JR Brothers, LLC

Greenwood, IN 46143

ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਅਤੇ ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਤੋਂ ਨਿਊ ਜਰਸੀ,
ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ, ਕਨੈਕਟੀਕਟ,
ਨਿਊ ਯਾਰਕ, ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਅਤੇ
ਵਾਪਸੀ ਰੂਟ।

ਬਹੁਤੇ ਗੇੜੇ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਨਿਊ
ਜਰਸੀ-ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ ਵਿਚਾਲੇ



ਵੀਕਐਂਡ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਅਦਾਇਗੀ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ

Ph:317-534-5136, Cell:317-702-2803



Sistar Mortgage

Minimizing Cost, Maximizing Investment

www.SistarMortgage.com

Balbair (Bill) Grewal, Loan Officer

Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile

(586) 262-0156 Fax

Balbair.Grewal@SistarMortgage.com

Loans
Available
In
Most States!



> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

Mobal Trucking, Inc.

12 Aspen Ridge Ct., St Peters, MO 63376

Ph:636-294-0770 or 314-267-4288

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਰੀਫਰ ਰੈਂਟ ਅਤੇ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ
ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਰੂਟ ਹਨ

CA To East Coast & Back

MO To East Coast & Back

ਪੇਪਰ ਸਹੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੈਸੇ ਤੁਰੰਤ

ਡਿਸਪੈਚ 24 ਘੰਟੇ, ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਉਪਲਬਧ

e-mail: mal3855@charter.net



ਫਿਊਲ ਐਡਵਾਂਸ

ਇੰਡੀ ਹਾਂਡਾ INDY HONDA

8455 US 31 South (US 31 & stop 12 Rd.), Indianapolis, IN 46227

ਗਰੀਨਵੁੱਡ ਮਾਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ

ਇੰਡੀਅਨਾਪੋਲਿਸ ਏਰੀਏ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਨਪਸੰਦ ਕਾਰ ਡੀਲਰਸ਼ਿਪ

ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਾਂਡਾ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਡਲ ਜਾਂ ਮੋਕ ਦੀਆਂ
ਕਾਰਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈਣ
ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ

ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ
ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ



ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ, ਜੱਸੀ ਸਿੰਘ

Cell:317-444-9772



Civic, Accord, Pilot, CRV, Element,
Insight, Odyssey Van ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਰਾਂ ਲਈ



Bob Rohman's INDY
HONDA
www.INDYHONDA.COM

Call For Monthly Specials

Office:317-887-0800, e-mail: jsjassie@yahoo.com

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਡਟਣ 'ਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ 11 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਧਰਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਏ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 436

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਜ਼ ਉਧੇੜੇ

ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਭਾਰਤ ਭੂਸ਼ਣ ਥਾਪਰ, ਹਾਸਰਸ ਕਲਾਕਾਰ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ, ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਘੜੀਆਂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕੁਸ਼ਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸਣੇ 20 ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮਟਕਾ ਚੌਕ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰੀ ਖੜੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੈਕਟਰ-17 ਵਿਖੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬੜੇ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਯੂ.ਟੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ



ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਸੀ ਤਾਂ ਧਰਨਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਵੀ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਸੈਕਟਰ-17 ਬਾਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖਾਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਗੱਦਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਜਿਹੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੱਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਗੱਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮਾਲਵਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ 'ਹੋਣੀ' ਤੈਅ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮਾਲਵਾ ਬਿੰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੰਤੇ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ



ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਾਝੇ ਤੇ ਦੋਆਬੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਖੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। 2007 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ?

ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਗੜ੍ਹ ਦੋਆਬੇ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸਫਾਇਆ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਗੜ੍ਹ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਨਮੋਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਿਰ ਇਸ ਵਾਰ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁੱਖ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮਾਲਵੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਲਵੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਸੀਟਾਂ ਦੀ

ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਹੁਣ 68, ਮਾਝੇ 'ਚ 25 ਤੇ ਦੋਆਬੇ ਵਿਚ 24 ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਦੋਆਬੇ ਤੇ ਮਾਝੇ 'ਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹੱਥ ਮਹਿਜ਼ 6 ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਉਧਰ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਧਾਰ ਵੀ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਗੋਵਾਲ), ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੇਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਢੁੰਡੀਕੇ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਸਾਖ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਦੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਤੇ ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਧਾਰ ਤਾਂ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸੰਗਰੂਰ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਹ ਚਰਚਾ ਭਾਰੂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੁਕਮਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਹੀ ਖੋਰਾ ਲਾਉਣਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਾਟੋਧਾੜ ਜਾਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 19 ਦਾ ਅੰਕੜਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣਾ ਔਖਾ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਡੁੱਬੇਗਾ। ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਕਾਰਨ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਬੇੜੀ ਕਿਸੇ ਤਣ ਪੱਤਣ ਲਗਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ 23 ਸੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ 19 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਹਾਲ 2002 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਸਾਲ 2002 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 23 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂਕਿ ਸਾਲ 1997 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 23 'ਚੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਹਾਰੀਆਂ ਸਨ ਤੇ 18 ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚਾਰੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। 2012 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿਛਲਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੀ ਅਪਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਐਤਕੀਂ ਨਵੀਂ ਹਲਕਾਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸੀਟਾਂ

ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 1980 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1992 ਤਕ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। 1980 ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ 65 ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਛੇ ਸੀਟਾਂ ਹੀ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1985 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਮੂਲੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਹ 55 ਵਿਚੋਂ ਸੱਤ ਸੀਟਾਂ ਉਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲ 1991 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਵੰਡੀ ਆਸ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਵੋਟਾਂ ਅੱਗੇ ਪੈ ਗਈਆਂ ਤੇ 1992 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੀ ਰਲ ਕੇ ਲੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵੀ ਇਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੂਲੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਪੰਜ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਪੰਜ ਹੀ ਸੰਸਦੀ ਸਕੱਤਰ ਹਨ। ਬੋਰਡਾਂ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ

ਰਾਜ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲਾਉਣ ਲਈ 117 ਉਚੀ ਤੇ ਸੁੱਚੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਧਾਰਾ 107/151 ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੇ 'ਚ ਪੁੱਜੇ ਮਜ਼ਿਸਟਰੇਟ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਤਾਏ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਾਏ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਲਕਾ ਲੰਬੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਦੇਖ ਕੇ ਉਥੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇੰਨੀ ਪਤਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਸੀਟਾਂ ਲੱਭਣੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਲਕਾ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਉਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਚ ਲਿੱਬੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਗੇ। ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਵਾਰ ਪੂਰਨ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਜਿੱਤੇਗੀ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਲੰਗਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਭਾਤਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਹਨ।

ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਅੱਠ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ 18 ਲੱਖ ਨੂੰ ਟੱਪ ਗਈ ਹੈ ਤੇ 450 ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵਾਰੀ ਮਿਲੇਗੀ।

ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਵਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਾਣ-ਬਾਣਾ ਏਨਾ ਬਿਖਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜੰਗ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ 'ਆਪਣਿਆਂ' ਦੇ ਹੀ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਅੜਿੱਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪਹਿਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਾਟੋਧਾੜ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਹੈ ਪਰ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ ਤੇ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਦੀ ਘੁਰਕੀ ਦਾ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਬੰਦ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਆਈਲੈਂਡ ਲੋਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਫਾਇਰ ਕੋਡ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ 8 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੀਆਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਏ ਤਕਰਾਰ ਪਿੱਛੋਂ

ਪੁਲਿਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਫਾਇਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਲੋਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੀਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੁਆਰੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ।

ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਮੀਆਂ ਜਲਦ ਤੋਂ ਜਲਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਲਦ ਹੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਮੁੜ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰੈਵੇਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਜਲਦ ਹੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਜਾ

ਰਹੀ ਹੈ। ਲੰਘੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀਵਾਨ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੀ ਇਕ ਇਮਾਰਤ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਗਏ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਗੈਸ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਤਕਰਾਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲਿਸ ਪਹੁੰਚੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਫਾਇਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਬੇਸਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਬਣਾਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਮਾਰਤ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿਤੀ ਗਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਕਰੀਬ ਰਹੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬੋਰਡ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀ ਰਹੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਜ ਖਹਿਰਾ ਵਲੋਂ ਬਾਬਾ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਧਿਰਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਗਈਆਂ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਆਮ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਝਗੜਾ ਪੈਸੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹੈ।

‘ਪੰਥ ਰਤਨ’ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਿਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ‘ਪੰਥ ਰਤਨ’ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

ਖ਼ਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਤੇ ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸਮੇਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਤੈਅ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਪੰਥ ਰਤਨ ਫਖ਼ਰ-ਏ-ਕੌਮ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਉਭਰੇ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਿੱਖ

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ’ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਪੰਥ ਰਤਨ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਕਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਉਪਾਧੀ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ

ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ? ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਤੋਂ ਅਸ਼ੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਗਤੀਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕੰਵਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਡਾ. ਪ੍ਰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਪੰਥ ਰਤਨ ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ ਦੇ

ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਚੋਣ ਬਾਰੇ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਵਾਰਡ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਰੱਖਣਗੇ ਜਿਥੇ ਵਿਚਾਰਨ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਥ ਰਤਨ ਐਵਾਰਡ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਾਧੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਨਿਭਾਈਆਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰੌਣਕ ਭਰਿਆ ਰਿਹਾ ਪੀਕਾਟ ਗਰੁਪ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢੇਸੀ): ਇਥੇ 1992 ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਫ ਨਾਰਥ ਟੈਕਸਸ (ਪੀਕਾਟ) ਵਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਰੋਮਾ ਪੈਲੇਸ, ਗਾਰਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਈਟ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਮੌਕੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਦੇ ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪਾਬਲਾ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਸਮੇਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ। ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੂਨਸ ਐਜਾਜ਼, ਨਾਦਿਰ ਦੁਰਾਨੀ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਵਿੱਕੀ ਹੀਰ, ਜਤਿੰਦਰ ਬਾਜਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਨੀਲਵੀ, ਬਲਦੇਵ ਬਸਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਵਿਰਕ ਅਤੇ ਰਾਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟੀ।

ਉਪਰੰਤ ਸੂਫੀ ਗਾਇਕ, ਸੁਰ ਤੇ ਤਾਲ ਦੇ ਧਨੀ ਹੁਸਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਘੰਟੇ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ-

ਮੁਗਧ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਰੋਮਾ ਪੈਲੇਸ ਦੇ ਹਾਲ ਨੂੰ ਇਕ ਦੁਲਹਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਧੂਰੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਕੇ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਖਾਣੇ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ।

ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਕੁਝ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਬੱਡੀ ਕੋਚ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੱਖਰ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇੰਡੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਡੀ ਐਫ ਡਬਲਿਊ ਇੰਡੀਆ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਬੰਗਾਲੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਨੇਪਾਲੀ

ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਫਨ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਤੈਲਗੂ ਦੇਸਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪੀਕਾਟ ਗਰੁਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ-ਮਨਜੀਤ ਜੌਹਲ, ਸੋਢੀ ਸਿੰਘ ਮੰਢਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਭੰਗੂ, ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਬੱਧਣ, ਡਾ. ਜੈ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਡੌਲਾ, ਨਿਰਮਲ ਨੀਲਵੀ, ਕੁਲਦੀਪ ਢਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਇਆ। ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ ਦੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ’ਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੀਕਾਟ ਸੰਸਥਾ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸਾਲ 2012 ਦਾ ਵਿਸਾਖੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਾਊਥ ਫੋਰਕ ਰੈਂਚ, ਡੈਲਸ ਵਿਚ 7 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

Nirvana Funeral Services

ਭਾਰਤੀ ਰੀਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤਿਮ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਲਈ

ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਵਾਜ਼ਬ ਖਰਚਾ

Contact: Sandeep S. Kanda

Funeral & Pre Need Consultant

Ph. 773-971-1371

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

Asian International Foods Indian Grocery Store

ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜ਼ਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ

- ਗਰੋਸਰੀ
- ਸਬਜ਼ੀਆਂ
- ਮਿਠਾਈਆਂ



1950 West Columbia Ave., Battle Creek (MI)
Ph#269-288-0574, 269-420-8135

Cagla's Auto Repair

Your Complete Auto Repair Shop

1225 W. Northwest Hwy., Palatine, IL 60074

Ph:847-963-6363

ਮੁਕੰਮਲ ਕਾਰ ਰਿਪੇਅਰ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਖਾ



ਸਹੀ ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜ਼ਬ ਰੇਟ

Free

Computer diagnostics with any repairs

15% Off
All Repairs

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਨਾਲ ਟੋਇੰਗ ਫਰੀ

Free Towing with any service



\$14.95 plus tax (up to 5qts)

With this coupon
Expires 12/31/2011

PANNUN THE LAW FIRM
ATTORNEYS & COUNSELLORS

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਅਟਾਰਨੀ ਐਂਡ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ?

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ

□ ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼

□ ਬੇਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼

□ ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼

□ 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼

□ ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ



NEW YORK
T 718.672.8000

JACKSON HEIGHTS, NY 11370

CALIFORNIA
T 510.796.9000

3930 CIVIC CENTER DR.
SUITE 170 FREMONT, CA 94538
FREMONT, CA 94538

• ADMITTED IN THE STATE OF NEW YORK ONLY

Punjab Times

Established in 2000
12th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:

Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

Photographer

Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists

Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

Corrpondents

Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, New York, Missouri

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 85 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ ਛਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ ਕਰ ਲੈਣ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਲੋਕਪਾਲ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਘੇਰਾਬੰਦੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿੰਗ ਅਤੇ ਗਰੁੱਪ 'ਸੀ' ਤੇ 'ਡੀ' ਦੇ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਕੰਮਲ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਕਤ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਤੀ ਛੱਡਣ ਦੇ ਰਾਹ ਨਿਕਲ ਤੁਰੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਅਹਿਮ ਆਗੂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਤੀ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ 27 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਮੁੜ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਗਾਂਧੀ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ।



ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ 30 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ-2011 ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਸਦ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ, ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਸ ਪੈਂਤੜੇ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਬਸਪਾ ਆਗੂ ਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਰਮ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ, 2ਜੀ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ ਸੁਸਾਇਟੀ ਜਿਹੇ ਘੁਟਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ

> ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਫਿਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੀ ਧਮਕੀ > ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ

ਰੁਖ਼ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਗੂ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੀ.ਪੀ.ਐਮ. ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਸੀਤਾਰਾਮ ਯੇਚੂਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਬਿੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਪਾਕਿ ਨੂੰ 70 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਮਦਦ ਰੋਕੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 70 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਮਦਦ ਰੋਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ ਤੇ ਮਦਦ ਉਦੋਂ ਤਕ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵਿਛੀਆਂ ਬਾਰੂਦੀ ਸੁਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਲਿਓਨ ਪਨੇਟਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਪਾਕਿ ਆਪਣੇ ਮਤਭੇਦ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਲਈ ਅਹਿਮ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਦਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ 70 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਦੇਸ਼ੀ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਮਰੀਕਾ

ਉਧਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਚਾਲੂ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ 27 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਫਿਰ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਇਕ ਆਦਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਹੀ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਕੀਬਾਂ ਘੜੀਆਂ ਹਨ।

ਟੀਮ ਅੰਨਾ ਮੈਂਬਰ ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਿਆਨ ਸਿਰਫ

ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਾਰ ਹਨ।

ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਤੇ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਨੇ ਸਖਤ ਰੁਖ਼ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਦਨ ਤੇ ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਸਮਝੌਤਾ ਕਮੇਟੀ ਸਾਲ 2012 ਲਈ 662 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਬਿੱਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 70 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਬਿੱਲ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ 'ਚ ਕਟੌਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੈਨਿਕ ਰੱਖਿਆ ਬਿੱਲ ਵਿਚ ਈਰਾਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਲੜਾਕਿਆਂ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗੁਟਾਂਤਨਾਮੇ ਬੇਅ ਜੇਲ੍ਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਬਿੱਲ

ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ।

ਇਸ ਘੜਮੱਸ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ 30 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ 2011 ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਬਿੱਲ ਬਾਰੇ 286 ਸਫਿਆਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ 3 ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਸੰਸਦ ਕਰੇਗੀ। ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਸਿੰਘਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 105 ਤਹਿਤ ਬਹੁਤ ਹੀ 'ਮੁਕੱਦਸ ਅਤੇ ਸਮੇਂ' ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਫਿਲਹਾਲ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗਰੁੱਪ 'ਸੀ' ਅਤੇ 'ਡੀ' ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 'ਸੈਂਟਰਲ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਕਮਿਸ਼ਨ' ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਨੂੰ ਇਸੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੱਕੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਿਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਉਹ ਵੀਟੋ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤੇ ਰੋਕੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਸੈਨਿਕ ਤੇ ਗੈਰ ਫ਼ੌਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਕਟੌਤੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਮੰਗ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਜਿਹੜੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖ:ਹਵਾਰਾ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਪਾਈ ਗਈ ਅਪੀਲ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਲਈ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਗਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਕੇਸ ਲੜਨ ਲਈ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਾਈ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਬੁਝੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ 12 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜੇ.ਐਸ. ਸਿੰਘੂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਇੱਥੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜਦੋਂ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਜਿਪਸੀ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ

ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ, ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ, ਭਾਈ ਭਿਓਰਾ ਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਗਏ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾਅਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੰ. ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੁਬਾਲੀ ਤੇ ਰਣਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਓਰਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਵੀ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਂਜ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਿਡਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੌਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲਏ ਗਏ। ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਝੈਲ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋੜਨ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕੇਸ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਅਦਾਲਤ

ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਦੀ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਗੁੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸੰਗਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਰਵਿੰਦ ਠਾਕੁਰ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵੀਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸਹੂਲਤ ਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ ਮੌਕੇ ਹਵਾਰਾ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਕਾਰਡ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 9 ਫਰਵਰੀ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਤੇ ਭਿਓਰਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਿਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਹਵਾਰਾ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਤਾਇਆ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਹਵਾਰਾ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਵਾਰਾ 'ਤੇ 11 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਮਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਵਰੰਟ 'ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਖਰੜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੁਮਾਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਮੋਹਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਨਕਦ ਮੰਡੀ ਖਰੜ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਰ ਲੈਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਖਿਲਾਫ਼ 21-7-2011 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 420, 120 ਬੀ, ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)

ਸ੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)

ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ

ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ

ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀ

ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ

ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)

ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ

ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸ੍ਰੀ ਹੈਪੀ ਹੀਰ

ਬਾਦਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਸਾਈਕਲ ਨਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਭੇਟ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ: ਪਿੰਡ ਚੱਕੋਵਾਲ ਸ਼ੇਖਾ ਦੇ ਭਾਈ ਗੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਬਾਦਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਸਾਈਕਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪੰਚ ਤੇ ਹਲਕਾ ਫਿਲੌਰ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ ਨੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਪਰਿਵਾਰ, ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ 'ਹਾਂਡਾ ਪਲਈਅਰ' ਸਕੂਟਰ ਭੇਟ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਕੂਟਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸਰੀ (ਕੈਨੇਡਾ) ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥ ਦੀ ਇਸ ਧੀ ਤੇ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੀ ਅਸਲ ਵਾਰਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਸਕੂਟਰ ਨਾਲ ਇਸ 'ਚ ਤੌਲ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਜੋਂ 20000 ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੀ

ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉੱਚ ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੇਗੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਬੜਾਪਿੰਡ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਲਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਈਕਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬੱਚੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਲ ਨੇ 1984 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇਹਧਾਰੀ ਪਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪੰਥ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਿੱਠ ਦਿਖਾਈ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕੋਵਾਲ ਸ਼ੇਖਾ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲਾ ਸਾਈਕਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ 'ਚ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵੀ 1984 'ਚ ਹੋਏ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ



ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਸੌਂਪਦੇ ਹੋਏ ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪਿੰਡ

ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਸਾਈਕਲ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੀ।

ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦਾ ਅਨਾਦਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਯੁਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਫੁੱਥਰੇ-ਏ-ਕੌਮ' ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਾਈਕਲ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤਾਂ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦਾ ਨਾਂ ਚੇਨ ਕਵਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਗੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।

ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਬਣੇ: ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਤੱਥ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ 1955 ਵਿਚ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੈਰਿਜ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਕਿੱਥੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਵਾਏ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤਹਿਤ ਹੋਏ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਐਕਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

Public Notice

Change of Name

I, Harinder Singh Bhinder S/O Avtar Singh Bhinder, resident of 529/10, GT road, Shahbad Markanda, Kurukshetra, Haryana (India) now living at 8553 Woodstone Way, S. Drive, Indianapolis, IN 46256 (USA), hereby declare that I have changed the name of my son Jagdeep Singh, age 15 years, from Jagdeep Singh to Jagdeep Singh Bhinder. All concerned note.

Change of Name

I, Gursharan Kaur W/O Harinder Singh Bhinder, resident of 529/10, GT road, Shahbad Markanda, Kurukshetra, Haryana (India) now living at 8553 Woodstone Way, S. Drive, Indianapolis, IN 46256 (USA), have changed my name from Gursharan Kaur to Gursharan Kaur Bhinder. All concerned note.

Change of Name

I, Navpreet Kaur D/O Harinder Singh Bhinder (age 18), resident of 529/10, GT road, Shahbad Markanda, Kurukshetra, Haryana (India) now living at 8553 Woodstone Way, S. Drive, Indianapolis, IN 46256 (USA), have changed my name from Navpreet Kaur to Navpreet Kaur Bhinder. All concerned note.

To Advertise with Punjab Times

Call: 847-359-0746

Fax: 847-705-9388

Visit us on the web: www.punjabtimesusa.com

Matrimonials

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted Sikh Saini US/ Canadian match for Sikh Saini US citizen girl, 24, 5'-0" studying hospital/ medical billing & coding after bachelor in Bussiness Admn. Contact: singhp1@hotmail.com

Wanted US/Canadian/UK/ Australian citizen match for Amritdhari Sidhu girl from educated urban family in India, 5.4, 23 yrs, doing MSc Biochem. Call: 850-225-6388 in the US or email: sukhsohi@yahoo.com

Seeking a suitable Jatt Sikh US citizen match for a pretty 24, 5'-3" Dentist girl in India. Contact at skgurdeep7@gmail.com.

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Wanted US/Canadian citizen girl for B.D.S. (dentist) Gursikh boy, 26, 6'-0" in India. Contact Ph. +91-98153-67728.

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਚੀਮਾ 29, ਕੱਦ 5'-11" ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਟੀਜ਼ਨ 10+2 ਪਾਸ ਲੜਕੇ ਲਈ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ 22 ਤੋਂ 27 ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੀ ਘਟੋ ਘਟ 5' 4" ਕੱਦ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੰਗਣੀ ਇੰਡੀਆ ਤੇ ਵਿਆਹ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ। ਲੜਕੇ ਦੇ ਮਾਪੇ ਇੰਡੀਆ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਫੋਨ 91-80591-27952 ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਕਰੋ js.cheema@yahoo.com

Suitable match for 29/5'-9" cleanshaven, slim, Ramgarhia Sikh boy, Software Engineer well settled in US. Caste no bar. Call: 425-307-1050; Email: biodata/photo: psingh03850@gmail.com

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659



Best Way Travels & Tour Inc.

Since 1975

6353 N Claremont (Corner of Devon & Claremont) Chicago, IL 60659



Best Fares For India/ Pakistan. Europe 50% Discount Business Class.

Ph: 773-465-4949, Fax: 773-465-8599

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR, CONTINENTAL AIR

For Emergency Call anytime at 847-673-3825



JET AIRWAYS DELTA, AIR INDIA, KLM, LUFTHANSA.

EARLY BIRD SALE!!!!

India \$545 London \$250

R K

Carpet & Flooring, Inc.

6346 N. Claremont Ave. Chicago, IL 60659

ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ



*Commercial *Installation
*Residential *Cleaning
*Industrial *Repair
*Sales

Ravinder Singh Ravi

Ph: 773-761-6888

Fax: 773-761-6865

Business Opportunity

International Company looking for serious people to work from home-part time or full time. Great earning potential, full training and support provided. To attend training in your area.

For more info. call:

Sukhpreet Kaur Indiana

Ph: 317-884-3557

Sharanjeet Kaur

Ph: 317-332-1387

spkaurus@yahoo.co.in - www.shopherbalife.com/skaur

ਅਕਾਲੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹੀ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 2012

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 7 ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ 6 ਵਾਰ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸੁੱਖ ਭੋਗਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਤਕ 13 ਵਾਰ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸੱਤ ਵਾਰ ਜੇਤੂ ਹੋ ਕੇ ਉਭਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਛੇ ਵਾਰ ਸੱਤਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ 14ਵੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਡਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ' ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਰਕਾਰੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਤੇ ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦੇਣ ਤੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤ ਲਈ ਆਖਰੀ ਹਥਲੇ 'ਚ ਜੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ 1952, 1957, 1962, 1972, 1980, 1992 ਤੇ 2002 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਜੇਤੂ ਰਹੀ ਪਰ 1967, 1969 ਤੇ 1977 ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਫੁੱਟ ਪੈਣ ਕਾਰਨ



ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੈਰ ਖਿਸਕਦੇ ਰਹੇ। 1967 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਛੇ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਇਆ। 1920 ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਏ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਸਾਲ 1937 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤਕ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਿਆਸੀ ਦਬਦਬਾ ਬਣਾ

ਲਿਆ ਸੀ।

ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਿਆਸੀ ਪਿਛ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 1956 ਦੌਰਾਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸੂਬੇ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢਿਆ। ਉਂਜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਫੁੱਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਗੁਟਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

1980 ਵਿਚ ਮੁੜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਲੌਗੋਵਾਲ ਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਲ 1985 ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ

ਸਮੇਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇੰਜ ਹੀ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਗਈ ਸੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਾਲ 1967, 1969, 1977, 1985, 1997 ਤੇ 2007 ਦੌਰਾਨ ਛੇ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿਛ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮਾਅਰਕਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੀ ਫਿਰ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਾ ਸਵਾਦ ਮਾਣਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿਚਲੇ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਬਖਸ਼ੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਹੱਲਚਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਣਤਰ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਸੰਕਟ ਕਈ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਟੁੱਟਣ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਅਧੀਨ ਆਉਣ, ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਖਵੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 29 ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਾਰੀ ਇਹ ਵਧ ਕੇ 34 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਖਵੇਂ ਵਰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੰਜ ਹੋਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਦਿੱਕਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕਈ ਮੌਜੂਦਾ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਲੜਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਇਸੇ ਲੜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਮਾਝੇ ਤੇ ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੱਭਣ 'ਚ ਦਿੱਕਤ

ਦੇ ਭਵਿੱਖ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 12 ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 14 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਪਰ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦਿਹਾਤੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਰਾਖਵਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਲੜਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਮੋਗਾ, ਮੁਕਤਸਰ ਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ। ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਪੰਜਗਰਾਈਂ ਹਲਕਾ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਜੈਤੋ ਨਵਾਂ ਹਲਕਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਵੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਦਿੜ੍ਹਬਾ ਹਲਕਾ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਅਧੀਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋ ਹਲਕੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਹਲਕੇ ਬਣਨ ਨਾਲ ਵੀ ਕਈ ਰਾਜਸੀ ਪੁਆਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ

ਹਨ। ਉਂਜ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹੱਦਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ 'ਇਕ ਅਨਾਰ ਸੌ ਬਿਮਾਰ' ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ

ਜਨਰਲ ਤੋਂ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਅਧੀਨ ਆਏ ਹਲਕੇ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਨਰੋਟ ਮਹਿਰਾ, ਜਗਰਾਉਂ, ਰਾਏਕੋਟ, ਦਿੜ੍ਹਬਾ, ਨਾਭਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦਿਹਾਤੀ, ਆਦਮਪੁਰ, ਪਾਇਲ, ਬੁਢਲਾਡਾ।

ਰਾਖਵੇਂ ਤੋਂ ਜਨਰਲ ਹੋਏ: ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਦਾਖਾ, ਖੰਨਾ, ਅਮਲੋਹ, ਧਰਮਕੋਟ।

ਖਤਮ ਹੋਏ ਹਲਕੇ: ਕਾਹਨੂਵਾਲ, ਧਾਰੀਵਾਲ, ਵੇਰਕਾ, ਨੂਰਮਹਿਲ, ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਿਹਾਤੀ, ਪੰਜਗਰਾਈਂ, ਜੰਗਾ, ਨੰਗਲ, ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ, ਮਾਹਿਲਪੁਰ, ਗੜ੍ਹਦੀਵਾਲਾ, ਟਾਂਡਾ, ਮੋਰਿੰਡਾ, ਡਕਾਲਾ, ਧਨੌਲਾ, ਸ਼ੇਰਪੁਰ, ਨਬਾਣਾ, ਪੱਕਾ ਕਲਾਂ, ਵਲਟੋਹਾ, ਬਿਆਸ, ਬਨੂਤ, ਲੋਹੀਆਂ।

ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਹਲਕੇ: ਪੂਰਬੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੁਹਾਲੀ, ਬਸੀ ਪਠਾਣਾ, ਰੋਪੜ, ਭੋਆ, ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ, ਅਮਰਗੜ੍ਹ, ਸਾਹਨੇਵਾਲ, ਗਿੱਲ ਕਲਾਂ, ਰੋਪੜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦਿਹਾਤੀ, ਮੋੜ ਮੰਡੀ, ਬਠਿੰਡਾ ਦਿਹਾਤੀ, ਭੁੱਚੇ ਮੰਡੀ, ਉਤਮੁੜ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ, ਖੇਮਕਰਨ, ਸਾਹਕੋਟ, ਜੈਤੋ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਬਣੇ ਦੋ ਨਵੇਂ ਹਲਕੇ।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿੱਥੇ 11 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 10 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਕ ਰਾਖਵਾਂ ਹਲਕਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ

ਗਿਣਤੀ 16 ਤੋਂ ਘਟ ਕੇ 15 ਰਹਿ ਗਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰੇ ਹਲਕੇ ਜਨਰਲ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਇਕ ਰਾਖਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਪੂਰਥਲਾ ਤੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹੀ

ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਮਾਝੇ ਤੇ ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਹਾਲਤ ਮੁਤਾਬਕ 4 ਹਲਕੇ ਘਟ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸਬਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਖਵੇਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਣ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਵਰਗ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਲਈ ਭਵਿੱਖੀ ਫਿਕਰ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸਫ਼ਬੰਦੀ ਵੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਰੂਪਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਤਾਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਦੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੁਹਾਲੀ ਨਵਾਂ ਹਲਕਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ ਨੇ ਜੇਕਰ ਮਾਝੇ ਤੇ ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਪੱਲੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਪਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਲਵੇ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਖੁਸ਼ ਹਨ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਹਲਕੇ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਹਲਕੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਟੁੱਟ-ਭੱਜ ਦਾ ਅਸਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਕੱਟਣ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਗੀਆਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵੱਧ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਦਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਕੱਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਸੇ ਵੱਟੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਲਵਾਉਣ (ਪੇਡ ਨਿਊਜ਼) ਤੇ ਫਰਜ਼ੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ 'ਪੇਡ ਨਿਊਜ਼' ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਪੀ.ਕੇ. ਦਾਸ, ਅਕਸ਼ੈ ਰੌਤ (ਦੋਵੇਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਚੋਣਾਂ) ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਸੁਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਰਜ਼ੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਏ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ 24 ਘੰਟੇ ਪੁਣਛਾਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੱਖਪਾਤੀ ਜਾਂ ਧਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਜ਼ਰ ਆਈ, ਉਸ ਦਾ ਖ਼ਰਚਾ ਸਬੰਧਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਖਰਚ ਵਿਚ

ਪੈਸੇ ਵੱਟੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਲਵਾਉਣ ਬਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ

ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਆਸਾਮ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਕੁੱਲ ਖਰਚ ਦਾ 40 ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰੋਪੋਰੀਟੀ 'ਤੇ ਹੀ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਰੂਪੀ ਖ਼ਬਰ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਛਪਵਾਇਆ ਗਿਆ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਡੀਅਨ ਪੀਨਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 171 ਐਚ.

ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਮ ਜਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕੀਤੇ

ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖ਼ਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਤੇ ਪੇਡ ਨਿਊਜ਼ ਬਾਰੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕੈਪਟਨ ਸੰਦੀਪ ਸੰਧੂ, ਨਿਰਮਲ ਰਾਮਪਾਲ, ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਵਧਵਾ, ਬਸਪਾ ਵੱਲੋਂ ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।



K. SUMJIT SINGH

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ:ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ

ਲੁਧਿਆਣਾ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਖਰੀ ਦਿਨੀਂ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ 200 ਯੂਨਿਟ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਜਿਹੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਬਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 100 ਯੂਨਿਟਾਂ ਮੁਫਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 200 ਯੂਨਿਟਾਂ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਬਾਜ਼ ਅੱਖ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਹੇਠ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਜੋ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਧਾਂਦਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਮੋੜਵਾਂ ਜੁਆਬ ਦੇਣਗੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੁਦ ਕਿਸੇ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਹਾਲਤ 'ਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਥ ਰਤਨ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਆਪ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਕ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਇਸ ਉਚ ਖਿਤਾਬ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅੰਗ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਵੰਡਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸਰੋਤ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿੱਖ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਧੂਰੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।



Call: Madan Khatri
1-847-530-1550
www.PropertyZoo.com
 Prudential at
 25 Turner Ave.,
 Elk Grove Village, IL

Market is Tuff! Right? But, 14,000 homes are sold daily nationwide!
Buy Home NOW !!
INTEREST RATES BELOW 4.75% and PRICES ARE DOWN 30% !

Don't miss an Opportunity in Your Life time

*****Motel available in Central Iowa 34 Rooms & 3-BR apt. Positive Cash flow, For \$399K.**

If you want a Broker who can work with you from beginning to the end, Call Now!

ATM's & Credit Card Terminals at Lowest Prices! No Hidden Fees.

Merchant Accounts-Grocery, Motels, Limos/Taxis, Gas stations.

Credit card terminals - Verifone, Hypercom...

Transfer existing CC processing to us for lower rates.

99% approved same day. We specialize in high risk businesses.

ATMs - TRANAX/TRITON/WRG, starting at \$69/mo.*
 (Perfect for retail stores, hotels, gas stations, etc.)

Need Money? We provide cash advance against credit card processing with NO collateral or personal guarantee.

Online Data Corp. is a registered ISO/MSP of Wells Fargo Bank N.A.
 *Credit restrictions apply.

Call SAGAR HANDA at: 773-416-8526
 or 773-935-VISA, SagarATM@yahoo.com

www.GoldCoastATM.com



FREE CREDIT CARD TERMINAL!

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney

General Legal Practice



Navdeep S. Jhaj

Member, American Immigration Lawyers Association

**Estate Planning
 Personal Injury
 Bankruptcy**

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622
Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277

email: navjhaj@me.com

24 ਘੰਟੇ 11

ਸਟੇਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ
ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

San Jose, Livermore, Berkeley, Tracy,
 Sacramento, Yuba City, Stockton,
 Modesto, Fresno, Bakersfield, Reno



ਫੋਨੇ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਕੀਮਤ \$25 • ਵੱਡੇ ਰੇਡੀਓ ਦੀ ਕੀਮਤ \$35 • ਇੰਟਰਨੈਟ ਰੇਡੀਓ \$10 ਵਾਲਾ ਹੁਣ \$99 ਨੂੰ

PUNJABI RADIO USA

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ
 ਰੇਡੀਓ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ
I-Phone ਤੇ Android Application
 ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ
ਮੁਫਤ ਡਾਊਨਲੋਡ
 ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

- ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਮਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ
- ਸਵੇਰੇ 9.20 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ (ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ : ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ)
- ਸਵੇਰੇ 10 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ) (ਸੋਮਵਾਰ-ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)
- ਸਵੇਰੇ 11.30 ਤੋਂ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਤੱਕ 'ਬੋਲੀਵੁੱਡ ਹਿੱਟਸ' (Bollywood Hits) (ਸੋਮਵਾਰ-ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ)
- 1 ਵਜੇ ਤੋਂ 2 ਵਜੇ ਤੱਕ ਭੈਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਰਾਣੀ ਕਾਹਲੋਂ ਤੇ ਅੰਜੂ ਨਾਰੰਗ)
- 2 ਵਜੇ ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹਾਸਰਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਹੱਸਦੇ ਹਸਾਉਂਦੇ' (ਮੰਗਲਵਾਰ)
- ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ Repeat ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਖ਼ਬਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ (ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ)
- ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਆਪੋ ਆਪਣਾ (ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ)
- ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ Repeat ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਦੋ ਆਰ ਦੀਆਂ, ਦੋ ਪਾਰ ਦੀਆਂ' (ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿਮਰ)
- ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ Repeat ਜੋਬ ਐਂਡ ਬਿਜਨਸ ਸ਼ੋਅ • ਸ਼ਨੀਵਾਰ : ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ
- 3 ਵਜੇ ਤੋਂ 5 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੁਝ ਗੀਤ'
- ਐਤਵਾਰ : 'ਲਹਿਰੇ' (ਬਾਬੂ ਲਾਲ ਤੇ ਬਿਮਲੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੀਜੀ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ)
- 5 ਵਜੇ ਤੋਂ 7.30 ਤੱਕ 'ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ' (ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਨ, ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਕਥਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ)



ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ



ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ
ਚੋਣਾਂ 2012

ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਕਵਰੇਜ ਹਰ ਰੋਜ਼ 2 ਵਜੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਤੇ 10 ਵਜੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੋਸਾਂਝ ਦੇ ਨਾਲ

ਖ਼ਬਰਾਂ ਤਾਜ਼ੀਆਂ (ਚਾਰ ਵਾਰ ਹਰ ਰੋਜ਼)

- 09.05 : ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੋਸਾਂਝ
- 11.05 : ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ
- 08.05 : ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ
- 09.05 : ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ (ਡਰਾਮਾ)

ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ : 10:30 ਤੋਂ 11:00 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ
 ਮੰਗਲਵਾਰ : 9:30 ਵਜੇ ਤੋਂ 10:00 ਵਜੇ ਰਾਤ

ਰਾਤ 8 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤੱਕ :

ਸੋਮਵਾਰ ਭਖਦੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ Live Talk Show (ਸੁਸ਼ੀਲ ਦੋਸਾਂਝ) • ਮੰਗਲਵਾਰ : 'ਇਕ ਸੋਚ' (ਕਮਲ ਗਿੱਲ) • ਬੁੱਧਵਾਰ : ਖ਼ਬਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ (ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ) • ਵੀਰਵਾਰ : ਜੋਬ ਐਂਡ ਬਿਜਨਸ ਸ਼ੋਅ

ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ : ਸ਼ਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ (ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਸੋਨੀਆ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ) • ਸ਼ਨੀਵਾਰ : ਝਿਲਮਿਲ ਤਾਰੇ-ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ • ਐਤਵਾਰ : ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਾਗਾਂ (ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ, ਪਰਵੀਨ ਮੱਲੂ)

ਰਾਤ 9 ਤੋਂ 10 ਵਜੇ ਤੱਕ :

ਸੋਮਵਾਰ : ਮਨੋਰੰਜਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਦੋ ਆਰ ਦੀਆਂ, ਦੋ ਪਾਰ ਦੀਆਂ' (ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿਮਰ) • ਮੰਗਲਵਾਰ : ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ (ਡਰਾਮਾ) • ਬੁੱਧਵਾਰ : ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬਾਗਾਂ (ਮਸੂਦ ਮੱਲੂ)

ਵੀਰਵਾਰ : ਖ਼ਬਰਸਾਰ-ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟਾ • ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ : (9 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ) 'ਪਾਣੀ 'ਚ ਮਧਾਣੀ' • ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਦਾ ਹਿੱਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

• ਸ਼ਨੀਵਾਰ : ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਮੁਲਾਕਾਤ • ਐਤਵਾਰ : ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ (ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮੀਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਿਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਲਸਾ)

ਰਾਤ 10 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ-ਐਤਵਾਰ) : Repeat ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ, ਸੰਗੀਤ

ਹਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ **408.722.7698**

Listen LIVE www.punjabiradiousa.com

Email: info@punjabiradiousa.com
 3750 McKee Road, # B, San Jose CA 95127

ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੁਣਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ • 1-(832) 551.5029

ਲੱਠਮਾਰਾਂ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹੈ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਲੋਕ-ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਨਾ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਵਰਗਾ, ਇਹ ਆਪਣੀ ਵੰਨਗੀ ਆਪ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਸੇਧਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਣ ਵੇਲੇ ਲੋਕ-ਲਾਜ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਵੀ ਰੱਖਣਗੇ, ਬੱਚੇ ਸੱਕੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣਗੇ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਵੇਲੇ ਰਾਜ-ਤਿਲਕ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ, ਇੱਕ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਭਾਵ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪੱਖ-ਪਾਤ ਵੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਲ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ ਵੇਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਝਾਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਿਛਲੇ ਦਸ-ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਤੀਸਰਾ ਸਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਭੰਡੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਝਾਰਖੰਡ ਮੁਕਤੀ ਮੋਰਚਾ ਤੇ ਲੱਖ ਭਾਈ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੌਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਅੱਜ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਸੇ ਦਾ ਅਗਲਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਤੇ ਨੇੜਲੇ ਬੰਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਆਖੀ ਕਿ 'ਖੁੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਵੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।' ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨੂੰ 'ਗਾਂ ਵਾਂਗ ਭੂਤਰੀ ਫਿਰਦੀ' ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਮੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੁਟਵੀਂ ਪਜ਼ਾਮੀ ਵਿਚ ਚੁਹੇ' ਛੱਡੇਗਾ, ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਸਾਊ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਇੰਜ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਾਲੇ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੌਣ ਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਸਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ?

ਜੀ-ਹਜ਼ੂਰੀਆਂ ਨੇ ਏਨੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁੱਛਾਂ ਵੀ ਲਿੱਬੜੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਦਿੱਸਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਬੰਦੇ ਸਾਰੇ ਉਹ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀਸਾ ਹੀ ਮੂਧਾ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਵਧੇਰੇ ਮੁਨਾਸਬ ਜਾਪਿਆ ਸੀ।

ਅਗਲਾ ਰਾਜ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਰਵਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਕੱਢਵਾ ਲਏ ਗਏ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੱਡੀ

ਉਹ ਹਰ ਪਾਸੇ ਲੁੱਟ ਵੀ ਮਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੜਿੱਕਾ ਬਣੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੋਆਮ ਕੁਟਾਪਾ ਵੀ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਚੱਲਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਧੂਹ ਕੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਜਨਤਾ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੱਢੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਜ਼ਲੀਲ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਇਹ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡੇ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦਾ ਚੋਣ ਏਜੰਟ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਵੱਡੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਪੜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਏਦਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੇਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਪਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਗਈ, ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖੁਦ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਗੋਤਾ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੂੰ ਟੀ ਵੀ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਯੂਥ ਵਰਕਰ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਲਈ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਪ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਮਿਸਾਲ ਇਥੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਈ।

ਅੱਜ ਜੋ ਕੁਝ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਸੇ ਦਾ ਅਗਲਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਤੇ ਨੇੜਲੇ ਬੰਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਆਖੀ ਕਿ 'ਖੁੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਵੋ, ਇਸ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।' ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰ ਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨੂੰ 'ਗਾਂ ਵਾਂਗ ਭੂਤਰੀ ਫਿਰਦੀ' ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਮੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 'ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਘੁਟਵੀਂ ਪਜ਼ਾਮੀ ਵਿਚ ਚੁਹੇ' ਛੱਡੇਗਾ, ਕੀ ਉਹ ਵੀ ਸਾਊ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ? ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਇੰਜ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਾਲੇ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੌਣ ਲਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਸਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਕਿਉਂ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ? ਕੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਤਲ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣਾ ਦੋਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜੁਰਮ ਹਨ?

ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅਨਰਥ ਕਰ ਛੱਡੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੁਝ ਉਹ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਹਨ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਸਰੋਆਮ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਛਿੱਕਾ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਉਤੇ ਅਫਸੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ। ਉਸ ਸਾਬਕਾ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇੱਕ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਲਾਈਵ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਵਾਰੀ ਗੰਦੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਦੋ ਦਿਨ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਮੁਆਫੀਆਂ ਮੰਗਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੋਬੀ ਵਾਰ ਰਾਜ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਾਣੇਦਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ।

ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਰਿਆਦਾ ਮਿਥਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਈ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮਿੱਥੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਿੱਥੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਲੱਠ-ਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੀ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਥੱਪੜ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੱਢੀਆਂ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਵਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਸਰਪੰਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਧੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ? ਕੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਗੈਰਤ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਬੁਲ ਖੁਰਾਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਉਸ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਲਫਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਿਕਲੇ? ਉਹ ਏਨੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਿਖਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਬਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ? ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਉਹ ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਹਬ ਹੇਠ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਲੇਟ ਗਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਉਤੇ ਕਾਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੋ ਜਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿੜ



ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਖਾਈ?

ਰਾਜ ਦਾ ਹੱਠ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੱਠ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਰੇ-ਚੱਕ ਜ਼ਰੀਰ ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਯੁੱਗ ਲੋਕ-ਰਾਜ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗੁੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਲਟੀਆਂ ਮਰਵਾ ਦੇਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹੋ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵੀ ਸੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਪਰੇ ਰਿਹਾ, ਪੈਰ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਜੰਮੇ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਉਡਾਈ ਪਈ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰੀ ਫੰਡ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਖਰਚੇ ਜਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਚੋਂ 66% ਸਿਰਫ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ 59 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ 38.94 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਨੌਂ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 25 ਲੱਖ ਅਤੇ ਚੌਦਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਵਾਲੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 26.5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਫੰਡ ਘੱਟ ਸੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਇਸ ਫੰਡ ਵਿਚ ਵੀਹ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਵੀਹ ਕਰੋੜ ਵਿਚੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਿਰਫ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਝੋਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਵੱਖ ਹੋਣ ਤੇ ਮਾਘੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰੈਲੀ ਕਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸਤਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ? ਜੇ ਇਸ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਫੰਡ ਦੀ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗਈ ਰਕਮ ਗਿਣੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਨੱਬੇ ਫੀਸਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਸਿਰਫ ਦਸਵੇਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸਹੂ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਜੇ ਉਸ ਸਹੂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਸ਼ੀਰਨੀ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕਤਸਰ 'ਚ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ? ਪੱਖ-ਪਾਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹੂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਕਰਨਾ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਸੂਰ ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਤਾਂ ਇਹੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ: ਆਮੀਨ!!

ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਹ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੀ ਇੱਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਦਤਮੀਜ਼ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਥੱਪੜ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੱਢੀਆਂ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਰਵਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਸਰਪੰਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਕੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕ ਧੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ? ਕੀ ਇੱਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਇੱਕੋ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਗੈਰਤ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ? ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਬੁਲ ਖੁਰਾਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਉਸ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਲਫਜ਼ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਨਿਕਲੇ? ਉਹ ਏਨੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਿਖਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਬਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ? ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਉਹ ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਹਬ ਹੇਠ ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਲੇਟ ਗਈਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਉਤੇ ਕਾਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦੋ ਜਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਖਾਈ?

ਮੰਤਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਦਾ ਅਕਸ ਦਾਗਦਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਆਗੂ ਆਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੋਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ, ਜਿੰਨੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਕਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਆਗੂ ਜਿੱਤੇ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਹੇਠ ਸਨ।

ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 1997 ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਦੇ ਵੇਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆ ਕੇ ਲਗਾਮ ਲਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਅਮਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਅਫਸਰ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦਾ ਫੜਾਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੈਕ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਪੈਸੇ ਲੈਂਦਾ ਜਾ ਫੜਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਇਹ ਚੈਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਚੈਕ ਦੇਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਟਿਆ, ਸਗੋਂ ਨਵੇਂ ਰਾਜ-ਦਰਬਾਰ ਦੇ

ਲੀਹ ਤੋਂ ਲੱਭ ਗਈ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਲਾਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਦੋਂ ਰਵੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਕੱਢਵਾਏ ਗਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਰੋਲਾ ਇਹ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ, ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਚੋਰਾਂ ਨਾਲ ਰੇਟ ਤੈਅ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਥਿਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਰ ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ 'ਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁਧ ਮੁਹਿੰਮ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਨਤੀਜਨ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਫਾਸਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਈਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 13 'ਚੋਂ ਮਸਾਂ 2 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਸੰਕੇਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮੋੜਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਜੋੜ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਏਦਾਂ ਦੀ ਝਾਕ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਿਲਾਫ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਸਨ ਤਾਂ ਰੋਕਣਾ ਕਿਸ ਨੇ ਸੀ? ਆਸ ਸਿਰਫ ਏਨੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹੱਦਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਚੱਲਣਗੇ ਪਰ ਏਦਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾੜੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਆਣ ਸੰਭਾਲੇ ਸਨ।

ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਮੋਹਾਲੀ, ਪੰਚਕੂਲਾ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਪੁਨੀਆ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ: 94173-34049

ਅਸੀਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ



Has your credit
been

**Naughty
or
Nice?**

ਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਕਰੈਡਿਟ ਖਰਾਬ ਹੈ???

ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰਟਗੇਜ, ਕਾਰ ਲੋਨ, ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਜਾਂ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਿਸ ਭਾਅ ਮਿਲੇਗੀ, ਇਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਕਰੈਡਿਟ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

We Can Help

We specialize in repairing credit reports. We Improve your credit by removing negative items you identify as inaccurate, misleading or unverifiable. *Damaging Items include:*

*Bankruptcies *Late Payments *Judgements *Collections
*Foreclosures *Charge Offs *Garnishments *Repossessions
*Liens *Partial Payments *all credit killers!*

ਅੱਜ ਹੀ ਕਰੈਡਿਟ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

ZiNU
CREDIT REPAIR

Call 1-800-400-ZINU(9468)

Visit: www.Zinucreditrepair.com

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਜੋਰਦਾਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੁਣ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

*ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ
ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
*ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ
ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
*ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
*2-3 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ
ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ



Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

Yuba City Ph: 530-383-2785

4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838



ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥



ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਊਥ-ਵੈਸਟ ਵਰਜੀਨੀਆ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੈਲਮ/ਰੋਆਨੋਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ 150 ਮੀਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ ਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੇਪਨਾਹ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਪੈਸਾ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਹੋਰ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਤਿਲ ਫੁਲ ਭੇਟਾ ਕਰਕੇ ਰੋਆਨੋਕੇ ਤੇ ਸੈਲਮ, ਵਰਜੀਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ ਮਾਇਆ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

Contact person: Surindra Singh, Text or voice: 540-632-1347

Roanoke Gurudwara (VA)

2803 Fairway Forest Dr., Salem, VA 24153

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 17 ਦਸੰਬਰ 2011

ਜਾਗ ਪੰਜਾਬ ਜਾਗ

ਤੇਈ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਬਹੁਤ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਟੱਬਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ-ਪਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ 57 ਦਿਨ ਮਰਨ ਵਰਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਆਲਟਰਨੇਟਿਵ ਇਨੋਵੇਟਿਵ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਯੂਨੀਅਨ ਲੰਮੇ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਘੋਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਂਦਰਾਂ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਟੁੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਂ, ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬੈਡ 'ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਪਿਆ ਪਿਆ ਆਖਰਕਾਰ ਮੌਤ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਸਿਤਮ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਇਸ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਰੱਖੀ ਕਿ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਸਾਥੀ ਹੁਣ ਘੋਲ ਤਿਆਗ ਦੇਣ। ਇਹ ਇਕੱਲੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਬਤ ਕਾਰਨ ਕੋਢੇ ਹੋ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਬਾਸ਼ਿੰਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਢੇ ਵਕਤਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਸਦੀ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਹਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਅਕਸਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਲਾਂਭਾ ਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ 'ਵਿਹਲੜ' ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤੇ ਨਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਸਿੱਖ ਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਫੜੀ ਹੈ ਭਲਾ? ਇਹ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਇਕੱਲੇ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਵਕਤ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇੰਨੇ ਡਾਢੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਹੈ। ਪੱਕੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਲਈ ਘੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸੁਣੀ ਗਈ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲੀ ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ 'ਤੇ ਉਤਰਦਿਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾ ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ ਦੇ ਬੱਪੜ ਮਾਰ ਘੱਤਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਟੈਂਕੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਤਮਦਾਹ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਚੱਲੀ ਸੀ, ਮੁੜ ਕੇ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਲ ਆਈ-ਗਈ ਹੋ ਗਈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੰਗਦੇ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਦਲ-ਦਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਲਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ, ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੱਦਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੇਟ ਤੋਂ ਵੀ ਨਿਗੂਣੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਂ, ਹਰ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਮਸਰੂਫ਼ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ 'ਸੰਜੀਦਗੀ' ਨਾਲ ਇਸ ਪਾਸੇ 'ਕੰਮ' ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਦਰਅਸਲ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਤਬਕਾ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੇ ਵੀ ਏਜੰਡੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਆਮਦ ਇਸ ਪੈਸੇ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਰਹਿੰਦੀ-ਖੂੰਹਦੀ ਕਸਰ ਹਰ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਜੋ ਹਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਖਿਆਲ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜਦੀ ਹੈ। ਇਕੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਵੀ ਇਕ ਦਹਾਕਾ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਲਾਜ ਖੁਣੇਂ ਦਮ ਤੌੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛ-ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣ ਕੇ ਟੱਕਰਿਆ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਹੁਣ ਐਨਾ ਪਲੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਤੀਜਨ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਕੜ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਾਹਿਰ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ 15 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪਾਣੀ ਖੁਣੇਂ ਬੰਜਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੌਣ (ਹਵਾ) ਵੀ ਪਲੀਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਦਾ ਖੇਤੀ ਮਾਡਲ ਅਪਨਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਪੰਛੀ, ਜਾਨਵਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਓ ਲੋਕੋ! ਇਹ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ 'ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਸਦਾ' ਹੈ? ਹੁਣ ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਏਜੰਡੇ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸੰਜੀਦਾ ਸ਼ਖ਼ਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਸਲ ਏਜੰਡੇ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਟਿੱਲ ਲਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾਮ ਰਾਹ ਦਸੇਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਏਕੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਧਰਨੇ ਤੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਠੇ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਨ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਠ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ।



ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼



ਖੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ!

ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਕੋਈ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਾ, ਭੜਥੂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ, ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਮੱਥੇ ਰਗੜਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰੈਲੀਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ 'ਕੱਠ ਕਰ ਕੇ, ਮੋਢੇ ਫੀਤੀਆਂ ਆਪਣੇ ਲਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਨੇਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੁੰਡਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਜਿਹੜੇ ਆਪੋ ਵਿਚੀਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਫਸਾਈ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਵੇਂ 'ਮਿਕਸੀ' ਨੇ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ, ਚੁੱਲ੍ਹੇ-ਚੌਂਕੇ ਵਿਚ ਘੋਟਣੇ ਕੁੰਡਿਆਂ ਦੀ। ਇਵੇਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁੱਦੇ ਨੇ ਗਾਇਬ ਹੋਏ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੁਣ ਗਾਲ਼ਾਂ ਤੇ ਖੁੰਡਿਆਂ ਦੀ!

ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭਖ ਗਿਆ ਚੋਣ ਪਿੜ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੋਣ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਘਾਤਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁੱਦਾ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੇਤਾ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲਹਿਰ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਵਰਗੇ ਨੇਤਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸ਼ਬਦੀ ਜੰਗ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਨੀ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਦਾਂ-ਬੰਨ੍ਹੇ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ, ਕੋਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਸ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਰਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਧੁਰਿਆਂ-ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।



■ ਡਾ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ*

ਇਸ ਕਰਕੇ ਟਿਕਟ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਹਾੜੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਭੀੜ ਵਿਹਲਤਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਰਟੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਆਪਣੀ ਬਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਰੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਐਤਕੀ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ੋਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਵਾਂਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਲਗਾਮ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ

ਜੋ ਤਾਕਤ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਕੋਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨੌਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਇਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਧਾਰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵੋਟਰ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਣ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਉੱਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੂਸ਼ਣ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਤੇ ਕੁਝ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹੋ ਪਾਰਟੀ ਮੁੜ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬਾਇਜ਼ਤ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਿਰਤ ਲੋਕਰਾਜ ਲਈ ਸੁਖਾਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਕੀ ਗਲਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣਗੇ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲੋਕਰਾਜ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਰਕਾਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਗਾਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਛਾਣਬੀਣ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਤੱਥ ਆਧਾਰਿਤ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਬਹਿਸ ਬੀਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਰਸਮ ਪੂਰੀ

ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦੀ ਬੈਠਕ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਰੌਲਾ ਪਾ ਕੇ ਵਾਕਆਊਟ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿੱਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਹਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਚੋਰ-ਮੋਰੀਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਲਾਭ ਲਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਹਰ ਬਿੱਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਕੇ ਤੱਥ ਆਧਾਰਿਤ ਬਹਿਸ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰੇ। ਹੁਣ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਚਿੱਕੜ ਹੀ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਸੁੱਚੇ ਮੂੰਹ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੋਤਨ, ਭੱਤੇ ਜਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਵੰਡਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸੂਬੇ ਦਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕੇ।

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਸੂਬੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੋਈ ਏਜੰਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਰਸਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਆਗੂ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਮਾਡਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 20 'ਤੇ)

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਨਿਊ ਮੀਡੀਆ

■ ਤਰਨਦੀਪ ਦਿਓਲ*

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਟੇਢੇ ਵੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਫਰਜ਼ੀ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਘੱਟਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਜਿੱਥੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਆਪਣੀ ਸਕਾਰਾਤਮਿਕ ਅਤੇ ਨਕਾਰਾਤਮਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਮੀਡੀਆ-ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗਾ ਜਿਹਨੂੰ 'ਨਿਊ ਮੀਡੀਆ' ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਤਬਕਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ, ਕਬਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਲਾਸ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤਬਕੇ ਅਤੇ ਉੱਚ ਕੁਲੀਨ ਤਬਕੇ ਦੀ ਕਲਾਸ



ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੌਕੀਆ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਸਬੁੱਕ, ਐਰਕੂਟ, ਟਵਿਟਰ, ਯੂ-ਟਿਊਬ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਤਬਕੇ ਵੱਲੋਂ ਤਕਤਾ ਗੇੜਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਨਵੇਂ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਵਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਚਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬੀ.ਐਸ.ਐਨ.ਐਲ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਆਦਾਰਾ ਹੈ, ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 1.5 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ-ਏਅਰਟੈਲ, ਏਅਰਸੈਲ, ਆਈਡੀਆ, ਵੋਡਾਫੋਨ ਅਤੇ ਕੁਨੈਕਟ, ਰਾਹੀਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੱਸ ਲੱਖ ਲੋਕ ਇਸ ਨਵੇਂ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਇਬਰ ਕੈਫੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਫੇਸਬੁੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਾਇਟ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਤਬਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ (ਅਕਾਊਂਟ) ਬਣਾਉਣਾ ਸਮਾਜਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਮੁਤਾਬਕ ਹਲਕਾ ਬਰਨਾਲਾ ਜੋ ਅਰਧ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੋਲ ਪੇਂਡੂ ਹਲਕੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ 6000 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ

ਵਿਚ ਸੱਤ ਤੋਂ ਦਸ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਸਬੁੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਫੇਸਬੁੱਕ ਉਪਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਫਾਡੀ ਹੈ। ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਜਿਹੇ ਗਰੁੱਪ ਅਤੇ ਪੇਜ ਹਨ, ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਰਫ 5 ਗਰੁੱਪ ਜਾਂ ਪੇਜ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨਿਤਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਖਾਤੇ, ਗਰੁੱਪ ਅਤੇ ਪੇਜ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਹੈ। ਸੱਤਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਧਾਇਕ ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਅਪਡੇਟ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੈਬਸਾਇਟਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਜਾਗੋ, ਪਾਰਟੀ ਡੋਟ ਕਾਮ, ਸਪਰਿੰਗ ਵੋਟ ਡਾਟ ਕਾਮ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਪੋਸਟ ਡਾਟ ਕਾਮ ਆਦਿ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਆਨਲਾਇਨ ਪੇਪਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ 25 ਲੱਖ ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।

*ਫੋਨ:91-99149-00729

ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਇਕ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦਾ ਮਿਡਫੀਲਡ ਤੇ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦਾ ਚਲਾਣਾ

ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਰਦਮੰਦ ਡਾਕਟਰ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੱਤ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੁਲਕਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਗਨੀ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਮੌਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਤਕਣ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, “ਮੈਂ ਫੁੱਟਬਾਲਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ।” ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਸੰਨ 1982 ਦੇ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਜਿੱਤੀ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਟੀਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਆਲਮੀ ਜੇਤੂ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ 1982 ਦੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਦੀ ਤਾਕਤਵਰ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਟੀਮ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ ਸੈਮੀਫਾਈਨਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇਟਲੀ ਨਾਲ ਮੈਚ ਬਰਾਬਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ ਪਾਓਲੋ ਰੋਸੀ ਦੀ ਤਿਕਤੀ ਕਾਰਨ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਟੀਮ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਈ। ਸੰਨ 1986 ਦੇ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ ਫਾਈਨਲ ਮੈਚ ਵਿਚ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਫਰਾਂਸ ਖਿਲਾਫ ਪੈਨਲਟੀ ਰਾਹੀਂ ਗੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਰਾਂ ਬਾਬਤ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, “ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਗਵਾਰ ਹੈ।” ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਸੀ।

‘ਦ ਹਿੰਦੂ’ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਖੇਡ ਲੇਖਕ ਨਿਰਮਲ ਸ਼ੇਖਰ ਨੇ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਡਾਕਟਰ ਸੀ। ਯੂਨੀਸੈਫ਼ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਬੀਮਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜੱਫੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।” ਮਦਰ ਟੈਰੇਸਾ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ, ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨਾਲ ਨਿਭੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਗਹਿਗੱਚ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮਹਾਨਤਮ ਮਿਡਫੀਲਡਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੀ ਬਹਿਸ ਮਿਡਫੀਲਡ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ।

ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ! ਜੇ ਖਿਡਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਖਿਡਾਰੀ ਨਾਲ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਦਰਦਮੰਦੀ ਸਮੂਰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਰਦਮੰਦੀ ਸਿਆਸੀ ਗਲਬਿਆਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸੋਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨਾਬਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਉਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗੁਥਲੀ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪਾਸਾਂ ਅਤੇ ਸਾਥੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਮੋਜ਼ਾਰਟ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਜਿੰਨਾ ਸੁਰੀਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਓ ਪਾਅਲੋ ਦੇ ਕਲੱਬ ਕੋਰਿੰਥੀਅਨ ਵਿਚ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਨਿਰਮਲ ਸ਼ੇਖਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, “ਉਹ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਅਚਾਨਕ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੋੜ ਨਾ ਸਕਦੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਜਨਬੀ ਹੈ।” ਗੀਤ ਅਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਇਹ ਬੰਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦਾ ਨਿਧੜਕ ਬੁਲਾਰਾ ਸੀ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨ ਗਿਝੇ ਪੜਚੋਲੀਏ ਉਸ ਦੇ ਨਾਪ ਦਾ ਖਾਨਾ ਲੱਭਣ ਲਈ ਖਪਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਖਾਨਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਮਿਡਫੀਲਡ ਵਿਚ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਸਾਂ ਦੀ ਸੁਰੀਲੀ ਜੁਗਲਬੰਦੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਕਰਾਰੀਆਂ ਕਿੱਕਾਂ ਨਾਲ ਗੋਲਚੀਆਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਚਾਰ ਇੰਚ ਲੰਮੇ ਕੱਦ ਦਾ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜਚੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਉਸ ਨੇ ਜੁਲਾਈ 2010 ਵਿਚ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ

ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਚੰਗਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਓ ਪਾਅਲੋ ਦੇ ਕਲੱਬ ਕੋਰਿੰਥੀਅਨ ਵਿਚ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰੁਝਾਨ ਹਰ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਖਾਸਾ ਸੀ। ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤਰਜ਼ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਜਰਬਾ ਇਹੋ ਕਲੱਬ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ‘ਕੋਰਿੰਥੀਅਨ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਲੋਕਰ-ਰੂਮ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣੀ। ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੀ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪੱਖੀ ਨਾਅਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਰਸੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੇ।

ਸੀ, “ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਹੌਂਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਹਨ।”

ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਇਕ ਪੇਲੇ ਅਤੇ ਡੈਰੀਇਨਚਾ ਵਰਗੇ ਸਾਬਕਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸਨ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੇ ਨਾਇਕ ਹੋਰ ਸਨ-ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਆਗੂ ਫੀਦਲ ਕਾਸਤਰੋ ਅਤੇ ਚੀ ਗਵੇਰਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੀ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕੀ ਜਬਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੌਨ ਲੈਨਿਨ। ਉਹ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਬੋਲਾਂਗਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾਂਗਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇਗਾ। ਫੁੱਟਬਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਜਾਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇਖੀ ਹੈ ਜੋ ਬੁਝਾ ਹੰਢਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਜਿਉ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਪਰ

ਖੌਲਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਇਕ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਸਿਖਲਾਈ ਯਾਫ਼ਤਾ ਡਾਕਟਰ ਸੀ। ਘਰੋਂ ਕੋਹਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੋਨੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੁਰੇ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਨੇ ਕੋਹਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਉਤੇ ਟਿਕੇ ਮੁਨਾਫ਼ਾਮੁਖੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਲੱਭ ਲਈਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਕੋਹਤ ਵੱਢਣ ਲਈ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਮੇਜਰ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੇਜਰ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਅੰਦਰਲਾ ਡਾਕਟਰ ਕਿਊਬਾ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੀ ਜਰਬਾਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਰ ਮਨੁੱਖੀ ਆਫ਼ਤ ਜਾਂ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਰ ਇਲਾਜ ਮੁਫ਼ਤ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਪੋਲੀਓ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਸ਼ਾਹਦੇਹੀ ਕਰਕੇ ਇਲਾਜ ਲੱਭਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਕੋਹਤ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਕਲਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ

ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਬਣੇ-ਬਣਾਏ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਿਖਲਾਈ-ਯਾਫ਼ਤਾ ਡਾਕਟਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਅਜੂਬਾ ਸੀ।” ਪਾਓਲੋ ਰੋਸੀ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਖਿਲਾਫ਼ 1982 ਦੇ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਵਿਚ ਖੇਡਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਂਕਰੇਟਸ, ਜੀਕੋ ਅਤੇ ਪਾਲਕੋ ਦੀ ਤਿਕਤੀ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲੀ ਹਮਲਾਵਰ ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਟੋਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਕਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਕਤੀ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਖੇਡ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਖੇਡ ਬਾਬਤ ਪਾਓਲੋ ਰੋਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਉਹ ਜਾਦੂਮਈ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ ਫੁਰਤੀਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਮਨੁੱਖ ਸੀ।”

ਦੋਵਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਫੁੱਟਬਾਲ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀਆਂ ਕਿੱਕਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਆਮ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਦਾਹੜੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਦਾਹੜੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਦੇ ਘੁੰਗਰਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਦਾ ਮਤੰਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਫੁੱਟਬਾਲ ਖੇਡਣੀ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੇਡ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਬਤ ਲੇਖ ਲਿਖੇ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਉਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਸਲਿਆਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ ਸੀ। ਅੰਕਤਾਮੁਖੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਸੱਚਮੁੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯੁੱਗ ਦਾ ਬੰਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਸੀ?

‘ਇਕਨੌਮਿਕ ਐਂਡ ਪੋਲੀਟੀਕਲ ਵੀਕਲੀ’ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਐਸੋਸੀਏਟ ਐਡੀਟਰ ਅਨਿਕੋਤ ਆਲਮ ਬੋਲੀਵੀਆ ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਲਮੀ ਡਾਕਟਰੀ ਟੀਮਾਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਹੋਟਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਨਿਕੋਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਗਈ ਰਾਤ ਤੱਕ ਰੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਤੰਬੂਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਹਨ। ਅਨਿਕੋਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਲ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਅਤੇ ਅਨਿਕੋਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੁਨਰ ਹੈ। ਇਸ ਲੋੜ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਮੇਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੈਅ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨਿਕੋਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਬਾਬਤ ਪੁੱਛਿਆ। ਘੱਟ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਲਕ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਏਗਾ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਸ ਪੈਸੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਸੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਮੁਨਾਫ਼ਾ? ਲੰਮੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਅਨਿਕੋਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ ਸਮਝਾ ਸਕਿਆ। ਅਨਿਕੋਤ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਮੰਤਰ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੈਤੀ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਭੂਚਾਲ ਆਇਆ



ਸੈਂਕਰੇਟਸ

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਵਸਦੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਤਬਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਹੈ।” ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਣਸੁਣੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਆਖਰ ਬਾਈਚੁੰਗ ਭੂਟੀਆ ਭਾਰਤੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ!

ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਚੰਗਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫੁੱਟਬਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਡੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਓ ਪਾਅਲੋ ਦੇ ਕਲੱਬ ਕੋਰਿੰਥੀਅਨ ਵਿਚ ਖੇਡਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰੁਝਾਨ ਹਰ ਅਦਾਰੇ ਦਾ ਖਾਸਾ ਸੀ। ਖੇਡ ਕਲੱਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤਰਜ਼ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਖਿਲਾਫ਼ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਤਜਰਬਾ ਇਹੋ ਕਲੱਬ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ‘ਕੋਰਿੰਥੀਅਨ ਡੈਮੋਕਰੇਸੀ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਲੋਕਰ-ਰੂਮ ਦੇ ਕਾਰਿੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣੀ। ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੌਂਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੀ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਪੱਖੀ ਨਾਅਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਰਸੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਬਣੇ। ਆਪਣੇ ਨਾਇਕਾਂ ਵਾਂਗ ਆਵਾਜ਼ ਪੱਖੀ ਸਿਆਸਤ ਉਸ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ

**ਸਵਾਲ
ਸੰਵਾਦ**

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ



ਫੋਨ: +91-97811-21873

ਤਾਂ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਮੂਲ ਦਾ ਸਪੇਨੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਵਾਲਟਰ ਐਸਟਰਾਡਾ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਬੇਵਿਸਾਹੀ, ਬੇਘਰੀ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਊਬਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਹ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਫ਼ੌਜੀ ਔਡਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਡਾਕਟਰ ਲੋੜਵੰਦ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਕੋਹਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਇਸੇ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਸ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੁੰਜੁਰਾਣੀ ਦੇਵੀ, ਮੋਨਿਕਾ ਦੇਵੀ, ਐਮ.ਸੀ.ਮੈਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ‘ਢਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿੱਕਾ’ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?

ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਮਕਬੂਲ ਖਿਡਾਰੀ ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਹੈ। ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਵਿਚ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ 1986 ਦਾ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਸੰਨ 1990 ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸੀ। ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਨੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਕਪਤਾਨ ਵਜੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਦੂਜਾ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਜਿੱਤਣ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਜਿੱਤਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।” ਜਦੋਂ ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਦੇ ਡੌਲੇ ਉਤੇ ਖੁਣਵਾਇਆ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਉਦਾਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਜਨਟੀਨਾ ਦਾ ਡਾਕਟਰ, ਕਿਊਬਾ ਦਾ ਮੇਜਰ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਬੋਲੀਵੀਆ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਚੀ ਗਵੇਰਾ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਸਮੇਤ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਇਸੇ ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਕਤੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੈਰਾਡੋਨਾ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਮੁਲਕ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੌਅਰਮੰਗੀ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਸਿੰਘ, ਲਾਲਰਿੰਦੀਕਾ ਰਾਲਟੇ ਤੇ ਰੋਕਸ ਲਾਮਾਰੇ ਅਤੇ ਸੰਧਿਆ ਰਾਣੀ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਮਨੀਪੁਰ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ?

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਵਧੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਬਾਬਤ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੈਨਲਾਂ ਅਤੇ ਥਾਂ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਿਤਾਭ ਬਚਨ ਦੀ ਪੋਤੀ, ਤੇਂਦੁਲਕਰ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿਚ ਸੌਵੇਂ ਸੈਂਕੜੇ ਅਤੇ ਸਹਿਵਾਗ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਸੈਂਕੜੇ ਬਾਬਤ ਹਰ ਨਿਗੂਣੀ ਤੋਂ ਨਿਗੂਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਿਵੇਕਲੀ ਕਹਿ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਨਾਖ਼ੁਸ਼ਗਵਾਰ ਕਿਉਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ? ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ,

“ਪਿਆਰੇ ਭਾਰਤੀਓ,

ਅਸੀਂ ਸ਼ਿੰਦਤ ਨਾਲ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ‘ਭਾਰਤ’ ਲਈ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹਮਵਤਨਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਲਈ ਖੇਡਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਸਾਡੀ ਹਰ ਚਾਲ ਉਤੇ ਹੌਂਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿੱਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਨਾਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਸਾਡਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਮ

(ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 20 'ਤੇ)

ਕਸੂਰਵਾਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹੀਏ?

‘ਹਰ ਚੰਗੇ-ਮਾੜੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਐਵੇਂ ਕਾਹਨੂੰ ਟੰਗ ਅੜਾਈ ਜਾਣੀ ਐ!’ ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਕਲਮ-ਘਸਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਹੀ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਸਾਂ। ਇੱਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਆਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਿਹਨਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਵੀ ਮੇਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਤੋੜ ਨਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟੀ ਰੱਖਿਆ। ਕਿਸੇ ਡਰ, ਲਾਲਚ ਜਾਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਕਿ ਇਸ ਹਮਾਮ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਨੰਗੇ ਹੀ ਹਨ। ਫਿਰ ਨੰਗਮ-ਨੰਗਿਆਂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਮ ਵਿਚੋਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੰਗੇਜ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਉਸ ਨੰਗੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਜ ਦਿਲ ਵਿਚ ਰੰਜ ਵੀ ਬਥੇਰਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਗੱਲ ਆਈ-ਗਈ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪਾਠਕ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਤਿੱਖਾ ਤੇ ਨੋਕੀਲਾ ਸੂਕਦਾ ਹੋਇਆ ਅਜਿਹਾ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ ਜਿਹਦੇ ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਘੋਸਲ ਤੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਲੀਰੇ ਲੀਰ ਹੋ ਗਈਆਂ! ਬੱਸ ਇਉਂ ਜਾਣੇ ਕਿ ਉਸ ਅਣੀ-ਆਲੇ ਤੀਰ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਦੀ ਪੀੜ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕਲਮ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ।

ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਵੱਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ‘ਤੀਰ’ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਦਿਆਂ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮਵਾਲੀਆ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ, ‘ਬਾਈ

ਰਾਮੂਵਾਲੀਏ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓ ਪੰਜਾਬੀਓ!’ ਹੁਣ ਇਕ ਪਾਠਕ ਨੇ ਇਹੀ ਲੇਖ



ਮੈਨੂੰ ‘ਈ-ਮੇਲ’ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਕੇ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਲੀਕੇ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ‘ਚ ਮੈਨੂੰ ‘ਹਲੂਣਦਿਆਂ’ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਰਾਮਵਾਲੀਏ ਦੀ ਪਲਟੀ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ‘ਚੁੱਪ’ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ? ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਤੌਖਲਿਆਂ ਵਿਚ ‘ਬੜਾ ਕੁੱਝ’ ਹਿਲਜੁਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪੀ ਨਾ ਤੋੜੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ

ਵਰਗੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਾਯੂਸੀ ਵਧੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵੱਲ ਸਾਡੀ ਖਿੱਚ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਇਸ ਪਾਠਕ ਵਲੋਂ ਭੇਜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ਾ ਫੋਟੋ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਚੈਲੀ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਗੱਡੇ ਨਾਲ ਗੱਡਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਬਾਈ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਲਾਲ-ਗੁਲਾਬੀ-ਹਰੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ‘ਤੇ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਨੀਲੀ ਪੱਗ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਰਿਆਣਵੀ ਦੋਸਤ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਸਫਦਰਜੰਗ ਐਨਕਲੇਵ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਗਵਾਂਢ ‘ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੇਰੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਤਮੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਸਕੂਲੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚੋਂ ਈ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਿਆ। ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਅਰਜਨ ਨਗਰ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਬੈਂਡ ਵਾਜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਛੁਣਛੁਣੇ ਜਿਹੇ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਉਸ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲਿਆ। ਕਦੇ ਉਸ ਨੇ ‘ਰਾਮ ਬੈਂਡ’ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲ ਵਰਦੀ ਪਾਈ ਹੁੰਦੀ, ਕਦੇ ‘ਸ਼ਾਮ ਬੈਂਡ’ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਸਮਾਨੀ ਰੰਗ ਦੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਦੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹਰਿਆਣਵੀ ਬੋਲੀ ਦੀ ‘ਤੰਨੇ-ਮੰਨੇ’ ਕਰਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ, ‘ਰਾਮ ਹੋ ਯਾ ਸ਼ਾਮ ਹੋ, ਮਾਰੋ ਕੋ ਤੋਂ ਨਕਦ-ਨਾਮਾ ਚਾਹੀਏ ਸੈ।’

ਸਾਡੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਮ ਯਾ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕੁਰਸੀ, ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਸਿਰਫ ਕੁਰਸੀ। ਜੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣੇ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਫੌਰਨ ਚਿੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹਣਗੇ, ਲਾਲ ਜਾਂ ਨੀਲੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਲਾਲ ਜਾਂ ਨੀਲਾ ਬਾਨ ਮੰਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਪੀਹਤ ਬਦਲਣ ਵਾਂਗ ਗਲੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਗਜ਼ ਗਜ਼ ਲੰਮੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ਾਨ ‘ਚ ਕਸੀਦੇ ਕੱਢਣਗੇ। ਪਾਣੀ ਪੀ ਪੀ ਕੋਸਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਮਸੀਹੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੱਸਣਗੇ, ਲੇਕਿਨ ਪਲਟੀ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੂਰ ‘ਤੇ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਗੱਡੀ ਦੀ ਸਪੀਡ ਨਾਲ ‘ਘਰ ਵਾਪਸੀ’ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

ਬਾਈ ਰਾਮੂਵਾਲੀਏ ਨੇ ਨੀਲੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ।

ਨੱਗ ਲਾਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਤਾਈਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਪਰਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ ਬੈਠੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀ। ਰਾਮੂਵਾਲੀਏ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਬਾਂਹ ਨਾ ਫੜੀ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਰਿੱਛ ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਦਾ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ। ਚੋਣਾਂ ਮੌਕੇ ‘ਲੋਕ ਭਲਾਈ’ ਦਿਲੋਂ ਭੁਲਾਈ, ਵੋਟਾਂ ਸਿਰਫ ਚਿੱਟਿਆਂ-ਨੀਲਿਆਂ ਨੂੰ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਖਾਸੇ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਬੇ-ਪ੍ਰਤੀਤੀ?...ਤੰਗ ਆਮਦ, ਬਜੰਗ ਆਮਦ! ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਦਾ ਭੰਗ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸੋਚ ਲਈ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਲਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਈ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਜਿਸ ਏਜੰਡੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਉਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੱਧ ਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਿਆਸੀ ਮੈਦਾਨ ‘ਚ ਨਿਤਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ‘ਚੋਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਮੁਕਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਪਰਵਾਸ ਪਲਾਇਨ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਸਕੇ; ਲੇਕਿਨ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਜੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਰਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੁੱਟਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਵੀ ਹੁਲੀਆ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕੇ ਰੱਜ ਕੇ ਭੰਡਦੇ ਰਹੇ, ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾ ਪਏ।

ਇਕ ਕਹਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਹੜ ਥੱਲੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਂ ਚੂਹੀ ਸਾਧੂ ਅੱਗੇ ਆ ਡਿੱਗੀ। ਸਾਧੂ ਨੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ। ਚੂਹੀ ਸਾਧੂ ਦੇ ਹੀ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਧੂ ਦੇ ਮਨ ‘ਚ ਆਈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੂਹੀ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ‘ਚ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕੇ! ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਚੂਹੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਲੜਕੀ ਬਣ ਗਈ। ਸਾਧੂ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਦ ਉਹ ਕੁੜੀ ਜਵਾਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਪੀਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਬੇਟਾ ਸੂਰਜ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਆਂ?’ ਕੁੜੀ ਸਿਰ ਫੇਰਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, ‘ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤ ਤਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ‘ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਲਾਂ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਰਜ ਢਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।’

‘ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੱਦਲ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਆਂ?’ ਸਾਧੂ ਦੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ‘ਤੇ ਕੁੜੀ ਕਹਿੰਦੀ, ‘ਪਿਤਾ ਜੀ, ਬੱਦਲ ਵੀ ਬਲਵਾਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਦੇਖਦਿਆਂ

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ:408-903-9952

ਹਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੈ।’ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ‘ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹੀ-ਮੁਸਾਫਰ ਆ ਗਿਆ। ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੁੜੀ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਉਹਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੱਢ ਵੱਢ ਖਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ‘ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਹਾਂ ਬੇਟਾ, ਫਿਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹਵਾ ਨਾਲ ਕਰਾਂ?’ ਕੁੜੀ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਰੁਕ ਕੇ ਬੋਲੀ, ‘ਹਵਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਬੱਦਲ ਨੂੰ ਉੜਾ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਹਾੜ ਮੋਹਰੇ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪਹਾੜ ਹਵਾ ਨੂੰ ਵੀ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।’

ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੰਢਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ‘ਤੇ ਕੁੜੀ ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਸੋਚ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ, ‘ਪਿਤਾਸ੍ਰੀ, ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਹਾੜ ਬਲੀ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਪਰ ਚੂਹੇ ਮੋਹਰੇ ਉਸ ਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੀ। ਚੂਹਾ ਉਹਦੇ ‘ਚ ਵੀ ਖੁੱਭ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।’

ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸਾਧੂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਹੱਥ, ‘ਇਹਦੇ ‘ਚ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ‘ਅਸਲਾ’ ਜਾਗ ਪਿਆ ਹੈ! ਇਹ ਮੁੜ ਚੂਹਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ!’ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਸਾਧੂ ਨੇ ਕੁੜੀ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਤੁੱਕਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, ‘ਜਾਹ ਕਮਲੀਏ, ਬਣ ਜਾ ਮੁੜ ਚੂਹੀ ਦੀ ਚੂਹੀ!’

ਪੰਜਾਬ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਜੀ ਦੀ ਪਲਟੀ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੁਦ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਸੰਵਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਾੜਨਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇਗਾ, ਫਿਲਹਾਲ ਬਾਦਲ ਦਲ ‘ਚ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆਂ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵੀ ਬਗਾਵਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ‘ਚ ਕੰਡੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਾਈ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਬੀਜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਹਨੁਮਾਨ ਵਾਂਗ ਛਾਤੀ ਪਾੜ-ਪਾੜ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਜਾਣ ਕਿ ਲਉ ਦੇਖੋ! ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਘਰ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਰਾਈ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ ਨੂੰ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਈ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਦਿਸੀ ਜਾਣਾ ਹੈ।

#

ਮਧੂ ਕਾਂਕਰੀਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਬੁੱਧ’

ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ, ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 3 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮਧੂ ਕਾਂਕਰੀਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਬੁੱਧ’ ਪੜ੍ਹੀ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਝੁੱਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹਨੇਰੀ, ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ 2007 ਵਿਚ ਛਪੀ ਮਨਿੰਦਰ ਕਾਂਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਭਾਰ’ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਲਿਖੀ ਗਈ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ

ਨੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਭਾਸ਼ਾ, ਸ਼ੈਲੀ, ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਜਿਸ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਸਾਰ ਨਿਭਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਅਤਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇੱਕ ਬੰਨੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਬੰਨੇ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਮਾਰਮਿਕ ਚਿੱਤਰ ਵਾਹਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਕੇਰਾਂ ਤਾਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਧੀਆ ਕਹਾਣੀ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਹੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਜ਼ੁਲਮ ਹੰਢਾਏ ਹਨ। ਉਹ ਜਿੱਤ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬਾਪ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਜਵਾਨ ਧੀ ਦੇ ਉਤੇ ਲੰਮਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਲਫ਼ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੱਤ ਹੀ ‘ਅੰਤਮ ਸੱਚ’ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਸਾਹਿਤ ਲੱਭ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਨੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਵਧਾਈ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਖਪਤ ਸਾਹਿਤ’ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਣ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਸਾਰੂ ਸਾਹਿਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇਗੇ।

-ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ

ਤੁਮ ਜੀਓ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਾਲ...

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ 10 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਫਤਾਵਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਆਰ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਅਖਬਾਰੀ ਖਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਬਾਰੇ ਅਸ਼ੋਕ

ਭੋਰਾ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ ਅਤੇ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੇ

ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਸੇਜਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਇਕ ਸਾਫ ਸੂਬਰੇ ਦੌਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਚਿਰਾਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਕਲੀਆਂ ਚੇਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਇਸੇ ਹੀ ਅੰਕ ਵਿਚ ਨਕਸਲੀ ਯੋਧੇ ਕਾਮਰੇਡ ਕਿਸ਼ਨਜੀ ਨਾਲ ਸ਼ੰਕਰ ਚਟੋਪਾਧਿਆਏ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ ਵਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸਦਾ ਲਈ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਚਨਾ ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਹੈ। ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ ਦਾ ਲੇਖ ਅਤੇ ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਦੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂਈਂ ਉਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਜਗਤਾਰਜੀਤ ਅਤੇ ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਦੇ ਲੇਖ ਵੀ ਸਲਾਹੁਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ 3 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਪੀ ਮਧੂ ਕਾਂਕਰੀਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ‘ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਬੁੱਧ’ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਤਮ ਰਚਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਹ ਕਾਲੇ ਦਿਨ ਚੇਤੇ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ‘ਤੇ ਹੰਢਾਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਵੱਡੇ ਬਾਈ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ। ਇਹੋ ਕਹਾਣਾ:

ਤੁਮ ਜੀਓ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਾਲ
ਹਰ ਸਾਲ ਹੋ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਕਾ।

-ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ
ਇੰਡੀਆਨਾ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਮਾਝ ਮਹਲਾ 5
ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਰੰਗੀਲੇ॥
ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਬੇਅੰਤ ਗੋਵਿੰਦੇ॥
ਉਚ ਅਥਾਹ ਬੇਅੰਤ ਸੁਆਮੀ
ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਹਉ ਜੀਵਾ ਜੀਉ॥1॥
ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਨਿਧਾਨ ਅਮੋਲੇ॥
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਥਾਹ ਅਤੇਲੇ॥
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੋ
ਮਨ ਸਿਮਰਤ ਠੰਢਾ ਥੀਵਾ ਜੀਉ॥2॥
ਹੇ ਅਨਮੋਲ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਨਿੰਡਰ ਨਿਰਵੈਰ, ਅਥਾਹ ਅਤੇ ਅਤੇਲ ਪ੍ਰਭੂ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਆਪ ਸਦਾ ਹੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਕਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸੰਭੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਆਪਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੀ।
ਸਦਾ ਸੰਗੀ ਹਰਿ ਰੰਗ ਗੋਪਾਲਾ॥
ਉਚ ਨੀਚ ਕਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ॥
ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇਣੁ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਾ ਜੀਉ॥3॥
ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਤੁਧੁ ਪਿਆਈ॥
ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਗੁਰੁ ਤੇ ਪਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਧਰ ਤੂੰਹੈ ਠਾਕੁਰ
ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਪਾਰਿ ਪਰੀਵਾ ਜੀਉ॥4॥
ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ, ਹਲਤ-ਪਲਤ ਦੇ ਰਾਖੇ, ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਸੋਮੇ, ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ, ਵੱਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਾਲੇ ਬੇਅੰਤ ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇ ਤੇ ਅਥਾਹ ਸੁਆਮੀ ਜੀਉ, ਆਪਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ

ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਰੰਗੀਲੇ॥

ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੈਂ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਨਿਧਾਨ ਅਮੋਲੇ॥
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਥਾਹ ਅਤੇਲੇ॥
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭੋ
ਮਨ ਸਿਮਰਤ ਠੰਢਾ ਥੀਵਾ ਜੀਉ॥2॥
ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਹੇ ਅਨਮੋਲ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ, ਨਿੰਡਰ ਨਿਰਵੈਰ, ਅਥਾਹ ਅਤੇ ਅਤੇਲ ਪ੍ਰਭੂ, ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਆਪ ਸਦਾ ਹੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਕਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸੰਭੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਆਪਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਤਪਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੀ।

ਸਦਾ ਸੰਗੀ ਹਰਿ ਰੰਗ ਗੋਪਾਲਾ॥
ਉਚ ਨੀਚ ਕਰੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ॥
ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇਣੁ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਾ ਜੀਉ॥3॥
ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪਿਤਾ ਆਪ ਸਦਾ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਭੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਚੇ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਨੀਵੇਂ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਾਮ ਰਸਾਇਣ ਸਾਰੇ

ਰਸਾਂ ਦਾ ਘਰ, ਮਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇਣ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਪ੍ਰਭੂ, ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਮ ਰਸ ਨੂੰ ਪੀਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਤੁਧੁ ਪਿਆਈ॥
ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਗੁਰੁ ਤੇ ਪਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਧਰ ਤੂੰਹੈ ਠਾਕੁਰ
ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਪਾਰਿ ਪਰੀਵਾ ਜੀਉ॥4॥
ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀਉ! ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਵਾਂ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ, ਇਹ ਸੁਮੱਤ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੇ ਇਸ ਜਗਤ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਪਿਤਾ, ਇਸ ਨਾਨਕ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।
ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਿਓ! ਆਉ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ:916-687-3536



ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਇਨ੍ਹ ਪੁਤਰਨ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਵਾਰ ਦੀਏ ਸੁਤ ਚਾਰ।
ਚਾਰ ਮੂਏ ਤੇ ਕਿਆ ਭਯਾ ਜੀਵਤ ਕਈ ਹਜਾਰ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਰਿਚਰਡਸਨ (ਟੈਕਸਸ)

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ 2011

26 ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ 31 ਦਸੰਬਰ 2011 ਤੱਕ

ਸਥਾਨ: Collin County Adventure Camp,
Branch of the YMCA of Greater Dallas
1180 Houston St., Anna, TX 75409

ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ
210 ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੱਚਾ

ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ
ਲਈ ਸਿੱਖਣ,
ਸਮਝਣ ਅਤੇ
ਅਨੰਦ ਮਾਣਨ ਦਾ
ਖਾਸ ਮੌਕਾ

Gurmat Camp 2011

An Opportunity for Sikh Youth to Learn, Understand & Enjoy

December 26 to December 31st, 2011

www.collincountyadventurecamp.org

Contact: gssofnt@gmail.com, Ph:972-235-3388

Theme: Sahibzade



> ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਨਮਿਤ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਅਰੰਭ 16 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਭੋਗ 18 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪਵੇਗਾ।
> ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਮੁਤਾਬਕ 5 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

Gurdwara Singh Sabha, Richardson (TX)

1201 Abrams Rd., Richardson, TX 75081, Ph:(972) 235-3388

ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਦੀਵੇ, ਚਲੇ ਲੰਘ ਜਾਈਏ ਰਾਤਾਂ...

ਹਰਜਿੰਦਰ ਦੁਸਾਂਝ

“ਨਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਮਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਰਨ ਤੱਕ ਉਹ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਇਸਾਈ ਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲ ‘ਟੋਪੀ ਸ਼ੁਕਲਾ’। ਇਹ ਨਾਵਲ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਮਜ਼ਹਬੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਕੇ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਿਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਟੋਪੀ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਉਸ ਉਤੇ ਕਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਕਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਕਦੇ ਇਸਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਪਛਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਟੋਪੀ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਟੋਪੀ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਪਛਾਣ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟੋਪੀ ਦੀ ਬਣਤਰ ਕਾਰਨ ਹੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਸ਼ੱਦਦ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਰਚੇਤਾ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ ਰਾਹੀਂ ਮਾਸੂਮ ਰਜ਼ਾ।

ਟੀ.ਵੀ. ਸੀਰੀਅਲ ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਦੀ ਅਥਾਹ ਸਫਲਤਾ ਪਿੱਛੋਂ ਮਰਹੂਮ ਰਾਹੀਂ ਮਾਸੂਮ ਰਜ਼ਾ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਹੀ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਦੇ, “ਤੁਸੀਂ ਕਾਮਰੇਡ ਹੋ, ਨਾਸਤਕ ਹੋ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਸੀਂ ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਸੀਰੀਅਲ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਕਿਉਂ ਲਿਖੇ?”

ਉਸ ਦਾ ਹਰ ਵਾਰ ਇਹੋ ਜੁਆਬ ਹੁੰਦਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਡਾਇਲਾਗ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਲੋਅ ‘ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਕਹਿੰਦਾ,

ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਨਾਸਤਕ, ਕਾਮਰੇਡ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਹੈ। ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਧਾਰਾ ਦੀ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ਗੰਗਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਦਰਿਆ, ਵੇਦ, ਮਹਾਭਾਰਤ, ਰਮਾਇਣ ਤੇ ਗੀਤਾ ਆਦਿ ਭਾਰਤੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਵੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖੇ ਨਾਵਲ ‘ਟੋਪੀ ਸ਼ੁਕਲਾ’ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜੇ ਪਾਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੁਕਲਾ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਇੰਟਰਵਿਊ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮਹਾਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਉਹੀ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਸੁਆਲ ਨਾ ਪੁੱਛੋ। ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕੱਟੜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰਕਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਨਾਸਤਿਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗਾ। ਕਈ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਲਈ ਵੀ ਉਹ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਮਰੇਡ ਬਣ ਗਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਆਇਆ ਸੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਉਦੋਂ ਇਕੋ ਪਾਰਟੀ ਸੀ) ਦਾ ਕੁੱਲਵਕਤੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ‘ਰਾਹੀ’ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਵਾਲੇ ਰਵੱਈਏ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬੰਧੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਾ ਬੱਝਿਆ ਪਰ ਮਾਰਕਸੀ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਥੀ (ਰਾਹੀ) ਤਾਂ-ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ।

ਉਹ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਲਿਖ ਕੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿ ਕੇ ਨਾ ਕਰ

ਸਕਦਾ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਦਾ ਹੱਲ ਮਾਰਕਸੀ ਸੋਚ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਣ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਾਲੇ ਪਵਨਜੀਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਘੁੰਮਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਗੀਤਾ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਮਾਰਕਸ ਲੱਭਦਾ ਹੋਵੇ! ਗੱਲ ਗੀਤਾ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਬਰਾਸਤਾ ‘ਮਹਾਭਾਰਤ’ ਰਾਹੀਂ ਮਾਸੂਮ ਰਜ਼ਾ ‘ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਫਿਰ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ‘ਟੋਪੀ ਸ਼ੁਕਲਾ’ ਦੀ।

ਹਾਂ, ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਲਾਇਨਾਂ ਦੀ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, “ਨਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤਾਂ ਮਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।”

ਨਾਵਲ ਬਾਰੇ ਫੋਨ ਚਰਚਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਉਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਫੋਨ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖਿੜਕੀ ਉਤੇ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇਖੀਆਂ। ਦੋ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਦਿਨ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਭਾਰਤ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਖ਼ਬਰ ਸੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦੇ ਬਸਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੁਦਰਪੁਰ ‘ਚ ਚੌਦਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਦਲਿਤ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਲਿਤ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਬਾਪ ਰਾਮ ਸੁੰਮਰ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨੀਰਜ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਵਾਹਰ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਦੋ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਇਹੋ ਨਾਂ ਹਨ। ਚੌਧਰੀ, ਰਾਮ ਸੁੰਮਰ ਉਤੇ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਬਦਲ ਲਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਚੌਧਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬੁਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦਲਿਤ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਸ ਦੇ ‘ਕਾਕਿਆਂ’ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣ। ਨਾਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਕਾਕੇ

ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲਗ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ 23 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦਿਨ ਧਮਕੀਆਂ ਹਕੀਕਤ ‘ਚ ਬਦਲ ਗਈਆਂ। ਚੌਦਾਂ ਸਾਲਾ ਨੀਰਜ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇਖ ਕੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਤੁਰਿਆ ਪਰ ਉਹ ਘਰ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ, ਕਿਧਰੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਿੰਡ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ‘ਚ ਮਿਲੀ। ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਬਾਣੇਦਾਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ! ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਕਾਕੇ ਨੀਰਜ ਤੇ ਧੀਰਜ ਫਰਾਰ ਹਨ ਪਰ ‘ਕਾਕਿਆਂ’ ਦੇ ‘ਕਾਕੇ’ ਮਿੱਤਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਾ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਕਾਕਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਲਿਤ ਦੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਂਵੀਏ ਸਨ। ਇਹ ਭਾਣਾ ਉਸ ਸੂਬੇ ‘ਚ ਵਾਪਰਿਆ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਲਿਤ ਨੇਤਾ ਮਾਇਆਵਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ‘ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆਵਤੀ, ਮਾਇਆਵਾਨ ਦਲਿਤਾਂ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲ ਹੈ। ਆਮ ਦਲਿਤ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਦਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਦੋਹਰੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ; ਇਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਦਲਿਤਾਂ ਤੋਂ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖੌਤੀ ਸਵਰਨ ਜਾਤੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਸੋਫੀਰਨ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ ਮਾਇਆਵਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੀ ਲਾਜ ਹੀ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਦੇ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਕਰੋੜੀ ਮੱਲ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਚੰਦ ਦੇ ਨੰਗ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜੁਮਲਾ ਝੂਠਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਅੱਜ ਵੀ

ਠੋਕਰਾਂ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਠੋਕਰਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਚਿਣਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੋ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਹੀ ਦਿਨ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦੀ ਵੈਬਸਾਈਟ ਉਤੇ ਅਗਲੀ ਖ਼ਬਰ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਉਸ ਮੰਦਰ ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਚੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੂਨੇ ਪੱਤਲਾਂ (ਫੂਨਿਆਂ) ਉਤੇ ਦਲਿਤ ਲੋਕ ਲੇਟਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਸਮ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕ ‘ਮੇਦ ਸਨਾਨਾਂ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਜੂਨੇ ਪੱਤਲਾਂ ਉਤੇ ਲੇਟਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਦਲਿਤ ਗੱਭਰੂ ਕੇ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਾਰਾਮੂ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭਰਮ ਤੋੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਲਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਉਤੇ ਲਿਟਦੇ ਹਨ। ਜੂਨ ਉਤੇ ਲਿਟਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਮਾਲੇ ਕੁਡੀਆ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੇ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਾਰਾਮੂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਤੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕੁਝ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਮੰਦਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਕੇ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਾਰਾਮੂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਲਿਤਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ-ਮਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੇ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਾਰਾਮੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫੱਟੜ ਹੋਇਆ ਕੇ.ਸੀ. ਸ਼ਿਵਾਰਾਮੂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ,

ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਬਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ
ਜਦੋਂ ਤਕ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਕਾਸ਼! ਕੇ.ਸੀ. ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ, ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਅਲਮਾਰੀ ‘ਚ ਬੰਦ ਚਾਬੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ, ਸੰਭਾਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ

ਪਟਿਆਲਾ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਸਤਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਕਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਲਮਾਰੀ ‘ਚ ਸੀਲਬੰਦ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ‘ਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ, ਕੰਘਾ, ਚੋਲਾ, ਤਿੰਨ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੋਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਵਸਤਾਂ ਵਾਲੇ ਬਕਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ‘ਤੇ ਜਿੰਦਰਾ ਵੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅਲਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਹਨ।

ਕਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਵਿਖੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੱਡੀ ਚੌੜੀ ਤੇ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਕੰਧ ‘ਚ ਫਿੱਟ ਲੱਕੜ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ‘ਚ ਬਕਸੇ ‘ਚ ਸੀਲਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾ ਹੋ ਗਈ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਸੀਲਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ

ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਦਵਾਈ ਜਾਂ ਰਸਾਇਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਥਕ ਰਹੁਰੀਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਵਸਤ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮਾਨ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਲੰਘੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਵੀ ਅਹਿਮ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਤਹਿਤ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੁਰੰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਜਿੱਥੇ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ, ਉਥੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ

ਮਾਮਲੇ, ਪੁਰਾਤਤਵ ਤੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਣੇ ‘ਵਿਰਾਸਤ-ਏ-ਖਾਲਸਾ’ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਜ਼, ਸ਼ਾਮਬਰਗ (ਐਫ ਆਈ ਏ) ਦੇ ਸਾਲ 2012 ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਭਾਰਤੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਐਲਾਨ ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੀ ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋਈ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਬਾਡੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੀਟਾ ਸਿੰਘ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਕੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ, ਮੌਂਟੀ ਸੋਈਅਦ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘਾ ਅਤੇ ਧਿਤੂ ਭਗਵਾਕਰ, ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਦ ਰਿਜਵੀ, ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਗਿਰਨ ਤੇ ਸਹਿ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਭਾਰਤੀ ਦੇਸਾਈ, ਸਹਿ ਸਕੱਤਰ ਸੈਮ ਅਜ਼ੀਮੂਦੀਨ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਰਵੀ ਕਪੂਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੀਲ ਖੋਟ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਜਨਰਲ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਲ 2011 ਦੌਰਾਨ ਆਈਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਮੁਕਤਾ ਤੋਮਰ, ਇਲੀਨਾਏ ਸਟੇਟ ਟਰੈਜ਼ਰਰ ਰੁਦਰਫੀਲਡ ਅਤੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮੇਅਰ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸਮੈਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਸੰਸਥਾ



ਐਫ ਆਈ ਏ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਹੁਦੇਦਾਰ

ਵਲੋਂ ਹੋਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਲੋਂ ਸ਼ਾਮਬਰਗ ਦੇ ਮੇਅਰ ਅਲ ਲਾਰਸਨ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਆਲਡਰਮੈਨ, ਅਮੇਆ ਪਵਾਰ, ਸਟੇਟ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮਿਸ਼ੈਲ ਮਸਮਨ ਅਤੇ ਫਰੈਡ ਕਰੈਸਪੋ ਦੇ ਫੰਡ ਰੇਜ਼ਰ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਆਲਡਰਮੈਨ ਅਮੇਆ ਪਵਾਰ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਦਾਅਵਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ ਰੋਲਿੰਗ ਮੈਡੋਜ਼ ਦੇ ਮੈਡੋਜ਼ ਕਲੱਬ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਾਅਵਤ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਘਾਲਣਾ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਸਤਾਂ ਨਵੰਬਰ 2009 ‘ਚ ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਸਿਰਫ ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਹੀ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ ਪਰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰਵਾਉਣ ‘ਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ।

New India Carry-out & Sweets

Address: 773 N. Quinton Rd., Palatine, IL 60067

ਕੈਟਰਿੰਗ: ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੇ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ



ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ
ਫੋਨ: 847-219-7432
847-359-9630

ਸਾਡੀ ਖਾਸੀਅਤ
ਗਰਮਾ ਗਰਮ
ਜਲੇਬੀਆਂ

ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤੇ ਬੱਚੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖ-ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਆਨ ਹੈ ਜਾਂ ਉਕਾ ਹੀ

ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ-ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ, ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ, ਸਿਆਸੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਹਮਸੁਹਿਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਿਹਤਰ

ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਵੀ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੰਸਰਾ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਇਸ ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਅਰੰਭ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਹੈਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਏ ਸਮੂਹ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਿਆ। ਡਾ. ਹੰਸਰਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੈਣੀ, ਸ਼ੈਰਨ ਕੌਰ ਸੈਣੀ, ਮੋਨਿਕਾ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਲੜਾ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਵੇਸ਼ ਕੇ. ਮਹਿਤਾ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ, ਜਗਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ, ਹਰਪਾਲ ਕੌਰ ਕੁਲਾਰ, ਕੇ ਜੇ ਐਸ ਮਹਿਤਾ, ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ, ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਟੱਲ, ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਸਤਵੰਤ ਕੌਰ ਸੈਸੋਂ, ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਬੱਗਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬੈਸ, ਅਵਤਾਰ ਕੌਰ ਹੰਸਰਾ, ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਰਾਜਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਗੋ, ਲਖਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਰਾਜ ਕੌਰ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।



ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਉਹ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲਈ ਕੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤਾਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਅੱਜ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਛਕਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਹੋਵੇ ਵੀ ਕਿਵੇਂ, ਜਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਇਥੇ ਲੰਬੀ 3 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਚ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ-ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ 10, 15, 20 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕੀ ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ?

ਬਣੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ, ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਮਿਲ ਸਕੇ, ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮਿਲ ਸਕਣ ਅਤੇ ਠੀਕ ਅਗਵਾਈ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਤੋਰਨਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਫੰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਲੋੜਵੰਦ ਭੈਣਾਂ-ਭਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਟਰਮ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਨਹੋਣੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਫੰਡ ਵਿਚੋਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਖਾਤਰ ਕੋਈ ਵਿਧੀ-ਵਿਧਾਨ ਘੜਿਆ



ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ (ਸੱਜਿਓਂ ਦੂਜੇ) ਪੰਜਾਬ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਨਾਲ

ਆਉਂਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ:ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ

ਮਿਲਵਾਕੀ (ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਅਰੰਭੀ ਗਈ 'ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ' ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੁੰਗਾਰੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ, ਮਿਲਵਾਕੀ (ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ) ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਲਾਲੀ) ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਲੀਆ ਪੰਜਾਬ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ 'ਪੰਜਾਬ ਬਚਾਓ' ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਇਥੇ ਜਾਰੀ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਏ।

ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜ ਤੋਂ ਨੱਕੋ ਨੱਕੋ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਆ ਰਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਾਬਕਾ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇਪੀ, ਵਿਧਾਇਕ ਜੱਸੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਵਿਧਾਇਕ ਸੁੱਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਅਰੋੜਾ, ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ, ਅਜੈਬ ਭੱਟੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਉਪਰੰਤ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਆ ਰਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ ਪੰਜਾਬ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਫੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਆਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਲਾਲੀ ਸਿੱਧੂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 414-788-9813 ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਸ਼ਮਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੰਭਾਲਿਆ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਸ਼ਮਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਨਾਟੋ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 24 ਫੌਜੀ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਅੱਡਾ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਸ਼ਮਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਅਥਾਰਟੀ, ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦਾ ਮਾਲਵਾਹਕ ਜਹਾਜ਼ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਡਰੋਨ ਨੂੰ ਡੇਗ ਸਕੇਗੀ

ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਨਾਟੋ ਤੇ ਹੋਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਹਾਜ਼ ਤੇ ਡਰੋਨ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਦਾਖਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜੇ ਨਾਟੋ ਜਾਂ ਹੋਰ ਫੌਜ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ 24 ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਟੋ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਨਵੀਂ ਰੱਖਿਆ ਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸ਼ਮਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਥੇ ਪਏ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਾਧੂ ਸਾਜ਼ੇ-ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਚੀਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ।



HAPPY BIRTHDAY

to
Karanveer Singh Nagra

**Congratulations to
Karanveer Singh Nagra
(Fresno) on his 13th birth-
day. We wish him good
luck for his future.**

**Inderjit Singh Nagra
and family**

**ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ
ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ**

\$25 2,200 Minutes
\$50-\$100 Plans Available



- ✓ ਇਕ ਮਿੰਟ ਗੱਲ ਕਰੋ ਤੇ ਇਕ ਮਿੰਟ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦਿਉ
- ✓ ਵਧੀਆ, ਸਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼
- ✓ No Pin Needed
- ✓ No Connection Fee
- ✓ No Monthly Fee

USE FROM HOME OR CELL PHONE
LIMITED TIME OFFER. RESTRICTIONS & FEES APPLY.

www.011india.com

ਇਹ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।
ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
800.914.1013 • 408.726.6103

ਅੰਨਦਾਤਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ



ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ 17000 ਕਿਸਾਨਾਂ
ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ

ਕਰਜ਼ਾ ਬਣਿਆ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਕਹਿਰ

ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆਂ ਕਾਰਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰ ਜਾਂ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲੱਖ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਨਵੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 90ਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਤਕਰੀਬਨ 17000 ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਬੀਤੇ ਦਿਨ 47 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਇਹ ਅੰਕੜਾ

2006 ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 52 ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਦਰ ਬਾਕੀ ਵਸੋਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਵਸੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਪਿੱਛੇ 10.6 ਵਿਅਕਤੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਇਕ ਲੱਖ ਪਿੱਛੇ 15.8 ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ 1997 ਵਿਚ 95829 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 13622 (14.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ) ਕਿਸਾਨ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1998 ਵਿਚ 104713 ਵਿਅਕਤੀਆਂ, 1999 ਵਿਚ 110587 ਵਿਅਕਤੀਆਂ, 2000 ਵਿਚ 108593 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ 2001 ਵਿਚ 108506 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ 2002 ਵਿਚ 110417 ਵਿਅਕਤੀਆਂ, 2003 ਵਿਚ 110851 ਵਿਅਕਤੀਆਂ, 2004 ਵਿਚ 113967

ਵਿਅਕਤੀਆਂ, 2005 ਵਿਚ 113914 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ 2006 ਵਿਚ 118112 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 16 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 1997 ਤੋਂ 2006 ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

1095219 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 166304 ਕਿਸਾਨ ਸਨ।

ਜੇਕਰ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਉਮਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ 14 ਸਾਲ ਤੋਂ 44 ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ

ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ 65 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ 45 ਤੋਂ 59 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਚੋਂ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ।

2001 ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਕਰਨਾਟਕ, ਆਂਧਰਾਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ ਤੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ 44.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਕੇਰਲਾ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਗੋਆ, ਪਾਂਡੀਚਰੀ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੁਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ 33.4 ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਸਰੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਆਸਾਮ, ਗੁਜਰਾਤ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਉਤੀਸਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 12.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਚੌਥੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਬਿਹਾਰ, ਝਾਰਖੰਡ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜੰਮੂ ਤੇ

ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪੰਜਾਬ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਉਤਰਾਂਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕੁੱਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ 8.3 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗਰੁੱਪ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਕਟਗ੍ਰਸਤ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 63.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 21.1 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ, ਤੀਜੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 7.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੇ ਚੌਥੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 8.4 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲੇ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਦਰ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੱਖ ਕਿਸਾਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪਹਿਲੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 29, ਦੂਜੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 34, ਤੀਜੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 8.9 ਤੇ ਚੌਥੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ 3.3 ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਲਏ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ 65 ਫੀਸਦ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੇ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਥੱਲੇ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਦਕਿ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਰਜ਼ੇ ਮਾਰੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਦਰ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁੱਲ 4 ਕਰੋੜ 34 ਲੱਖ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਸਾਨ (48.6 ਫੀਸਦੀ) ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਹਰੀਸ਼ ਰਾਵਤ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਫਸਲਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਚਲੰਤ ਖਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ, ਵਿਆਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਜਕ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ 'ਚੋਂ ਸੂਬਾ-ਵਾਰ ਵੇਰਵੇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਵਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ

ਫਸੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਦਰ (82 ਫੀਸਦੀ) ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ (74.5 ਫੀਸਦੀ), ਪੰਜਾਬ (65.4 ਫੀਸਦੀ), ਕੇਰਲਾ (64.4 ਫੀਸਦੀ) ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ (61.6 ਫੀਸਦੀ) ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 54.8 ਫੀਸਦੀ, ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ 53.1 ਫੀਸਦੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ 'ਚ 52.4 ਫੀਸਦੀ, ਗੁਜਰਾਤ 'ਚ 51.9% ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ 50.1 ਫੀਸਦੀ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ਾਈ ਹਨ।

ਬਹੁਤੀ ਵਸੋਂ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ ਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 40.3 ਫੀਸਦੀ, 33 ਫੀਸਦੀ ਤੇ 20.9 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਚ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਸੂਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਕੁਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਰਵੇਖਣ ਲਈ ਵੀ ਫੰਡ ਨਹੀਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਰਵਾਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲੱਖ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਬਾਂਹ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਤੇ ਉਹ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਰੁਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ।

ਹੁਣ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਵੇਖ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਸਰਗਰਮ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ 2008 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸਰਵੇਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬੀ 'ਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 'ਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਵੇਖਣ ਲਈ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 'ਵਰਸਿਟੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਸਰਵੇਖਣ ਵੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 2890 ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 1757 ਕਿਸਾਨ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 1133 ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਨ। ਉਸ ਮਗਰੋਂ 'ਵਰਸਿਟੀ ਕੋਲ ਫੰਡ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਰਵੇਖਣ ਨੂੰ ਬਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ।

ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਸ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਪਿਆ?

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨ ਵਰਗ ਇਸ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਪਿਆ? ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਖੜੋਤ ਆ ਜਾਣੀ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਘਟਣ ਕਰਕੇ 2001 ਤੋਂ 2005 ਤਕ ਕਣਕ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਹਾਇਕ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਸਿਰਫ 1.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ 2.5 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂਕਿ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਤਕਰੀਬਨ 9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਝੋਨੇ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਤੇ ਕਣਕ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਨਰਮੇ ਦੀ ਫਸਲ ਅਮਰੀਕਨ ਸੁੰਡੀ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨਾਲ 5-6 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਨਕਲੀ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਘਟੀਆਂ ਬੀਜਾਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ।

ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਘਟਣਾ। ਜਿਥੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਾ ਕੁੱਲ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ 1972-73 ਵਿਚ 41 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੇ 1993-94 ਵਿਚ 30 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ 18 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਘਟ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ 1972-73 ਵਿਚ ਇਹ ਸੈਕਟਰ 74 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ 1993-94 ਵਿਚ

64% ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ 54 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਖੇਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਦੂਜੇ ਸੈਕਟਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਗੈਰ-ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪੰਛਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਖੇਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 1972-73 ਵਿਚ 3.92 ਗੁਣਾ ਸੀ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵਧ ਕੇ 5.12 ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਤੀਜਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਘਟਣਾ। ਭਾਰਤੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੈਕਟਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ, ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਅੰਸੀਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 3.08 ਸੀ ਜੋ ਘਟ ਕੇ ਨੌਬਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 2.61 ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂਕਿ

1992 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਸਿਰਫ 2.5 ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉਦਯੋਗ ਸੈਕਟਰ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਅੰਸੀਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 5.79, ਨੌਬਵਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 5.82 ਤੇ 1992-93 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦਰ ਵਧ ਕੇ 6.1 ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਦਰ 6.64 ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 7.72 ਰਹੀ ਹੈ।

ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚ ਦੇ ਪਾੜੇ ਦਾ ਵਧਣਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਰਚ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਪਲ ਸਰਵੇ ਸੰਗਠਨ (2005) ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਮਾਤਕ ਕਿਸਾਨ (2.5 ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜ਼ਮੀਨ) ਦੀ ਆਮਦਨ 1617 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ 2453 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ (2.5 ਤੋਂ 5 ਏਕੜ) ਦੀ ਆਮਦਨ 2493 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਰਚ 3148 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੀ ਕਿਸਾਨੀ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਕੁਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ ਦਰ ਵੰਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਜਿੱਥੇ 1970-71 ਵਿਚ 5.7 ਕਰੋੜ ਸੀ ਇਹ ਹੁਣ ਵਧ ਕੇ 10.2 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਖੇਤ ਦਾ ਔਸਤਨ ਆਕਾਰ ਵੀ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਏਕੜ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੇ ਚਾਈ ਏਕੜ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇੰਨੇ ਛੋਟੀ ਜੇਤ ਦੇ ਆਕਾਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਪੁੱਗਣ ਯੋਗ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੈਪਲ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ 49 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਥੱਲੇ ਹਨ ਤੇ 41 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਮੁਆਵਜ਼ਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਰਕਾਰ ਸਾਲ 2001 ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੀ ਦਵਾ ਅਕਾਲੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ ਤਾਂ ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹੇ ਬਜਟ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਦੋ ਦੋ ਲੱਖ ਦੇ ਫੰਡ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 5 ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ।

ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਦਿਓਲ

“ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ! ਅੱਜ ਤਾਂ ਪਟੋਲਾ ਬਣੀ ਫਿਰਦੀ ਐ ਸਾਡੀ ਚਾਚੀ। ਕਿੱਥੇ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਐ ਚਾਚੀ?”

“ਚੰਨੀਏ, ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਗਈ ਸੀ ਮੈਂ ਸੈਰ ਨੂੰ। ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿਲਸਣ ਲੈਣ। ਸੌਦਾ-ਪੱਤਾ ਵੀ ਖਰੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਨਾਲ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰ ਲਈਆਂ ਨੇ। ਘਰ ਤਾਂ ਖਸਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਕੰਮ ਈ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੇ, ਪਈ ਦੋ ਘੜੀ ਬੰਦਾ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲਾਂ ਈ ਕਰ ਲਵੇ।...ਫਿਰ ਸਵੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਈ ਘਰ ਆਈਏ ਉਸ ਦਿਨ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਬਾਹਰ ਈ ਖਾਈਏ...। ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਐ ਇਕ ਵਧੀਆ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਭੀ ਦੇ ਪਰਾਉਂਠੇ। ਬੱਸ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਜਿਹੀ ਮੇਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਢੇਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਨੇ। ਆਉਂਦੇ-ਆਉਂਦੇ ਢਾਬੇ 'ਤੇ ਚਾਹ ਨਾਲ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ ਵੀ...।”

“ਅੱਛਾ! ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਚਾਚੇ ਨਾਲ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਉਸ ਦਿਨ; ਦੈਂਟ ਇਜ਼ ਦੀ ਡੇ ਫਾਰ ਰੋਮਾਂਸ! ਹੈ ਨਾ ਚਾਚੀ?”

“ਤੇਰੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਪਰ ਭਾਈ ਇਹ ਸੱਚ ਐ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਉਸ ਦਿਨ। ਆਹੋ, ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਐ।...ਗੱਲ ਸੁਣ ਚੰਨੀਏ, ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਤਾਂ ਯਾਦ ਆਇਆ। ਜਿਹੜੀ ਟੋਭੇ ਵਾਲੀ ਸੰਤੀ ਐ ਨਾ, ਉਹਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਪਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋਇਆ ਏ। ਕਾਫ਼ੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਐ ਉਹਦੀ। ਅਸੀਂ ਗਏ ਸੀ ਉਹਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲਈ। ਬੂ...ਮੈਂ ਮਰਜ਼ਾਂ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਨੱਕ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਨਾਲੀਆਂ ਈ ਨਾਲੀਆਂ, ਤੇ ਦੁਆਲੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਈ

ਦਿਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ...ਗੜਬੜ ਹੈ

ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਬਈ ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਦਿਸਦਾ ਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਦਿਲ ਈ ਘਾਬਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਾਰੀ ਕੂਹਣੀ ਤੇਰੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਅਤੇ ਖਿਸਕਣ ਦੀ ਕੀਤੀ-ਹੋਰ ਨਾ ਮੇਰਾ ਈ ਘੋਗਾ ਚਿੱਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ।...ਪਰ ਗੱਲ ਸੁਣ ਚੰਨੀਏ, ਉਹ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੱਟਾ-ਕੱਟਾ ਬੰਦਾ ਏ ਦੇਖਣ ਨੂੰ, ਉਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਿਆ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ?”

“ਚਾਚੀ, ਪਰੋਬਲਮ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਈ ਹੱਟਾ-ਕੱਟਾ ਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਖਤਰੇ (ਰਿਸਕ ਫੈਕਟਰ) ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੂਗਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੋਲੀ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਵੀ ਪੀਂਦਾ ਏ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨਾ ਤਾਂ ਉਪਰ ਦੀ ਟਿਕਟ ਕਟਾਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।”

“ਨਾ ਚੰਨੀਏ, ਇੰਜ ਨਾ ਆਖ। ਉਹਦੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਅਜੇ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੀ ਐ।”

“ਸ਼ੁਕਰ ਐ ਰੱਬ ਦਾ ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਐ ਚਾਚੀ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ।”

“ਚੰਨੀਏ, ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਬਲਾ ਦਾ ਨਾਂ ਐ?...ਤੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਈ ਡੂੰਘੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਫਿਰ।”

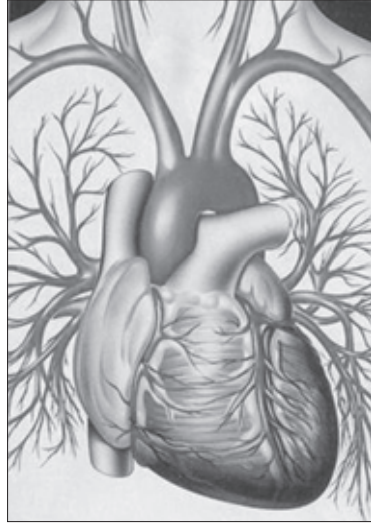
ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਪਰੀਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਐ।

“ਚਾਚੀ ਪੈਰੀਂ ਪੈਨੀ ਆਂ...ਦੀਦੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।”

“ਲੈ ਸ਼ੁਕਰ ਐ ਪਰੀਤ ਤੂੰ ਆ ਗਈ। ਚੰਨੀ

ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਏਂਗੀ, ਤੂੰ ਲਿਖ ਵੀ ਲਈਂ ਕੀ ਨੁਸਖੇ ਦੱਸਦੀ ਐ।”

“ਹਾਂ ਸੱਚ ਚਾਚੀ! ਆਪਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸੀ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ ਦੀਆਂ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੈਟ ਹੁੰਦੀ ਐ ਆਪਣੇ ਖੂਨ ਵਿਚ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਫਰੈਕਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ-ਐਲ.ਡੀ.ਐਲ.,



ਐਚ.ਡੀ.ਐਲ. ਅਤੇ ਟਰਾਈ-ਗਲਿਸਰਾਈਡਜ਼।”

“ਚੰਨੀਏ ਇਹ ਲਾਡਲੀ (ਐਲ.ਡੀ.ਐਲ.) ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ (ਐਚ.ਡੀ.ਐਲ.) ਕੀ ਕਹਿ ਗੀ।”

“ਚਾਚੀ, ਐਚ.ਡੀ.ਐਲ. ਚੰਗੀ ਫੈਟ ਹੁੰਦੀ ਐ ਜਿਹੜੀ ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਕਰਾਉਂਦੀ ਐ। ਐਲ.ਡੀ.ਐਲ. ਅਤੇ ਟਰਾਈ-

ਗਲਿਸਰਾਈਡਜ਼ ਮਾੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੈਵਲ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਖੂਨ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਵਗਣ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਪਦਾਰਥ ਖੂਨ ਵਿਚੋਂ ਅਤੇ ਮਾੜੀ ਕੋਲੈਸਟਰੋਲ, ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੰਮ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਭੀੜੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।”

“ਜਿਵੇਂ ਤੰਗ ਗਲੀਆਂ, ਹੈ ਨਾ?” ਚਾਚੀ ਨੇ ਕਿਹਾ।

“ਹਾਂ ਚਾਚੀ, ਤੇ ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਡਾਕਟਰੀ ਇਮਦਾਦ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਦਿਲ ਕੰਮ ਕਰਨੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦੇ, ਤੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਐ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਣਿਆ ਹੋਣੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਈ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਤੇ ਜੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਨਾੜੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਟਰੋਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਪਰੋਸੈਸ ਨੂੰ ਐਥੀਰੋ-ਸਕਲਰੋਸਿਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।”

“ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਭਰ ਜਾਂਦੇ। ਜੋ ਵੀ ਤੂੰ ਕਿਹੈ, ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੋਈ ਕਿ ਗਲਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਬੀ ਜੋ ਖੂਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਫੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਹੈ ਨਾ?”

“ਹਾਂ ਚਾਚੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਹੋ ਗਈ ਐ। ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਇਕ ਦਰਜੇ 'ਤੇ ਹੈ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ।”

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

“ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਹਵਾ 'ਚ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਹੋਣੀ ਐ?” ਪਰ ਚੰਨੀਏ, ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕੀਂ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ। ਮੌਕਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਈ।”

“ਨਹੀਂ ਚਾਚੀ, ਹਾਰਟ ਅਟੈਕ ਤਾਂ ਗਲਤ ਖੁਰਾਕ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਗਲਤ ਤੌਰ-ਤਰੀਕੇ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਮੁਲਕ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ।”

“ਚੰਨੀਏ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਦੱਸ ਸਾਰੇ ਰਿਸਕਟਰ (ਰਿਸਕ ਫੈਕਟਰ) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ।”

“ਲੈ ਸੁਣੋ ਫਿਰ ਚਾਚੀ...

-ਮੁਟਾਪਾ ਅਤੇ ਗਲਤ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣੀ; ਯਾਨਿ ਤਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਖਾਣੀਆਂ-ਜਿਵੇਂ ਪਕੌੜੇ, ਕਚੌਰੀਆਂ, ਸਮੋਸੇ, ਪਰੌਠੇ, ਪੰਜੀਰੀ, ਤਲੇ ਆਲੂ (ਫਰਾਈਆਂ), ਮੋਟਾ ਮਾਸ, ਫਾਸਟ ਫੂਡ ਵਗੈਰਾ।

-ਵਧਿਆ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ।

-ਸ਼ੂਗਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ।

-ਤੰਬਾਕੂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ।

-ਘਰ ਵਿਚ ਜੇ ਅਚਾਨਕ ਮੌਤ ਦੀ ਹਿਸਟਰੀ ਹੋਵੇ।

-ਕਸਰਤ ਨਾ ਕਰਨੀ।

-ਜਨਾਨੀਆਂ ਲਈ ਮਾਹਵਾਰੀ ਬੰਦ ਹੋਣ (ਮੀਨੋਪੌਜ਼) ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਰਿਸਕ ਵਧ ਜਾਂਦਾ।

...ਚਾਚੀ ਦਿਲ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਇਲਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪਾਂ ਫਿਰ ਕਰਾਂਗੀਆਂ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਘਰ ਜਾ ਕੇ, ਆਬਣ ਹੋ ਚੱਲੀ ਐ। ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਘਰੇ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਚਲਦੀ ਆਂ, ਫਿਰ ਆਉਂਗੀ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਅਦ...। ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।”

ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਤਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਇਕ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਲਈ ਲੈਣੇਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਨੈਗੋਸ਼ਿਏਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 12-36 ਮਹੀਨੇ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲੇ

ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਪਨਾ ਕੇ ਲੈਣੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪ੍ਰੋਜ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੈਣੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਅਤੇ ਉਹ ਹੁਣ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੈਣੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲਾਂ ਘੱਟ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਹੁਣ ਉਹ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਗੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੈਣੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੋਦੇਬਾਜ਼ੀ ਯਾਨਿ ਨੈਗੋਸ਼ਿਏਟ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ ਸਾਈਨ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਮਲ ਦੌਰਾਨ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਨੂੰ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਇੱਕ ਮਿਥੀ ਹੋਈ ਰਕਮ ਜਮਾ ਕਰਵਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਜਮਾ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ ਅਕਾਊਂਟ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਕਰਜ਼ੇ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ, ਵਪਾਰ ਸਬੰਧੀ ਕਰਜ਼ੇ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਕਰਜ਼ੇ, ਯੂਟੀਲਿਟੀ ਕਰਜ਼ੇ, ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਜ਼ਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕ੍ਰੈਡਿਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਦੇਬਾਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਮਨਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਦੁਆਉਣ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਝ ਨਾ ਮਿਲਣ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੀ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਦੇ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ ਲਈ ਕ੍ਰੈਡਿਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਹਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਹਰ ਮੁਫਤ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਲਈ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਹਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਢੁਕਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਮਾਹਰ ਤੋਂ ਆਮ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹਨ:

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕਟੌਤੀ ਮਿਲੇਗੀ?

-ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੈਗੋਸ਼ਿਏਸ਼ਨ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁੱਲ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ ਵਿਚ 50-70% ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲੱਗੇਗੀ?

-2/3 ਸਾਲ ਦੇ ਵਕਫੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

-ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦਾ ਬਕਾਇਆ \$10,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕੰਪਨੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕੀ ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਦਾ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਰੈਕਿੰਗ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਏਗਾ?

-ਹਾਂ, ਡੈਟ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ੇ ਚੁਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਜੇ ਮੇਰੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ \$10,000 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਮੈਂ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

-ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ 10,000 ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

-ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਡੈਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ, ਫੋਨ:818-639-2717

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਉਡਾ ਰਹੀ ਹੈ ਚੀਨੇ ਕਬੂਤਰ

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਗੁਰੂਘਰ ਦਾ ਧਾਨ ਜੋ ਵੀ ਖਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਡ ਗੱਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੋਹੜ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਦਕੇ ਜਾਈਏ ਮਸੰਦਾਂ ਅਤੇ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ, ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਗੋਲਕਾਂ ਲੁੱਟ ਕੇ ਡਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੈਸਰ-ਵੈਂਸਰ ਦਾ ਡਰ ਸਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਰੁਪਾਂ ਨਾਲ ਵਾਧੂ ਬੰਦੇ ਲੰਘਾ ਲੰਘਾ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਡਾਲਰ ਕਮਾ ਕੇ ਅਮੀਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਸੁਣੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੱਗਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਭ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕਰਤੂਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਏ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਜਿਹੜੇ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰਸ਼ਿਪ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਡਾਲਰ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਵੀ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਲਉ ਜੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਣ ਕੇ ਹੋ ਗਈ ਨਾ ਦੇਹਰੀ-ਤੀਹਰੀ ਕਮਾਈ! ਸਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਏ ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਬੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਾਜੇ-ਤਬਲੇ ਫੜ ਕੇ ਲੰਘਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਕਦ ਡਾਲਰ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲੰਘਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਕਬੂਤਰ ਫਰਰ ਕਰਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ ਤੱਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਹੀ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਉਣ-ਪਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਮੱਤਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀਆਂ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਕਦਮ ਪੁੱਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਬਰ ਛਪੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਦੇ ਇਕ ਚਹੇਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਇਕ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਕਾਗਜ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੂਰੀ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਹੈ। ਉਸ ਜਥੇ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਦਮੀ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹ ਵੀ

ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੋ, ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਉਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਕੇ ਚਾਈਂ-ਚਾਈਂ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠਾ ਪਰ ਭੈੜੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਦਬੋਚ ਲਿਆ ਅਤੇ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਮੁੜਦੇ ਪੈਰੀਂ ਡਿਪੋਰਟ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਅਜੇ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ

ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਸ ਕਾਲੀ ਕਰਤੂਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਧਰਿਆ। ਹੁਣ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਾ ਕਸੂਰ ਮੱਕੜ ਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸੀਨੀਅਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਦਾ; ਕਸੂਰ ਤਾਂ ਵਕਤ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਦਾਫਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪੈਟਰੋਲ ਹੀ ਛਕ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਡਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ। ਹੈ ਨਾ ਚਮਤਕਾਰ, ਲੋਕੀਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਦੁੱਧ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਜੂਸ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਪੈਟਰੋਲ ਪੀ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨਾ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਹੈ? ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਹ ਬੰਦਾ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪੈਟਰੋਲ ਸਣੇ ਕਾਰ ਦੇ ਛਕ ਕੇ ਪਚਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਇਹਦੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਹੜੇ ਦੁੱਧ ਧੋਤੇ ਸਨ? ਉਹ ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਪਚਾ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਫਤਿਆ ਕੌਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਬਾਕੀ, ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਘਾਲੇ-ਮਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੁੱਕਦੀ ਜਾਂ ਖਲੋਂਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਗੋਲਕਾਂ ਗਿਣਦੇ ਸਮੇਂ ਪੈਸੇ ਲਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜਾਂ

ਵੈਕਯੂਮ ਨਾਲ ਗੋਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾਲਰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰੈਡਿਟ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਜੱਗੋਂ ਵਾਹਰੇ ਤੇ ਨਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਬੱਲੇ ਸਭ ਦੇ ਪੈਰ।

ਢੋਲ ਦੀ ਪੋਲ ਤਾਂ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੀ ਗਈ ਹੈ, ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਜਾਅਲੀ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਭੇਜੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ? ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ? ਅਜੇ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਇਕ ਧੜੇ ਦੇ ਸਮਝਦਾਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਵੀਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰਾਗੀ ਜਥਾ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੂਰੀ ਰਾਗੀ ਹੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬੋਕ ਦੇ ਭਾਅ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰਾਗੀ ਜਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹਾਇਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜਵਾਬ ਨਾ ਅਹੁਤਿਆ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੀਸੇ ਵਾਂਗ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਪੇਪਰ ਤੇ ਝੂਠੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਵੰਡਣਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇਗਾ? ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਆਨ, ਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਉੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਹ ਕੰਮ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਹੀ ਉਲਝਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਲੁਟਾ ਕੇ ਅੱਧ ਨੰਗੇ ਜਿਸਮਾਂ ਦੇ ਨਾਚ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਨਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਵੀ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਜਾਵੇ ਢੱਠੇ ਖੂਹ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ! ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਅਰਜ ਹਨ,

ਇਕ ਟੱਬਰ ਦੇ ਪੰਜ ਮਨਿਸਟਰ

ਬੂ ਬੂ ਕਰੇ ਜਹਾਨ ਨੀ ਜਿੰਦੇ।

ਲੋਕੀਂ ਰੁਲਦੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ

ਇਹ ਮਹਿਲੀਂ ਮੌਜ ਉਡਾਉਣ ਨੀ ਜਿੰਦੇ।

ਹਰਸਿਮਰਤ ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਿਨਾ

ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਿਸ ਰਹੀ ਏ।

ਬਾਦਲ ਦੀ ਚੱਕੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਏ

ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਹੀ ਏ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ

ਮਨੁੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਇਕ ਸੈਂਕਰੇਟਸ

(ਸਫਾ 13 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ ਇਕੱਠੇ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਤਰ-ਪੂਰਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਦ-ਮੁਰਾਦੇ ਲੋਕ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ੀ ਭਾਲਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਜਨੂੰਨ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦਾ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਕਿੰਨਾ ਮਨਮੋਹਣਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ! ਇੰਜ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਅਸੀਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੰਚਾਂ ਉੱਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੂਬੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਨੀਪੁਰ ਦਾ ਆਮ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਹਰੀ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਲੰਮੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬੇਸ਼ੁਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਤੰਦ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਗੜੇ ਹਨ।

ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਰਗਾ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਦੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਹੇਠ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਜੁੱ ਨਹੀਂ ਸਰਕਦੀ। ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਬਹੁਤ ਤਕਲੀਫ਼ਦੇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਸੰਜੀਵਨੀ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਨਾ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਉਹ ਸੂਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਬਿਹਰਤੀਨ ਖਿਡਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਾਮ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਸੂਬਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੀਆਂ ਬਿਹਰਤੀਨ ਵੰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਮਦਾਦ ਦਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਜੀਅ ਦੀ ਮਦਦ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰਵਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਸੀਂ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਰੋਹ ਦੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਵਜੋਂ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਭ ਮਸਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਜਮਹੂਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲੱਭੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੀਪੁਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਅਨਿੱਖਵਾਂ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੁਲਕ ਵਾਸੀਓਂ ਆਓ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਸ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਈਏ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ 3 ਦਸੰਬਰ 2011 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਅਮਨ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣਗੇ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ

ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣਗੇ।

ਦਸਤਖ਼ਤ
(ਕੁੰਜਰਾਣੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਮੋਨਿਕਾ ਦੇਵੀ (ਭਾਰਤੋਲਕ), ਐੱਮ.ਸੀ.ਮੈਰੀ ਕੌਮ (ਮੁੱਕੋਬਾਜ਼ੀ), ਬੈਚੁਗ ਬੁਤੀਆ, ਗੋਅਰਮੰਗੀ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸੁਸ਼ੀਲ ਸਿੰਘ, ਲਾਲਰਿੰਦੀਕਾ ਰਾਲਟੋ ਤੇ ਰੋਕਸ ਲਾਮਾਰੇ (ਫੁੱਟਬਾਲ) ਅਤੇ ਸੰਧਿਆ ਰਾਣੀ (ਵੁਡੋ)।

ਇਹ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚਿੰਨੀ ਦੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੈ? ਇਸ ਚਿੰਨੀ ਦੀ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨਾਲ ਕੀ ਸਕੀਰੀ ਜੁੜਦੀ ਹੈ? ਕੋਲਕਾਤਾ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਦੀ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਅਤੇ ਇਸ ਚਿੰਨੀ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਤੰਦ ਜੁੜਦੀ ਹੈ? ਕੁਕੀ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਸਦਰ ਹਿੱਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਡਿਮਾਂਡ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੱਖਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਦੋ ਕੌਮੀ ਸਤਕਾਂ ਇੰਫਾਲ-ਦੀਮਾਪੁਰ-ਗੋਹਾਟੀ (ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ 39) ਅਤੇ ਇੰਫਾਲ-ਜੀਰਾਬਮ-ਸਿਲਚਰ (ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ 53) ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਖ਼ਿਤੇ ਦਾ ਦੂਜੇ ਕਬਾਇਲੀ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਨਾਗਾ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਸ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਆਈ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਵਧੀ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਸਰਗਰਮੀ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਫਸਪਾ ਵਰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਫ਼ੌਜ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਮਨੋਰਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਇਰੋਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਘੜੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਮਣੀਪੁਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਿਉਂ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕੇਂਦਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਇੱਕਮੁੱਠ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੁਣ ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਭਰਾ-ਮਾਰ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਹਿੰਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਸਮਝਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਦਰਦਮੰਦੀ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਹੈ?

ਇਸ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਸੇ ਨਾਲ ਟਕਰਾਵਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤਹਿਤ ਸਰਕਾਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਿਚ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਮੰਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖਾਸੇ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਅੰਕਤਾਮੁਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਮਾਹਿਰ ਰਵੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲੇਡੀਏਟਰ ਆਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੇੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਤੇ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਲੜਾ ਕੇ ਚਿੱਤ ਪਰਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖੇਡ ਮੇਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦ-ਵੇਚ ਦਾ

ਸਾਮਾਨ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਚੋਂ ਹਾਸਲ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਨਾਲ ਆਵਾਮ ਨੂੰ ਸੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਕਤ ਮੰਨਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੁਕਾਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦਾ ਗ਼ਲਬਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਰਾਜਪਾਕਸ਼ਾ ਕੁਨਬਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀਆਂ ਕਤੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀਆਂ ਪੇਂਡੂ ਓਲੰਪਿਕਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੌਮੀ ਹਾਕੀ ਵਿਚ



ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀ-ਲੂਲਾ ਨਾਲ

ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਇਸ ਨਗਾਰਖ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਮਨੀਪੁਰੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ-ਪਬਲਿਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਵਾਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਹਰ ਕਾਇਦੇ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ

ਦਰਕਿਨਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਕਰੀਬ ਸੌ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਭ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਕੰਮ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਮਲਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਦਦ ਦੀ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲਾਗੇ ਦੀ ਝੁੰਗੀ-ਝੋਪੜੀ ਬਸਤੀ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋੜ ਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਾਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਮਘੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੋਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਮਲੇ ਦੀ ਤਕਰਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਬੰਦਿਆਂ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਤਹਿਤ ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਮਰੀਜ਼ ਖਪਤਕਾਰ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਪੈਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਲੋਕ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ

ਮੈਦਾਨ ਹੁਣ ਮੁਨਾਫ਼ਾਖੋਰਾਂ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਘੋਰਾਬੰਦੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੇ ਖਾਸੇ ਵਿਚੋਂ ਮਨਫ਼ੀ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਦੌਰ ਦਾ ਸੱਚ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਗੂਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘਟ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਤੰਤਰ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਇਸੇ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਗੀਤ ਹੈ।

ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਆਲਮੀ ਕੱਪ ਨਾ-ਜਿੱਤ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਫੁੱਟਬਾਲ ਟੀਮ ਦਾ ਕਪਤਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਰਦਮੰਦੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਮਰਜ਼ਾਂ, ਗ਼ਲਬਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਦੀ ਧਿਰ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਜੀ ਗਵੇਰਾ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਜਰਨੈਲ ਬਣ ਜਾਣਾ, ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਤੋਂ ਨਾਟਕਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦਾ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਫੁੱਟਬਾਲਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, “ਮੈਂ ਨਾਟਕਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹਾਂ।”

ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚਿੰਨੀ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਮੀਲਾ ਇਰੋਮ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ‘ਅਫਸਪਾ’ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਰਾਜ ਘਾਟ ਉੱਤੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਤੋਂ ਫ਼ੌਜ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ, “ਅਸੀਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਸੋ ਕਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰ ਲਓ।” ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, “ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਿਕਦਾਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਿਆਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।” ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਉਸ ਦੀ ਚੁੱਪ ਦੀਆਂ ਰਾਜ਼ਦਾਰ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਲੇਖ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਸਿਗਰਟ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਡਾਕਟਰ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀ ਬੇਬਾਕੀ ਅਤੇ ਦਰਦਮੰਦੀ ਨਾਲ ਕੋਈ 58 ਵਰ੍ਹੇ ਕਿਵੇਂ ਜਿਉਂ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੀ ਮਸ਼ਕਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਦਾ ਖੇਡ ਲੇਖਕ ਜੋਨਾਥਨ ਜੁਰੀਜਕੋ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਜੋਨਾਥਨ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ, “ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਨਾਮ ਫੀਦਲ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੇ ਉਜਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀਤਾ ਸੀ?” ਸੈਂਕਰੇਟਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰਨਾਂਵੀਏ ਸੁਕਰਾਤ ਨਾਲ ਤੌੜ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਪੀ ਕੇ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਦਮੰਦੀ ਦੀ ਅਮੀਰ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਨੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਪਰ ਪਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬੇਬਾਕ ਚੋਣ ਉਸ ਦਾ ਅਸਲਾ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਲਵਿਦਾ! ਡਾਕਟਰ ਸੈਂਕਰੇਟਸ।

ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਭਖ ਗਿਆ ਚੋਣ ਪਿੜ

(ਸਫਾ 12 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਕਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਇਹ ਆਧਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਚਿੱਕੜ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੂਬਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਰਗ ਦੇ ਚੋਣ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਵਾਅਦੇ ਵਫ਼ਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਵਰਗ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਸ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ

ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੋਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਵੋਟ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋਲ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਹਨ, ਉਹੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੋਣ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣਾ ਆਗਾਮੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਵੋਟਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਪੱਤਰ ਜਨਤਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਇਸੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਥਾਂ ਵੋਟ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗ਼ਲਤ ਹੱਥਕੰਡੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਰਾਜ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਘਾਤਕ ਹਨ।

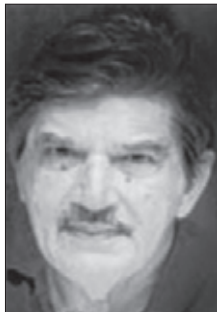
*ਫੋਨ:91-94170-87328

ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ ਮਾਰਿਓ ਮਿਰਾਂਡਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ

ਪਣਜੀ: ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਤੇ ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਨਾਲ

ਸਨਮਾਨਤ 85 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਰਟੂਨਿਸਟ ਮਾਰਿਓ ਮਿਰਾਂਡਾ ਦੀ ਲੰਬੀ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੋਆ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਮਿਰਾਂਡਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਬੀਬਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਸਨ ਤੇ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਠੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤਨੀ ਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਲਾ ਕਲਾ ਬਾਰੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ।



ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਅਜੇ ਵੀ ਟਿਕਟ ਦਾ ਦਾਅਵੇਦਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਉਂਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਹਲਕਾ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ‘ਤੇ ਸਭ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੂੰ ਥਾਪਤਾ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਇਥੋਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ‘ਚ ਘਿਰੇ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਮੁਹੰਮਦ ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲਮ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ ‘ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਮਰਾ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ

ਆਲਮ ਦੀ ਟਿਕਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਰਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੇ ਖਾਸਮਖਾਸ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਆਲਮ ਨੂੰ ਸ. ਢੀਂਡਸਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਵੀ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਲਮ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਹਲਕਾ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਅੰਦਰਲੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਧੜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਜੇਤੂ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ, ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਧਰ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਇਕੋ ਇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬੇਗਮ ਰਜ਼ੀਆ ਸੁਲਤਾਨਾ ਹਨ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੋ ਵਾਰ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਕਹਾਂ ਜੀਤਬ ਕਹਾਂ ਮਰਨ ਹੈ?

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਤ ਕੀ ਹੈ' ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਇੱਕ ਮੁੱਢਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦ ਰ ਸ ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਗਦੀਸ਼-ਅੰਸ਼ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ



ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਉਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੂਲ, ਅਰਥਾਤ ਸੋਮਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਸਾਰਕ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ 'ਅਨੰਦ' ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ,

ਏ ਸਰੀਰਾ ਮੇਰਿਆ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ
ਜੋਤਿ ਰਖੀ ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਮਾਤਾ ਆਪੇ ਪਿਤਾ
ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਉਪਾਏ ਜਗਤੁ ਦਿਖਾਇਆ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ ਤਾ
ਚਲਤੁ ਹੋਆ ਚਲਤੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਮੂਲ ਰਚਿਆ
ਜੋਤਿ ਰਾਖੀ ਤਾ ਤੂ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਆ॥

(ਪੰਨਾ 921)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸੀ ਹੋਈ ਦਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਉਸੇ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਸੁਨਿਹਰੀ ਅਵਸਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ 'ਧਰਮਸਾਲ' ਕਰਕੇ ਥਾਪੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਜੀਵ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹ ਜਿਹੜੀ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸੇ ਲਈ ਉਤਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜੂਨ ਹੀ ਇੱਕ ਐਸੀ ਜੂਨ ਹੈ ਜੋ ਸੋਚ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਸ ਸੋਚ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮ-ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਜਾਂ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਉਤਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

(ਪੰਨਾ 378)

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਐਸੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਨਸੀਹਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਦੀ ਖਾਤਰ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਤਾਂਘਦੇ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਅੱਗੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲੈ ਕਿ ਇਹ ਹੀ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਮੌਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਮੁਨੱਸਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾ ਲੈ, ਜਿੱਤ ਲੈ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਜਾਇਬ ਗੁਆ ਕੇ ਹਾਰ ਲੈ, ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ॥

ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ॥1॥...

ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ॥

ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੂ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ॥

(ਪੰਨਾ 1159)

ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ ਜੋ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਸਹੇਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਹੱਸਣ-ਖੇਡਣ ਦੇ ਖਿਲਾਰੇ ਖਿਲਾਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਹਾਰ-ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਲਾਉਣੇ, ਅਤੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੂਨ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਟੇਢੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪੱਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਦਾ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਮੌਤ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕੀ ਹਨ? ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਾ ਕੋਈ ਸਦਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਸਦਾ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਾਪ ਹੈ। ਮਾਂ-ਪਿਓ, ਭੈਣ-ਭਰਾ, ਪੁੱਤਰ, ਇਸਤਰੀ ਆਦਿ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬੇਤ-ਚਿਰੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਇੱਕੋ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਰਤਾਰੀ ਜੋਤਿ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੱਤ ਇਕੱਠੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੱਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਤੇ ਸਬੰਧੀ ਮੇਰਾ ਮੇਰਾ ਕਹਿਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਦੇਹ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਅਰਥਾਤ ਰੱਬੀ-ਜੋਤਿ ਸਦੀਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਮੋਹ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਦੇ ਭਟਕਣਾਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰੇ ਮੁੱਕ ਗਏ ਹਨ,

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ॥

ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ॥1॥...

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਲੇ ਕਪਾਟ॥

ਮੁਕਤੁ ਭਏ ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰਮ ਬਾਟ॥4॥

(ਪੰਨਾ 188)

ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮਕਸਦ, ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਸ ਪਰਮ-ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪ ਰਾਹੀਂ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਰਮ ਹਸਤੀ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭਗਤ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਤਮਕ ਚਾਨਣਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਭਰਾ ਉਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਾਲਾਹ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰਾਹੀਂ ਜਨਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਮਰਨ ਦੋਵੇਂ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,

ਜੀਵਨ ਮਰਣੁ ਜਨਮੁ ਪਰਵਾਨੁ॥

ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਵਸੈ ਭਗਵਾਨੁ॥ (ਪੰਨਾ 195)

ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਉਪਰੰਤ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲੋਂ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਦਾ

ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਸ ਸੰਸਾਰਕ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮੁਕਤੀ-ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਾ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦੀ ਪਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮ-ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਹੀ 'ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਮਰ ਕੇ ਪੁੱਜਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੌਦੀਆਂ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਿਐਨ

ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰੇ। ਜੋ ਕੁੱਝ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਦੱਸਦੇ ਹਨ (ਯੋਗੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਜਾਣੀਐ

ਗੁਰ ਮਿਲੀਐ ਸੰਕ ਉਤਾਰਿ॥

ਮੁਇਆ ਜਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਈਐ

ਤਿਤੁ ਜੀਵਦਿਆ ਮਰੁ ਮਾਰਿ॥ (ਪੰਨਾ 21)

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਸਚਿਆਰ' ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਹਉਮੈ' ਨੂੰ 'ਕੂੜੇ ਪਾਲਿ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਵਿੱਥ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰ ਬਣਨ ਲਈ ਇਸ ਕੂੜ ਦੀ ਕੱਢ ਨੂੰ ਤੋਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਕਾਰ ਕਮਾ ਕੇ ਹਰ ਥਾਂ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੰਘਣਾ ਅਤੇ ਹਰਿਆਵਲਾ ਜੰਗਲ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੁਰਤ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜੰਮਣਾ ਜਾਂ ਮਰਨਾ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਭ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਖੇਲ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪਾ ਭਾਵ ਅਰਥਾਤ ਹਉਮੈ ਗੁਆ ਕੇ ਮਾਇਆ-ਮੋਹ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦਾ,

ਕਿਆ ਜੰਗਲ ਢੂਢੀ ਜਾਇ

ਮੈ ਘਰਿ ਬਨੁ ਹਰੀਆਵਲਾ॥

ਸਚਿ ਟਿਕੈ ਘਰਿ ਆਇ

ਸਬਦ ਉਤਾਵਲਾ॥1॥

ਜੰਮਣ ਮਰਣਾ ਆਖੀਐ

ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਕੀਆ॥

ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ ਮਰਿ ਰਹੇ

ਫਿਰਿ ਮਰਣੁ ਨ ਬੀਆ॥6॥ (ਪੰਨਾ 420)

ਜਨਮ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਨ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਦਾ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਜੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਤੱਤ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ ਆਪ ਕੀਤਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਗੁ ਵਡਹੰਸੁ ਵਿਚ ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਮੌਤ ਜਾਂ ਮਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਲਾਹੁਣੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਸਕੀਆਂ-ਸਬੰਧੀ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰੋਣ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਅਲਾਪੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਲੋਕ-ਰਵਾਇਤ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੌਤ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੇਲੀਆਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਲ ਕੇ ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚੇਤਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਸ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਉਸ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਉਤੇ ਲੋਕ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸਭ ਨੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਰਨ ਉਤੇ ਰੋਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਸੰਸਾਰ ਉਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਉਸੇ ਨੇ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਜੀਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੇ ਇਸ ਰੱਬੀ ਨਿਯਮ ਅੱਗੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਸਦੀਵੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੱਗੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਲੋਕ! ਮੌਤ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਨਾ ਆਖੋ। ਮੌਤ ਚੰਗੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਮਰਨਾ ਸੱਚੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਉਪਰੰਤ ਮਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਜੀਵਨ ਰਸਤਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਇੱਜ਼ਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਥੋਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਨਾ ਆਖੋ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਉਸੇ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮਰਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਸਫਲ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਐਵੇਂ ਜਿੰਦ ਜਾਂ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਮਰ ਜਾਣਾ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਕੰਮ ਅਰਥਾਤ ਧਰਮ ਜਾਂ ਕੌਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਉਹ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਣ, ਇਜ਼ਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਬਹਾਦਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਰਨਾ ਸੱਚਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ,

ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ

ਜੇ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ਐਸਾ ਕੋਇ॥

ਸੇਵਿਹੁ ਸਾਹਿਬ ਸੰਮੂਖ ਆਪਣਾ

ਪੰਥੁ ਸੁਹੇਲਾ ਆਗੈ ਹੋਇ॥...

ਉਚਾ ਨਹੀ ਕਹਣਾ ਮਨ ਮਹਿ

ਰਹਣਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਜਾਣੇ॥

ਮਰਣੁ ਮੁਣਸਾ ਸੂਰਿਆ ਹਕੁ ਹੈ

ਜੇ ਹੋਇ ਮਰਹਿ ਪਰਵਾਣੇ॥3॥

(ਪੰਨਾ 579-80)

ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜੰਮਣਾ ਅਤੇ ਮਰਨਾ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੂਤਕ ਨੂੰ ਜੋਤਨਾ ਵੀ ਭਰਮ-ਮੂਲਕ ਹੈ, ਵਹਿਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੂਤਕ ਨੂੰ ਜੋਤਨਾ ਭਰਮ-ਮੂਲਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਿਜ਼ਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ-ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਉਸ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਹੈ,

ਸਭੇ ਸੂਤਕ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ॥

ਜੰਮਣੁ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ

ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ॥

ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ

ਦਿਤੇਨੁ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝਿਆ

ਤਿਨ੍ਹਾ ਸੂਤਕੁ ਨਾਹਿ॥ (ਪੰਨਾ 472)

ਚਲਦਾ

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

(1) ਜਦੋਂ ਤੀਵੀਂ ਘਰੋਂ ਰੁਸ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜ ਕੇ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਗਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ।

(2) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਡੋਰਿਆਂ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ।

(3) 15 ਅਗਸਤ ਆ ਗਈ ਫਿਰ ਝੰਡੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਦੰਗੇ ਕਰਾਏ ਜਾਣਗੇ।

(4) ਸੁਰਾਬੀ ਵੀ ਬੜੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ, ਘੁੱਟ ਪੀ ਕੇ ਲਤ ਪੈਣ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਭੰਨ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੇ ਦਿਆਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੁੱਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(5) ਵਾਹ ਬਈ ਵਾਹ ਸੁਰਾਬੀਆ, ਪੀਤੀ ਹੋਈ 'ਚ ਤਾਂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਵੀ ਮੱਛਰ ਹੀ ਦਿਸਦੈ।

(6) ਬੰਦਾ ਇਕ ਪੈਗ ਨਾਲ ਤੋਤਾ, ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ, ਤੀਜੇ ਨਾਲ ਹਾਥੀ, ਚੌਥੇ ਨਾਲ ਖੇਤਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(7) ਅੱਜ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਜੋ ਤਿਰੰਗਿਆ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦੌਰ ਤੈਥੋਂ ਕਦੋਂ ਸੀ ਮੰਗਿਆ।

(8) ਮੱਕੀ ਗੁੱਡਣ ਜਾਣਾ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੀ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਆਚਾਰ ਨਾਲ ਬੜਾ ਮਜ਼ਾ ਸੀ ਆਉਂਦਾ।

(9) ਨਸ਼ਾ ਉਤਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸੁਰਾਬੀ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

(10) ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਸੁਰਾਬੀ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜਾ ਹੈ।

(11) ਭਾਰਤੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਜੱਟ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਹੀ ਤਾਸ਼ ਦੇ ਠੋਕੇ ਵਾਂਗ ਠੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(12) ਖਾਤਕੂ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਣਖ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਬਿੜਕੇ ਤਾਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(13) ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਘਰੋਂ ਤੁਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਤਿੰਨ ਹੀ ਰਾਹ ਬਚਦੇ ਹਨ, ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵੇ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਵੇ ਜਾਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੱਦਾਰ ਵੀ ਕਹਾਏਗਾ।

(14) ਹਿੰਦੂ ਸਾਮਰਾਜ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ, ਬੋਲੀ, ਕੌਮ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪੈਦਾਵਾਰੀ, ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(15) ਭਾਰਤੀ ਹੁਕਮਰਾਨਾ, ਸੱਚ ਮੂਹਰੇ ਸਾਹ ਤੇਰੇ ਜਾਣਗੇ ਉਤਾਰਾਂ ਨੂੰ, ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਤੇਰੇ ਝੂਠਿਆਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ।

(16) ਜਿਹੜੇ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ 'ਚੋਂ ਪਿਠ ਦਿਖਾ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ 'ਚੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

(17) ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਤੇਗਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਲਹੂ ਰੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਬਹੁਤ ਘੱਟ।

(18) ਜੇਸ 'ਚ ਹੋਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੁਰੀਲਾ ਯੁੱਧ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ।

(19) ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵੀ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(20) ਯੁੱਧ ਦੌਰਾਨ ਚੰਗੇਰੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਦੇ ਹਨ।

(21) ਕਾਹਲੀ 'ਚ ਅਤੇ ਨੀਤੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਿਚਰਨਾ ਸ਼ੈਤਾਨ ਅਤੇ ਮੁਰਖ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(22) ਜੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਧੇਰੇ ਤਾਕਤਵਰ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ।

(23) ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਉਮਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਵਡੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ, ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸੁਝਬੂਝ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।</

ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਮਘਦਾ ਸੂਰਜ

ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਝਰੋਖੇ 'ਚੋਂ

ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਮਘਦਾ ਸੂਰਜ ਸੀ ਜੋ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਛਿਪ ਗਿਆ। ਉਹ ਖੁਦ ਭਾਵੇਂ ਛਿਪ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ਼ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਚਿਣਗਾਂ ਬਾਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਜਮਾਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਸਫਾਏ ਲਈ ਐਸੀ ਅੱਗ ਬਾਲੀ ਜੋ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਲੋਟੂਆਂ ਦੇ ਬੁਝਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੁਝਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਭਰੀ ਲਲਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਉਹ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਕੰਨ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਉਗਾਸਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਗੂੰਜਦੀ। ਮਲਵਈ ਲਹਿਜੇ ਵਾਲੀ ਗਰਾਰੀਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰਾ ਲਰਜ਼ ਉਠਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੰਖ ਵਰਗੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ 'ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲ ਲੈਂਦਾ'। ਲੋਕ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ। ਜਿੰਨੇ ਜਾਨਦਾਰ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤ ਹਨ, ਉਨੀ ਹੀ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ। ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੱਕ ਦੇ ਤਾਣ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ,

ਦੇਸ਼ ਹੈ ਪਿਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਿਆਰੀ ਨਾਲੋਂ,
ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਇਹਦੇ ਲੋਕ ਹਾਣੀਆਂ।
ਅਸਾਂ ਤੋੜ ਦੇਣੀ, ਅਸਾਂ ਤੋੜ ਦੇਣੀ
ਲਹੂ ਪੀਣੀ ਜੋਕ ਹਾਣੀਆਂ...।
ਰੁੱਸੀਆਂ ਬਹਾਰਾਂ ਅਸੀਂ ਮੋੜ ਕੇ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਨੇ,
ਆਖਦੇ ਨੇ ਲੋਕੀਂ ਹਿੱਕਾਂ ਠੋਕ ਹਾਣੀਆਂ।
ਹੜ੍ਹ ਲੋਕਤਾ ਦਾ, ਹੜ੍ਹ ਲੋਕਤਾ ਦਾ
ਕਿਹਤਾ ਸਕੂ ਰੋਕ ਹਾਣੀਆਂ...।
ਗੱਜਣਗੇ ਸੁੱਚ ਜਦੋਂ, ਭੱਜਣਗੇ ਕਾਇਰ ਸੱਭੇ,
ਰੱਜਣਗੇ ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਮੁੜ ਕੇ।
ਜੁਰਾ ਹੱਲਾ ਮਾਰੇ, ਜੁਰਾ ਹੱਲਾ ਮਾਰੇ,
ਕਿਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਜੁੜ ਕੇ...।

ਉਦਾਸੀ ਮੈਥੋਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵੱਡਾ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਈ ਸਾਲ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵਿਚਰੇ। ਉਹ 20 ਅਪਰੈਲ 1939 ਨੂੰ ਬਰਨਾਲੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਰਾਏਸਰ ਵਿਚ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਜੰਮਿਆ। ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ ਚਕਰ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਸੋਲਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਆਇਆ। ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਉਹ ਦੋਸਤ ਸੀ ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਕਰ ਆਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਗੁਆਫ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ। ਉਹ ਕਦੇ ਕਦੇ ਢੁੰਡੀਕੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਵੀ ਫੇਰਾ ਪਾਉਂਦਾ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤ ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁੱਥ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਢੁੰਡੀਕੇ ਕਾਲਜ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਛੱਡ ਕੇ ਢੁੰਡੀਕੇ ਆਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਉਦਾਸੀ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗੂੰਡੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੇਰਾ-ਜਗਰਾਓਂ ਤੇ ਬਰਨਾਲੇ-ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ-ਉਦਾਸੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਲਹਿਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਉਹ ਨਕਸਲਬਾਤੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਮਾਤੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਸਫਾਏ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਆਮ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਤੰਗੀ ਤੁਰਸੀ ਵਿਚ ਬੀਤਿਆ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪਛੜੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਛੜੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਦਸਵੀਂ ਤਕ ਪੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬੂਟੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਜੇ ਬੀ ਟੀ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਲੱਗ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਦਾਇਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਮਾਪੇ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਗੁਰੂਤੀ ਮਿਲੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਉਹਦੇ ਹੱਡਾਂ 'ਚ ਰਚ ਗਿਆ ਜੋ ਉਹਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਮੂਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਖੱਗ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਪਰਾਈ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਉਗੀ ਆਪਣੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਰਕਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਤੇ ਬਿੰਬਾਂ ਦੀ ਰੂਹ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ 'ਤੇ ਗਾਉਂਦਾ,

ਮੈਂ ਏਸੇ ਲਈ ਮੰਨਿਆ ਸੀ
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਚੇਲਾ,
ਕਿ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੱਗ ਤੋਂ ਮਾਲਕ
ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦਾ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ।
ਮੈਂ ਏਸੇ ਲਈ ਗੜ੍ਹੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਵਿਚ
ਜੰਗ ਲੜਿਆ ਸੀ,
ਕਿ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਮੂਹਰੇ
ਮਹਿਲ ਮਿਨਾਰ ਝੁਕ ਜਾਵੇ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ
ਸਰਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ,
ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੁੱਲ ਵੀ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਦਾ
ਤਾਰ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਦੇਵਣ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ
ਜੱਗ ਦੇ ਕੌਮੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ,
ਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਚੱਲਿਆ ਹਾਂ।
ਰੰਘਰੇਟੇ ਆਖ ਕੇ ਕਿਰਤੀ ਦਾ
ਮੈਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ,
ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ ਅੰਤਮ ਬਾਪ ਦਾ
ਮੈਨੂੰ ਕਰਾਇਆ ਸੀ।
ਮੈਂ ਨਾਈਆਂ, ਫੀਬਿਆਂ, ਝਿਉਰਾਂ ਤੋਂ
ਜੁਲਮੀ ਛੱਟ ਲਾਹੁਣੀ ਸੀ,



ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ

ਮੈਂ ਸਾਂਝਾ ਪੰਥ ਸਾਜਣ ਦਾ
ਤਾਹੀਓਂ ਕੋਤਕ ਰਚਾਇਆ ਸੀ।
ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬਾਂ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ,
ਕਿਰਤ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪੋ 'ਚ ਵੰਡ ਖਾਓ,
ਸਾਰੀ ਧਰਤ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰਚਾਰਿਆ ਸੀ।
ਭੱਜਾ ਆਇਓਂ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨੂੰ,
ਸੱਚੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਸਿਲਾ ਤੂੰ ਤਾਰਿਆ ਸੀ।
ਜਿਹਤਾ ਕਰੇ ਸੇਵਾ ਉਹੀ ਖਾਵੇ ਮੇਵਾ,
ਦੈਵੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ ਸੀ।
ਰਾਜੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ,
ਫਿਰਕੂ ਧਰਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ।
ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਉਤੇ ਕੁਝ ਕੱਟਤ
ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕਿੰਤੂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ
ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ
ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਿਲ ਦੀਆਂ
ਡੂੰਘਾਣਾਂ ਤਕ ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਖ਼ਾਸ
ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸਮਾਜਵਾਦੀ
ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਰੱਜ ਕੇ ਵਰਤਿਆ। ਉਸ ਨੇ
ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਉਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਗਾਇਆ,

ਏਸ ਕੱਚੀ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਮੂਹਰੇ,
ਕਿਲ੍ਹਾ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਅਸੀਂ ਝੁਕਾ ਦਿਆਂਗੇ।
ਝੋਰਾ ਕਰੀਂ ਨਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ,
ਕੁੱਲੀ ਕੁੱਲੀ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ।
ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਸੱਥਰ ਦੇ ਗੀਤ ਵਿਚੋਂ,
ਅਸੀਂ ਉਠਾਂਗੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਬਣ ਕੇ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਲਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਨਾ ਸੌਣ ਤੈਨੂੰ,
ਛਾਂਗ ਦਿਆਂਗੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਬਣ ਕੇ।
ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ 'ਦਿੱਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਦੇਖ' ਨੀਝ ਨਾਲ
ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀ ਹੈ,

ਦਿੱਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਦੇਖ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਲਦਾ ਨੀ,
ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਨਾ ਠਹੇ।
ਮਤੀ ਦਾਸ ਤਾਈਂ ਚੀਰ ਆਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੀਭ ਤੇਰੀ,
ਅਜੇ ਮਨ ਮੱਤੀਆਂ ਕਰੇ।
ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਹੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਕੈਦ ਹੈ,
ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਇਹਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੈਦ ਹੈ।
ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਨੀ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ,
ਤੇਰੇ ਮਹਿਲੀਂ ਵੜੇ ਕਿ ਵੜੇ।
ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਬੀਜ ਚੱਲੇ ਆਂ ਬੇਓੜ ਨੀ,
ਇਕ ਦਾ ਤੂੰ ਮੁੱਲ ਭਾਵੇਂ ਰੱਖਦੀਂ ਕਰੋੜ ਨੀ।
ਲੋਕ ਐਨੇ ਸੰਘਣੇ ਨੇ ਲੱਖੀ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਾਂਗੂੰ,
ਸਿੰਘ ਤੈਥੋਂ ਜਾਣੇ ਨਾ ਫੜੇ...।
ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾਤੀਏ ਤੇ

ਨਕਸਲਬਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਮਝਦਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ
ਥਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਵੀ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ, ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਲੈਅ
ਤੇ ਦਰਦ ਭਿੰਜੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਿੱਧੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਲਹਿ
ਜਾਂਦੀ। ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਵੰਨਗੀ
ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਕਦੇ ਉਹ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਦਾ ਗੀਤ
ਲਿਖਦਾ, ਕਦੇ ਦੇਸ਼ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਕਦੇ ਡੋਲੀ ਦਾ ਤੇ ਕਦੇ
ਜਨਤਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ। ਕਦੇ ਪੁੰਜੀਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਕਸ਼ਾਂ
ਦੀ ਧਾੜ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਆਰਤੀ ਉਤਾਰਦਾ,
ਕਦੇ ਮਲੰਗ ਲੱਖੇ ਦੇ ਨਾਂ ਗੀਤ ਲਿਖਦਾ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਰਤੀ ਨੂੰ
ਉਠਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ,

ਉਠ ਕਿਰਤੀਆ ਉਠ ਵੇ ਉਠਣ ਦਾ ਵੇਲਾ,
ਜੜ੍ਹ ਵੈਰੀ ਪੁੱਟ ਵੇ, ਪੁੱਟ ਵੇ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਵੇਲਾ...।

ਉਸ ਨੇ ਚੂੜੀਆਂ ਦਾ ਹੋਕਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ
ਮਿੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ,
ਮਾਰੇ ਗਏ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀਏ ਵਾਏ,
ਥੋਰ-ਸੁੱਖ ਦਾ ਸੁਨੇਹਤਾ ਲਿਆ।
ਓਸ ਮਾਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਕੀ, 'ਆਂਦਰਾਂ ਦੀ ਅੱਗ'
ਜੀਹਦੀ, ਗਈ ਕਸਤੂਰੀਆਂ ਖਿਡਾ...।
ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰਸਾਂ
ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,

ਐਵੇਂ ਭਰਮ ਹੈ ਸਾਡਿਆਂ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ,
ਅਸੀਂ ਹੋਵਾਂਗੇ ਦੇ ਜਾਂ ਚਾਰ ਬਾਪੂ।
ਬਦਲਾ ਲਏ ਤੋਂ ਵੀ ਜਿਹਤੀ ਟੁੱਟਣੀ ਨਾ,
ਏਡੀ ਲੰਮੀ ਹੈ ਸਾਡੀ ਕਤਾਰ ਬਾਪੂ।
ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਬਿੰਬ, ਤੁਲਨਾਵਾਂ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰ ਵੇਖੋ,
ਸਾਡੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਮੱਕੀ ਹੈ ਹੋਈ ਚਾਬੂ,
ਵਿਹਲੜ ਵੱਗ ਨਾ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਵੜਨ ਦੇਣਾ।
ਨਰਮ ਦੋਖਿਆਂ ਦੇ ਸੂਹੇ ਪਿੰਡਿਆਂ 'ਤੇ,
ਅਸੀਂ ਲੁੱਟ ਦਾ ਤਾਪ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਣਾ।
ਅਸੀਂ ਗੱਭਰੂ ਤੁਤ ਦੀ ਛਿਟੀ ਵਰਗੇ
ਜਿੰਨਾ ਛਾਂਗੇ ਓਨਾ ਹੀ ਫੈਲਾਂਗੇ...।

ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ ਸੀਰੀ ਦੇ ਜੱਟ ਰੋਵੇ,
ਬੋਹਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਰ ਵਗਿਆ।
ਲਿਆ ਤੰਗਲੀ ਨਸੀਬਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲੀਏ,
ਤੂਤੀ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਤ 'ਜੱਗਿਆ'।
ਸਾਡਾ ਘੁੱਟੀ ਘੁੱਟੀ ਖੂਨ ਤੇਲ ਪੀ ਗਿਆ,
ਤੇ ਖਾਦ ਖਾ ਗੀ ਹੱਡ ਖਾਰ ਕੇ।
ਬੋਲੇ ਬੈਕ ਦੀ ਤਕਾਵੀ ਬਹੀ ਅੰਦਰੋਂ,
ਬੋਹਲ ਨੂੰ ਖੰਘੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ।
ਸਾਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਝੰਜੋੜਾ ਏਨਾ ਮਾਰਿਆ,
ਕਿ ਸੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਬੂ ਲੱਗਿਆ।
ਗਲ ਲੱਗ ਕੇ...।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸੀਆਂ
ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਨੇੜਿਓਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਅਹਿਸਾਸ
ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੀਤ ਗਾਇਆ,

ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਜਾ ਨੀ ਹਵਾਏ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼,
ਕਰੋ ਜੋਦਤੀ ਨੀ ਇਕ ਦਰਵੇਸ਼।
ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਵਰਗਾ ਪਿਆਰ ਨੀ,
ਮਿਲ੍ਹ ਕਿਹਤੀਆਂ ਵਲੈਤਾਂ 'ਚੋਂ ਉਧਾਰ ਨੀ,
ਮੈਨੂੰ ਖਿੜਿਆ ਕਪਾਹ ਦੇ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਦੇ,
ਘੱਟ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਮੁੱਲ ਪੈਦਾ ਪੈਣ ਦੇ,
ਮੈਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਹਵਾਏ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼,
ਕਰੋ ਜੋਦਤੀ ਨੀ ਇਕ ਦਰਵੇਸ਼...।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਜੁੱਸਾ ਇਕਹਿਰਾ ਤੇ ਕੱਦ ਪੌਣੇ
ਛੇ ਫੁੱਟ ਸੀ। ਉਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਸਾਈਕਲ ਉਤੇ
ਮਾਸਟਰੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਤਾ ਕੁ ਚੁੰਨੀਆਂ
ਸਨ। ਦਾੜ੍ਹੀ ਖੋਦੀ ਸੀ ਜੋ ਠੋਡੀ ਉਤੇ ਵੱਧ ਤੇ ਜਾਭਾਂ ਉਤੇ ਘੱਟ
ਸੀ। ਨੱਕ ਤਿੱਖਾ ਸੀ ਤੇ ਰੰਗ ਸਾਂਵਲਾ ਕਣਕਵੰਨਾ। ਉਹ ਬਣਦੀ
ਸਰਦੀ ਸੁਕੀਨੀ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਫੈਸਨਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਪੱਟਿਆ। ਉਹਦੀ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਟੀਰ ਸੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ
ਤਸੱਦ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਜੋੜ ਘਟ ਗਈ ਸੀ। ਨਕਸਲਬਾਤੀ
ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਉਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤਸੱਦ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ
ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਖੁਤਰੇ ਵਿਚ ਪਈ ਪਰ ਉਹ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ
ਸਹਿੰਦਾ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ,

ਅਸੀਂ ਜੜ੍ਹ ਨਾ ਜੁਲਮ ਦੀ ਛੱਡਣੀ
ਤੇ ਸਾਡੀ ਭਾਵੇਂ ਜੜ੍ਹ ਨਾ ਰਹੇ, ਲੋਕ ਵੇ!
ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਝੋਕ ਵੇ।
ਜਿਹਤੀ ਖੂਨ ਹੈ ਕਿਰਤ ਦਾ ਪੀਂਦੀ,
ਤੋੜ ਦੇਣੀ ਤਨ ਦੇ ਉੱਤੇ, ਜੋਕ ਵੇ!
ਲੋਕੀਂ ਹੁਣ ਨਿਕਲ ਪਏ ਹਿੱਕਾਂ ਠੋਕ ਵੇ।
ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹਾਉਣ
ਲਈ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰੀ ਦੇ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ
ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਕਿਤੇ ਕੋਰਤਾ ਛੰਦ ਵਰਤਿਆ, ਕਿਤੇ ਕਬਿੱਤ
ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਲੀ,
ਤੇਰਾ ਭੋਲੂ ਤਾਂ ਨਿੱਤ ਰੀਂ ਰੀਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ,

ਧੀ ਹੈ ਤੇਰੀ ਜਾਂਦੀ ਬੰਗਲੀਂ ਬਾਲ ਖਿਡਾਉਣ ਨੂੰ।
ਤੇਰੇ ਮਿੱਠੂ ਦੀ ਨਿੱਤ ਜਾਏ ਤਤਾਗੀ ਢਿਲਕਦੀ,
ਭੁੱਖੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਨਾ ਉਤਰੇ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣ ਨੂੰ।
ਤੈਨੂੰ ਪਿਆ ਭੁਲੇਖਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਭੰਗਣਾ ਦਾ,
ਤਾਹੀਓਂ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਨਿੱਤ ਫਿਰਦਾ ਉਨ ਲਹਾਉਣ ਨੂੰ।
ਤੇਰੀ ਕਿਰਤ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਜੱਸ ਖੱਟ ਲੈਂਦੀ ਰਾਠਾਂ ਦਾ,
ਐਪਰ ਜਾਤ ਤਾਂ ਤੇਰੀ, ਗਿੱਟਲ ਢੇਡ ਕਹਾਉਣ ਨੂੰ।
ਕਦੋਂ ਕੁ ਪਿੰਡੇ ਉੱਤੇ ਉਤਰੂਗੀ ਪੰਡ ਜੂਆਂ ਦੀ,
ਕਦੋਂ ਕੁ ਤੁਰਨਾ ਹੈ ਤੂੰ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਨਹਾਉਣ ਨੂੰ।

ਜਿਥੇ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦੀ
ਕਾਵਿਕਤਾ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਬੁਲੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ
ਦੇ ਕੁਝ ਉਲਰਵੇਂ ਪੱਖ ਵੀ ਸਨ। ਕੁਝ ਐਥ ਉਹਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ
ਕੋਲੋਂ ਘੜ ਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਜੋੜ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਮਸਲਨ ਉਹ ਤਸੱਦਦ
ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਝੱਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤ
ਸਭਾ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹੱਡਬੀਤੀ ਬਿਆਨਦਾ ਹੈ। ਦੱਸਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਤਸੱਦਦ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤਸੱਦਦ ਢਾਹਿਆ
ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਦੀ ਨਿਗੂ ਘਟ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਬੜਾ ਘੱਟ
ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਬੱਸ ਝੋਲਾ ਈ
ਪੈਂਦਾ। ਸਭਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਉਤੇ ਯਾਰ ਬੋਲੀ ਢਾਣੀਆਂ ਵਿਚ
ਖਿੰਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਢਾਣੀ ਚਾਰ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਸਭ
ਨੇ ਸਾਈਕਲਾਂ ਉਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ
ਕਈ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹਨ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠੇਕੇ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਾ
ਪਹੁੰਚਾ ਪੀ ਕੇ ਸਾਈਕਲਾਂ 'ਤੇ ਲੱਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ
ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਸੰਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ
ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਗੀਤ ਜੋੜ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੀਤ

ਦਿੱਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਵੇਖ

ਦਿੱਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਦੇਖ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਲਦਾ ਨੀ,
ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਨਾ ਠਹੇ।
ਮਤੀ ਦਾਸ ਤਾਈਂ ਚੀਰ ਆਰੇ ਵਾਂਗ ਜੀਭ ਤੇਰੀ,
ਅਜੇ ਮਨ ਮਤੀਆਂ ਕਰੇ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਫਤਹਿ ਸਾਡੀ ਦੇਗ ਦੀ।
ਲੋਕਾਂ ਦਿਆਂ ਦੁੱਖਾਂ ਉਤੇ ਫਤਹਿ ਸਾਡੀ ਤੇਗ ਦੀ।
ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆ ਮੌਤ ਦੇ ਚਬੂਤਰੇ 'ਤੇ ਆਣ ਖੜ੍ਹੇ।
ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਖੜ੍ਹੇ ਨਾ ਖੜ੍ਹੇ।

ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਪਿਆਦੇ ਨਿਰੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਤ ਨੀ।
ਤਿਲਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਪੂਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਝਾੜ ਲੈਂਦੇ ਖੇਤ ਨੀ।
ਵੇਖ ਕਿਵੇਂ ਨਰਮੇ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਲੋਕੀਂ,
ਸੌਂਦੇ ਨੇ ਘਰੋੜੇ ਤੇ ਰੜੇ।

ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲਹੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋ ਕੈਦ ਹੈ।
ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਇਹਦੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੈਦ ਹੈ।
ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਨੀ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੇ,
ਤੇਰੇ ਮਹਿਲੀਂ ਵੜੇ ਕਿ ਵੜੇ।

ਸਿਰਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕੀਂ ਬੀਜ ਚੱਲੇ ਆਂ ਬੇਓੜ ਨੀ।
ਇਕ ਦਾ ਤੂੰ ਮੁੱਲ ਭਾਵੇਂ ਰੱਖਦੀਂ ਕਰੋੜ ਨੀ।
ਲੋਕ ਐਨੇ ਸੰਘਣੇ ਨੇ ਲੱਖੀ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਾਂਗੂੰ,
ਸਿੰਘ ਤੈਥੋਂ ਜਾਣੇ ਨਾ ਫੜੇ।

ਸੱਚ ਮੂਹਰੇ ਸਾਹ ਤੇਰੇ ਜਾਣਗੇ ਉਤਾਰਾਂ ਨੂੰ।
ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਣੀ ਤੇਰੇ ਝੁਠਿਆਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ।
ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੱਥ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਖੂਨਣੇ ਨੀ,
ਲੈ ਕੇ ਫੌਜੀ ਖਾਲਸੇ ਖੜ੍ਹੇ।

ਦਿੱਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਵੇਖ ਦੇਗ 'ਚ ਉਬਲਦਾ ਨੀ।
ਅਜੇ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਨਾ ਠਹੇ।
ਮਤੀ ਦਾਸ ਤਾਈਂ ਚੀਰ ਆਰੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੀਭ ਤੇਰੀ,
ਅਜੇ ਮਨ ਮਤੀਆਂ ਕਰੇ। **-ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ**

ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋੜੇ ਜਿਵੇਂ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ
ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨਹਿਰੀ ਬਾਬੂ ਬਣ ਕੇ ਘੋੜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ
ਕਰਦਿਆਂ ਜੋੜੀ ਸੀ।

ਜੇ ਚਾਰੇ ਜਣੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਹੁੰਚੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ
ਮਹਿੰਗੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਬੋਤਲ ਅੱਠ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ
ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਤਿੰਨ ਰੁਪਿਆਂ ਦਾ। ਸਰਫੋ-ਹੱਥੇ ਚਾਰੇ
ਜਣੇ ਦੋ-ਦੋ ਰੁਪਏ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਂਝੀ ਬੋਤਲ ਖਰੀਦ ਲੈਂਦੇ
ਹਨ। ਚਾਰ ਗਲਾਸਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਤੋਂ ਹਨ੍ਹੇਰਾ
ਉਤਰਦਾ ਆਉਂਦਾ। ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਕਾਲੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਲਾਈਆਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ। ਗਲਾਸਾਂ 'ਚ ਦਾਰੂ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਸੋਚਦਾ, ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ
ਕਿਹਤਾ ਦਿਸਦਾ! ਉਹ ਉਹਦੇ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਘੱਟ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ
ਬਾਕੀ ਗਲਾਸ ਪੂਰੇ ਭਰ ਲੈਂਦਾ। ਉਦਾਸੀ ਕਾਲੀਆਂ ਐਨਕਾਂ
'ਚੋਂ ਝਾਕਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਦਾ, "ਪਤੰਦਰੇ, ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਘੱਟ
ਵੀ ਨਈਂ ਦੀਹਦਾ ਬਈ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਗਲਾਸ 'ਚ

(ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਨੀ ਪਾਇਆ।”

ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਲਿਖੀ ਸੀ,

ਉੱਚੀ ਕਰ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੇ ਹੈ ਕਹਿਣਾ,

ਹਿੱਸਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਹੈ ਲੈਣਾ।

ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਜਣੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਰਹੇ। ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਅਕਸਰ ਤੰਗ ਰਹਿੰਦਾ। ਯਾਰ ਬੇਲੀ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹੱਥ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਉਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਪੈਸੇ ਸਿਹਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਬਲਕਿ ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਵੱਧ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨਾਂ ਮੌਕੇ ਗੀਤ-ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਮਾਇਆ ਕਮਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਉਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਗਾਉਂਦਾ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਸਮੇਂ, ਉਹਦੇ ਗੀਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਾਰੂ ਹੁੰਦੇ। ਕੋਈ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਨੁਕਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੱਢ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਾਥੀ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਦੇ ਪਰ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਨਾ ਸੋਚਦੇ। ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਜੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਬੀਤਦੀ ਉਹਦਾ ਦੁੱਖ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਉਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ। ‘ਦਿਲੀਏ ਦਿਆਲਾ ਦੇਖ’ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਨੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਉਤੇ ਉਹ ਅਕਸਰ ‘ਡੋਲੀ’ ਨਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ,

ਹੱਸ ਹੱਸ ਤੌਰ ਦੇ ਤੂੰ ਡੋਲੀ ਮੇਰੀ ਬਾਬਲਾ ਵੇ,
ਕਿਹੜੀ ਗੱਲੋਂ ਰਿਹਾ ਏਂ ਤੂੰ ਝੂਰ।

ਧਰਤੀ ਤਿਹਾਈ ਜਿਉਂ ਪਸੀਨਾ ਮੰਗੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ,
ਮਾਂਗ ਮੇਰੀ ਮੰਗਦੀ ਸੰਧੂਰ...।

ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਮੇਰੀ ਡੋਲੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਓ,

ਹੋਰ ਵੀਰੋ ਦਿਓ ਨਾ ਵੇ ਦਾਜ।

ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਝਾਕ ਨਾ ਵੇ ਸਕੇ,

ਸਾਡਾ ਰਸਮੀ ਤੇ ਵਹਿਮੀ ਇਹ ਸਮਾਜ।

ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦਿਆਂ ਲੰਬਤਾਂ ਨੇ ਘਾਤ ਲਾਈ,

ਜੁਰਮਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਰੂਰ।

ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਢਿੱਡ ਰੋਟੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ,

ਮਾਂਗ ਮੇਰੀ ਮੰਗਦੀ ਸੰਧੂਰ।

ਉਹ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਵਿਆਹਾਂ ਵਾਲਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਉਹਨੂੰ ਦਾਰੂ ਪਿਆ ਕੇ ਗੀਤ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹਦੀ ਪੀੜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਸ਼ਰਾਬ ਉਹਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਹ ਜਿਥੇ ਹੁੰਦਾ ਉਥੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਢਹਿ ਪੈਂਦਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਸਾਡੇ ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਕਮਾਲ ਦਾ ਕਵੀ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਲੈ ਬੈਠੀ। ਕਰਮਜੀਤ ਕੁੱਸਾ ਬੜਾ ਹੋਣਹਾਰ ਨਾਵਲਕਾਰ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਨੇ ਉਹ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਖਾ ਲਿਆ। ਮੀਸ਼ੇ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਦੁੱਖੋਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਗਿਆ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ 'ਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਵੀ ਦਖਲ ਹੋਵੇ।

ਮੈਂ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਆਪ ਤਾਂ ਘੱਟ ਹੀ ਪੀੜੀ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਪੀਂਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਕੁੱਸੇ ‘ਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਕਰਮਜੀਤ ਕੁੱਸੇ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ। ਕੁਝ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਕਰਮਜੀਤ ਕੁੱਸੇ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਘਰ ‘ਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਜਿਥੇ ਬੋਲਣ ਦੇ ਡੱਟ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਲੋਰ ਵਿਚ ਉਦਾਸੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦਾ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਗਿਆ। ਡੋਲੀ ਤੋਰਨ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਹਿਫਿਲ ਉਠ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਪਰ ਉਦਾਸੀ ਤੋਂ ਉਠਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਉਵੇਂ ਹੀ ਘਰੇੜੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਸਾਥੀ ਉਹਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ। ਛੱਡ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਗਏ ਬਲਕਿ ਉਹਦੀ ਵੱਧ ਪੀੜੀ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਘੱਟ ਪੀੜੀ ਖੋੜਦੇ ਗਏ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਨਮਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਢੁੰਡੀਕੇ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਚਕਰ ਆਇਆ। ਸਮਾਗਮ ਉਹਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਫਲ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਗੀਤਾ ਵੀ ਭਰ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਲੱਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵੇਲੇ ਕਿਤੇ ਉਦਾਸੀ ਕੁੱਸੇ ਵਾਲੀ ਨਾ ਕਰ ਬਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸੰਕੋਚ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਬਿਨ ਪੀੜਿਆਂ ਬੱਸ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਏਸਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰੇ ਭਰਾ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ 'ਤੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਸਲਾਹੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਢੁੰਡੀਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਉਦਾਸੀ ਆਇਆ ਵਿਐ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਲੇ ਘਰੋਂ ਉਠੀਏ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਦੀ ਮਹਿਫਿਲ ਲਾਈਏ।”

ਉਦਣ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਲੱਗੀ ਮਹਿਫਿਲ ਡੁੰਘੀ ਸ਼ਾਮ ਤਕ ਲੱਗੀ ਰਹੀ। ਚੁਬਾਰੇ ਦੀਆਂ ਕੱਪਾਂ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਲਰਜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਮੇਰੀ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਠੀਕ ਠਾਕ ਰਹੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹਾੜਾ ਲੁਆ ਕੇ ਤਾਲੋਂ ਬੇਤਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਜੀਹਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਘਿਆਕੇ ਬਿਲੀਆਂ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਚੁਬਾਰੇ ਤੋਂ ਉਤਰਨ ਜੋਗ ਵੀ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਹੋਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਹਾਏ ਹਾਏ ਕਰਦੇ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਉਦਾਸੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਾਂ 1986 ਵਿਚ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਸੁਰ

ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਏ ਸਨ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿੱਲ੍ਹ-ਕਿੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗਾਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਨਾਸਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਿਆਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ। ਉਹਦੀ ਦੇਹ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਲਾਵਾਰਸ ਲਾਸ਼ ਵਜੋਂ ਉਥੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਲੋਕ ਕਵੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਮਗਰੋਂ ਲੱਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਆਵਾਮੀ ਕਵੀ ਦੀ।

ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਸੀ ਜੋ 1939 ਤੋਂ 1986 ਤਕ ਸੰਤਾਲੀ ਸਾਲ ਜੀਵਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਮੇਰੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਨਾ ਰੋਇਓ, ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਬਚਾਇਓ।” ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਲਹੂ ਭਿੰਜੇ ਬੋਲ’, ‘ਚੌ-ਨੁਕਰੀਆਂ ਸੀਖਾਂ’ ਤੇ ‘ਸੈਨਤਾਂ’ ਉਸ ਦੀ ਹਫ਼ਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਪੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਣਛਪੀਆਂ ਵੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜੀਂਦੇ ਜੀਅ ਉਸ ਦੀ ਕਦਰ ਤਾਂ ਪਈ ਪਰ ਉਨੀ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕੀ ਜਿੰਨੀ ਦਾ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਨੇ ਸਾਹਿਤ ਟਰੱਸਟ ਢੁੰਡੀਕੇ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਅਵਾਰਡ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਵਾਰਡ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਢੁੰਡੀਕੇ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਗਏ ਸਾਂ। ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਗਮ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪਾਲ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਦਾਸੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਸੀ,

ਮਾਂ ਧਰਤੀਏ! ਤੇਰੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਚੰਨ ਹੋਰ ਬਬੇਰੇ,
ਤੂੰ ਮਘਦਾ ਰਈਓਂ ਵੇ ਸੂਰਜਾ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ।
ਜਿਥੇ ਜੰਮਦਾ ਬੰਦਾ ਸ਼ੀਰੀ ਹੈ,
ਟਕਿਆਂ ਦੀ ਮੀਰੀ ਮੀਰੀ ਹੈ,
ਜਿਥੇ ਕਰਜੇ ਹੋਠ ਪੰਜੀਰੀ ਹੈ...
ਜਿਥੇ ਹਾਰ ਮੰਨ ਲਈ ਚਾਵਾਂ ਨੇ,
ਜਿਥੇ ਕੁੰਜ ਘੇਰ ਲਈ ਕਾਵਾਂ ਨੇ,
ਜਿਥੇ ਅਣਵਿਆਹੀਆਂ ਹੀ ਮਾਵਾਂ ਨੇ,
ਜਿਥੇ ਪੀਆਂ ਹੋਕੇ ਲੈਂਦੀਆਂ ਅਸਮਾਨ ਜਡੇਰੇ,
ਤੂੰ ਮਘਦਾ ਰਈਓਂ ਵੇ ਸੂਰਜਾ ਕੰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ।

ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ‘ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ’ ਲਕਬ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨੁਸਰਤ ਫਤਿਹ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕੱਵਾਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਦੁਹਰਾਓ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਰੁਬਾਈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹੋਵੇ,

ਪੀਨਾ ਹਰਾਮ ਹੈ, ਨਾ ਪਿਲਾਨਾ ਹਰਾਮ ਹੈ।

ਪੀਨੇ ਕੇ ਬਾਅਦ ਹੋਸ਼ ਮੇਂ ਆਨਾ ਹਰਾਮ ਹੈ।

ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਹੈ ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ ਕੀ ਦੁਕਾਨ ਪਰ

ਕਮ'ਜ਼ਰਫ਼ ਕੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਨਾ ਹਰਾਮ ਹੈ।

ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੂਫ਼ੀ ਕਵੀ ਕਿਹੜੇ ‘ਪਾਪਤੋ’ ਸਨ, ਪੂਰੀ ਅਰਬੀ, ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਆਲਿਮ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲ ਸਨ। ਘਟੇ ਘਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਕਾਫੀ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲਕਬ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਕਦੀ ਜਾਂ ਅਸਮਾਨ ਬਹਿੰਦੇ ਹੋ,

ਕਦੀ ਇਸ ਜਗ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸਹਿੰਦੇ ਹੋ,

ਕਦੀ ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ ਬਣ ਬਹਿੰਦੇ ਹੋ,

ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕਸੇ ਨਾਚ ਨਚਾਈ।

ਜਬ ਕੀ ਤੁਮ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ...।

ਇਹ ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ ਕੀ ਬਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬੁਲ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਗਨੀਪੂਜ ਇਰਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚੀਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦ-ਇਰਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਾਗ ਹਿੰਦ-ਯੂਰਪੀ ਆਰੀਅਨ ਲੋਕ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਵੇਸਤਾ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਅਵੇਸਤਾ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵੈਦਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵੀ ਸਮਾਨ ਸਨ। ਦੋਨੋਂ ਅਗਨੀਪੂਜ ਸਨ। ਜੋ ਜਰਯੁਸਤਰਪਰਸਤ ਇਰਾਨੀਆਂ (ਅਜੋਕੇ ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਪੂਰਵਜ) ਦੀ ਧਾਰਮਕ ਪੁਸਤਕ ਅਵੇਸਤਾ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਗਾਥਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਜਾਪ ਨੂੰ ‘ਯਸਨ’ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਹਿੰਦ-ਆਰਿਆਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮ ਲਈ ‘ਯਜਨ’ (ਯਗ) ਸ਼ਬਦ ਚਲਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਰਾਨੀ ਭਾਵੇਂ ਅਗਨੀਪੂਜ ਸਨ ਪਰ ਘਟੇ ਘਟ ਇਸ ਰਸਮ ਵਿਚ ਉਹ ਅੱਗ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ (ਆਬ-ਜ਼ੋਰ) ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਯਜਨ ਤੇ ਯਸਨ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸਕੇ ਹਨ। ਅਜੋਕੀ ਫਾਰਸੀ 'ਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ‘ਜਸਨ’ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਰਾਮਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ

ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ

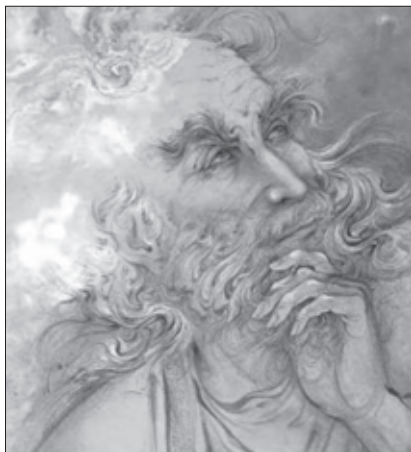
ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਅਰਥਾਂ 'ਚ ਭਾਵ ਰੋਣਕ-ਮੇਲਾ, ਉਤਸਵ। ਏਧਰ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਖਿਲਵਾਤ ਭਾਵ ਨਾਲ ਯਜਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਦਾ ਖਿਲਾਰਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ‘ਖਲਜਗਣ’ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਇਥੇ ਏਨਾ ਕੁ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਸੀ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਜਰਯੁਸਤਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਇਕ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਰਾਨੀ ‘ਜ਼ਰਤੁਸਤਰ’ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਲੇ ‘ਜ਼ਰਤ’ ਦਾ ਅਰਥ ਸੁਨਹਿਰੀ ਹੈ (ਪੁਰਾਣਾ ਰੂਪ ਜ਼ਰ=ਸੋਨਾ, ਜ਼ਰਦ=ਪੀਲਾ) ਅਤੇ ਉਸਤਰਾ ਦਾ ਅਰਥ ਉਠ। ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਬਾਰੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਪੂਰਾ ਅਰਥ ਬਣਿਆ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਉਠ। ਪਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਉਠ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਉਸਤਰਾ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ‘ਉਸ਼ਟਰ’ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਉਠ ਦਾ ਸਕਾ-ਸੋਦਰਾ ਹੈ।

ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਿਖੜ ਕੇ ਜਰਯੁਸਤਰਪਰਸਤ ਇਰਾਨੀਆਂ ਲਈ ਅਸੁਰ ਤਾਂ ਦੇਵਸਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ‘ਦੇਵਤਾ ਡਿਗ ਪਿਆ’। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਬਗਿਆਤਾ ਈਸ਼ਵਰ ਅਹੁਰਮਜ਼ਦਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ‘ਅਹੁਰ’ ਅਸੁਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ‘ਦਿਓ’ ਭਾਵੇਂ ਦੇਵ ਦਾ ਸੁਜਾਤੀ ਹੈ ਪਰ ਫਾਰਸੀ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਅਰਥ ਹਨ ਜੋ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤੀ ਆਰੀਆਂ ਲਈ ਅਸੁਰ ਬਦੀ ਦੇ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਬਣ ਗਏ। ਅਸੁਰਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਯੁਧ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਦੋਨਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੀ ਸਾਗਰ ਮੰਥਨ ਦੀ ਮਿਥ ਵੀ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹੀ ਹੈ।

ਅਵੇਸਤਾ ਵਿਚ ਪਵਿਤਰ ਅਗਨੀ ਲਈ ਆਤਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਮਧਕਾਲੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ‘ਆਦਰ’ ਬਣਿਆ ਤੇ ਅਜੋਕੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆਜ਼ਰ ਤੇ ਆਤਸ਼। ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਰਾਨ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਅੱਗ-ਰਖਿਅਕ ‘ਅਬਰਵਨ’ ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਏਧਰ ਅਬਰਵੇਦ

ਦੇ ਕਰਤਾ ਤੇ ਯੱਗ ਦੀ ਰੀਤੀ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ‘ਅਬਰਵਨ’ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਬਰਵਨ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਅਗਨੀ ਅਤੇ ਸੋਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੋਨੀਅਰ-ਵਿਲੀਅਮਜ਼ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਬਰਵਨ ਇਕ ਅਪ੍ਰਚਲਤ ਸ਼ਬਦ ‘ਅਬਰ’ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵੀ ਅਗਨੀ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਅਵੇਸਤਾ ਦੇ ਆਤਰ ਦਾ ਸਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਧਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਰਾਨ ਦੇ ਅਗਨੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰਾਂ



ਨੂੰ ਆਤਸ਼ਕਦੇ ਜਾਂ ਆਤਸ਼ਗਾਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਰਾਨੀ ਆਤਿਸ਼ਕਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਗਨੀ ਅਤੇ ਹੋਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਤਿਸ਼ਕਦਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੁਟੀ ਤੋਂ ਹੋਮ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਾਨ ਜਿਵੇਂ ਸਿਲਵੰਟੋ, ਪੋਣੀ ਵਗੈਰਾ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੋਮ ਤੇ ਹੋਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਤੇ ਅਰਥ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਪੱਸ਼ਟ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਦੀਮੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖੇ ਤੇ ਚਰਚਾਂ ਦੀ ਵਾਈਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ। ਅੱਜ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸੋਮਰਸ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਛਮੀ ਇਰਾਨ ਦੇ ਅਗਨੀਪੂਜਾ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਨਾਂ ਅਬਰਵਨ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਅਵੇਸਤਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਮੋਗ਼’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੋਗਸ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਜੋਕੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਯੂਨਾਨੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਮਾਗੀਜ਼’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਇਹ ‘ਮੀਜਾਇ’ ਬਣ ਗਏ। ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਗ਼ਾਂ ਦੇ ਆਤਸ਼ਕਦਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਲਈ ਅੱਗ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਦਾ ਲੋਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਤੇ ਦਬਦਬਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਹੁਰਾਂ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਸਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜੇ ਨਿਪਟਾਉਂਦੇ ਤੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਮੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਨਿਆਧੀਸ਼ ਬਣ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸਤੂਰ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਅੱਜ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ‘ਦਸਤੂਰ’ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਦਸਤੂਰ ਜਮਾਪਤੀ ਮਿਨੋਚਰਜੀ। ਦਸਤੂਰ ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲਵੀ ‘ਦਸਤਬਰ’ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਬੜੇ ਰਹੱਸਮਈ ਅਤੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਛਮੀ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਦੂਗਰ ਜਿਹੇ ਸਮਝਿਆ। ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਪੂਰਬ ਤੋਂ (3) ਸਿਆਣੇ ਬੰਦ (ਮੀਜਾਇ) ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਤੁਹਫੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਜਾਦੂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਮੈਜਿਕ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਮੈਜੀਸੀਅਨ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ।

ਮੁਗ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਵਾਂ ਹਨ। ਹੀਰੋਡੋਟਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੀਡਜ਼ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਪੁਰੋਹਿਤ ਬਣ ਗਏ। ਕੁਝ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ‘ਮਗਾਨੋ’ ਕਹਾਉਂਦੀ ਉਸ ਧਾਰਮਕ ਜਾਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਰਯੁਸਤਰ ਖੁਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੇ ਵਡਨੇਰਕਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਇਰਾਨੀ ਅਗਨੀ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮਗਧ ਦੇ ਅਗਨੀ ਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸ ਗਏ। ਇਹ ਮਾਗਧੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੋਗ਼ ਕਹਾਏ। ਵਡਨੇਰਕਰ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੋਲੇਤਾ ਚੁਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੈਰ, ਇਹ ਵੱਡੇ ਮਸਲੇ ਹਨ। ਵਡਨੇਰਕਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਸ਼ਰਾਬਖਾਨੇ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਮੁਗ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਫਾਰਸੀ

ਸ਼ਬਦ ਝਰੋਖਾ



ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ‘ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ’ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਅਰਥ ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਅਰਥ ਸ਼ਰਾਬਖਾਨੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਇਆਕਲਪ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਿਸ਼ਕਦਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਸ਼ੀਲੇ ਹੋਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਵਡਨੇਰਕਰ ਲਈ ਇਹ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਸੀ। ਮੇਰੀ ‘ਲਭਤ’ ਤੋਂ ਨਸ਼ਿਆਏ ਨੇ ਸ਼ਿਅਰ ਝਾੜਿਆ,

ਮੋਹਤਸਿਬ ਨਾ ਫੈਕ, ਮੇਰੇ ਮੋਹਤਸਿਬ ਨਾ ਫੈਕ
ਜ਼ਾਲਿਮ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ, ਅਰੇ ਜ਼ਾਲਿਮ ਸ਼ਰਾਬ ਹੈ।

ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਲੱਖਣਾ ਲਾਈ: ਇਹ ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ ਦਰਅਸਲ ਸ਼ਰਾਬਖਾਨੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਭੱਠੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁਗ਼ ਸਿਰਫ਼ ਅਗਨੀ-ਪੁਰੋਹਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬਲਕਿ ਬੜੇ ਭੂਪਤੀ, ਪੜਵੰਤੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਅਸਚਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਅਗਨੀ ਕਰਮ ਦੀ ਹੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਸੋ ਪਵਿਤਰ ਹੋਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਉਹ ਖੁਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਚਰਚ ਵਾਈਨ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਰਗ ਸ਼ਰਾਬ ਕਢਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ।

ਵਡਨੇਰਕਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਅਰ ਅਤੇ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਰੁਬਾਈ ਲਿਖ ਭੇਜੀ। ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਅਰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ,

ਮੈਂ ਤੇ ਜਬ ਮਾਨੂੰ
ਕਿ ਭਰ ਦੇ ਸਾਗਰੇ-ਹਰ-ਖਾਸੇ-ਆਮ
ਯੂੰ ਤੇ ਜੋ ਭੀ ਆਇਆ,
ਪੀਰੇ ਮੁਗ਼ਾਂ ਬਨਤਾ ਗਇਆ।

ਸਾਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਅਰੋ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਗ਼ਲਤਾਨ ਦੇਖ ਕੇ ਚਰਚਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਲੁਣਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਚਰਚਾ ਦਾ ਮੰਚ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਹੋਸ਼ ਕਰੋ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਸ਼ਿਅਰੋ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਾਂ, ਬਹਾਨਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਝਟ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ!

ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪਿਛਲਾ ਅੰਕ ਵੇਖੋ

ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਮਾਸਟਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਤੀਸਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡ ਬਦਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬਦਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਆਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗੁਣੀ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗੋ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬੰਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਕਥਾਵਾਚਕ ਵੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੇ 'ਟੁੱਟੀ ਗੰਢਣ' ਵਾਲੇ ਏਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸਾਭ-ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਖਦੇ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ, ਸਮਾਜ ਦਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ, ਧਰਮ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਦਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਆਨ ਦੇਣ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਸੱਤ ਰੰਗ ਖਿਤੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਰਜ ਸਕਣ ਦੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰਬਲ ਤਾਥ ਸੀ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬੁਲਾਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕੌਸਲ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਸਮਝਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾ ਸਕਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਤੇ ਜਾਚ ਆਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਉਦਿਆਂ ਹੀ ਮੁੱਖ-ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਆਖ ਕੇ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਬਾਲ-ਸਭਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਹਰੇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਭਾਸ਼ਣ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾਉਣ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਔਖ-ਸੌਖ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਸਵੀਂ ਜਾਮਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਆਉਂਦੀ ਵਾਰੀ ਤੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਕੁੱਝ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਔਠ-ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੋਜ਼ ਭੁਗਤ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਡਰਦੇ, ਕੰਬਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ। ਕਈ ਬਥਲਾਉਂਦੇ, ਕਈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ, ਕਈ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਭੁਗਤਾ ਜਾਂਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਉਹ ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਭੁੱਲਣ ਤੇ ਹੱਸਦੇ ਵੀ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁੱਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਭੁਗਤਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਜਦੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨੇ ਆ ਘੇਰਿਆ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਲੇਖ ਯਾਦ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸਾਂ। ਇਹ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਿੱਤੀ ਚੀਜ਼ ਯਾਦ ਛੇਤੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸਾਂ, ਦੂਜਾ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੇ ਬੋਲਣ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਲੀਡਰ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ।” ਤੀਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਸਕੂਲ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਸਕੂਲ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀ ਬੋਲਣ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚੰਦ ਕੁ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸਾਂ। ਪਰ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਇਸ ਲੁਕੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੁਲਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਬੇਧਤਕ ਬੁਲਾਰਾ ਕਿਧਰੇ ਸੋਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸਟੇਜ ਦਾ ਖੋਢ ਜਾਗ ਪੈਣਾ ਬੜਾ ਸਭਾਵਕ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਜਮਾਤੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਨੇਤਲਾ
ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਵੀ ਨੇਤੋ-ਨੇਤੋ
ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸਝਾਓ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਆਪਣੀ

ਧੂੜ ਵਿਚਲੇ ਕਣ

ਆਪਣੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਦੇ ‘ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਬਾਸ਼’ ਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਤਰੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਪੁੱਤਰਾ! ਨਾਂ ਕੱਢ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ...“, ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗ ਰਹੇ। ਉਦੋਂ ਉਹ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਹ 1958-59 ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਦਸ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਡਾਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੁੱਗ ਪਲਟਾਉਣ ਨਿਕਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਕਸਲੀ ਇਨਕਲਾਬਪਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜੋ ਨਾਂ ਕਮਾਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਹੋਕਰੇ ਵਾਂਗ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਰੰਗ-ਰਸ ਭਰਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅਗਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ ਪਿਆ। ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਬੀਜ ਦਰਅਸਲ ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪਏ ਸਨ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਲਿਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਗਾਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਵਰਿਆਮ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ‘ਚੋਂ ਕਢਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗਲਪ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ, ਉਪਿੰਦਰ ਨਾਥ ਅਸ਼ਕ, ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਆਦਿ ਲੇਖਕ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਗਲਪ ਤੇ ਵਾਰਤਕ ਵਧੇਰੇ ਖਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗੀ। ਕਵਿਤਾ ਉਤਰਨ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਦਾ ਅਮਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਂਡਾਂ ‘ਚ ਦਰਜ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਵਾਰੀ ਉਤੇ ਆਪ ਕਵਿਤਾ ਜੋਤ ਕੇ ਸੁਣਾਈਏ।
ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਅਲੋਕਾਰ ਲੱਗੀ।
ਆਪ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ
ਸੋਚਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਂਜ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ
ਸੁਝਾਓ ਰੁਮਾਂਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ
ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਆਗੂ ਰੋਲ ਵੀ ਅਤਰ
ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਠਿਠਾਇਆ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ
ਜਥੇ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ‘ਜਥੇਦਾਰ’ ਵੀ
ਬਣਿਆ। ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਚੰਗੀ
ਸੀ। ਵਾਰੀ ਆਉਣ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਡਰੇ-ਸਹਿਮੇ
ਤਿੰਨੋਂ ਜਥੇ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਲੈਕਚਰ ਝਾਤਿਆ, “ਅਧਿਆਪਕ
ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਭਰਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਜਿਹੜੀ ਕਵਿਤਾ
ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ
ਹੋਈ ਹੈ।” ਉਹਦਾ ਐਲਾਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਲ ਖਲੋਤੇ
ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ
ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ।

“ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਬਾਰੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ...”

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚੰਗੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਸਲੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੈਰ ਜਮਾ ਲਏ। ਸਾਹਮਣੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੁੰਡੇ ਧੌਣਾਂ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੈਕਚਰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ
ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ
ਕਵਿਤਾ ਗਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਮੁਖਤਾ ਮੈਂ ਬੋਲਦਾ
ਅਤੇ ਮਗਰਲੀ ਟੋਕ ਮਹਿੰਦਰ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ।
ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਹੱਤਵ, ਖਾਸ ਖਾਸ ਥਾਵਾਂ,
ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ
ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਸਰੋਤੇ
ਗਦਗਦ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ
ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਤੇ ਨਿਆਰੀ
ਸਮਝ ਕੇ ਮਾਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਵਿਤਾ ਮੁਕਾ ਕੇ ਅਸੀਂ
‘ਫ਼ਤਹਿ’ ਬੁਲਾਈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਮੈਦਾਨ ਤਾਤੀਆਂ ਦੀ
ਗਤਗਤਾਹਟ ਨਾਲ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗਾ। ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ
ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ
ਵਧ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ।

ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਾਂ ਪਰ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸੀ ਕਿ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਉਤਰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ 'ਖ਼ਾਸ' ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਣ ਗਏ ਸਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਬਣ ਜਾਣਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ।

ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਮਾਸਟਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਡੀ

ਭਰਵੀਂ ਤਾਰੀਫ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕੇ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੂਰਨ ਕਵੀ/ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਜ਼ਬਾਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਨਾਲ ਮਸਤ ਅਸੀਂ
ਤਿੰਨੇ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਖੇਤਾਂ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਏ।
ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਟੇਕ ਮਿਥ ਲਈ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ
ਕਵਿਤਾ ਉਸਾਰਨੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ
ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਸੋਚਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ
ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸਤਰ ਵਧੇਰੇ ਢੁੱਕਵੀਂ
ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਜੋੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।
ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਮੋਟਾ ਕਾਵਿਕ-ਨੁਕਸ ਨਜ਼ਰ
ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਸਾਂਝੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਕਰ ਲਿਆ
ਜਾਂਦਾ। ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਮੀਟਰ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਨਿਰੰਜਣ
ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਯਾਦ ਕਰਵਾਈਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ
ਸਦਕਾ ਸਾਡੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਕਿਧਰੇ ਵੱਸਿਆ ਹੋਇਆ
ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਮੇਲਿਆਂ 'ਤੇ ਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ
ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਸੁਰ ਅਤੇ ਲੈਅ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੀ।
ਅਸੀਂ ਸਤਰ ਨੂੰ ਗੁਣਗੁਣਾ ਕੇ ਵੀ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ।
ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਨਵੀਂ ਸਮੂਹਿਕ ਕਵਿਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰ
ਲਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਆਪ ਮੰਗ ਕੇ ਸਮਾਂ
ਲਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਨੇ
ਸਾਡਾ ਸਿੱਕਾ ਮੰਨ ਲਿਆ।

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦਾ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਵੀਸਰੀ-ਜਥਾ ਸਾਂ। ਰੋਜ਼ ਅਸੀਂ ਸਮੂਹਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਬਾਲ-ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਸਾਡੀ ਸਰਦਾਰੀ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਥੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੇਲੇ ਉੱਤੇ ਨਿਕਲਦੇ ਜਲੂਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰ ਲਿਆ।

ਸਮੂਹਿਕ ਕਵਿਤਾ ਰਚਣ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਦੋਵਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕਲਾ ਕੁੱਝ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਟੋਕ ਨੂੰ ਆਧਾਰ

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਈ ਰਸਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ‘ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ’, ‘ਕਵਿਤਾ’, ‘ਕਹਾਣੀ’, ‘ਫ਼ਤਹਿ’ ਅਤੇ ‘ਪ੍ਰੀਤਮ’ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਫ਼ਾਈਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਹਿੱਸੇ-ਠੇਕੇ ‘ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਦੀ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਖਾ ਕੇ ਰਸਾਲੇ, ਨਵੀਂ ਖ਼ਰੀਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵਾਲੀ ਇਕਾਤ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਲੋਢੇ ਵੇਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੜਦਾ।

ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਕਾਵਿਕ-ਸਤਰਾਂ ਸੁੱਝਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਇਕੱਲਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ 1958-59 ਦਾ ਸਾਲ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਸ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਕਾਲਮ 'ਕਾਵਿ-ਫੁਲਵਾੜੀ' ਛਪਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਟੇਕ ਜਾਂ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਜੋਂ ਆਖ਼ਰੀ ਸਤਰ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਵੀ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਉਸ 'ਸਮੱਸਿਆ' ਦੇ ਤੁਕਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਔਠ-ਔਠ ਦਸ-ਦਸ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਬੈਂਤ-ਨੁਮਾ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਕਾਵਿ-ਫੁਲਵਾੜੀ ਲਈ 'ਸਮੱਸਿਆ-ਆਧਾਰਿਤ' ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਟੇਕ ਸੀ:

ਸੁਬਾ ਲੈਣਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ!

ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਸਤਰਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ 'ਸੰਪਾਦਕ ਦੇ ਨਾਂ' ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਆਸ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਠਵੀਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਛਪ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਛਪ ਗਈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਬੜੇ ਦਿਲਚਸਪ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਲੱਗਾ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਪਿੱਛੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਈਕਲ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦੁਕਾਨ ਸੀ ਓਥੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਜਣਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਕੋਲ ਬੈਠ ਕੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣਦੇ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਵਰਕਾ ਉਥੋਂਲਦਿਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਅਚਨਚੇਤ ਕਾਵਿ-ਫੁਲਵਾੜੀ ਦੇ ਕਾਲਮ ਉਤੇ ਜਾ ਪਈ। ਓਥੇ ਕਵਿਤਾ ਹੇਠਾਂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧ-ਸਰ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਛਪਿਆ
ਵੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਬਈ ਆਹ ਕੌਣ ਹੋਇਆ
ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ...ਕਵਿਤਾ
ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ?”

ਸਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਛਿੜਿਆ। ‘ਮਾਣਾਂ ਦੀ ਪੱਤੀ’ ਵਾਲਾ ਵਰਿਆਮ ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸੀ, ਉਂਜ਼ ਵੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਾਤ ਦਾ ਵੀ ਢਿੱਲੋਂ ਸੀ। ਪਤੰਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਬਾਣੇਦਾਰ- ਪਰ ਉਹਦਾ ਗੋਤ ਫ਼ੀਨਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਸੰਧੂਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਸਭ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਗਈ। ਕੋਈ ‘ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ’ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ‘ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ’ ਸਭ ਲਈ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ!

ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਸਕੂਲੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਲਾਭ ਚੰਦ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜਦੇ ਮੋੜ ਤੋਂ ਮੁੜ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਪਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਿਆ, “ਕਿਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਦੀਦਾਰ ਸੌਂਹ ਦਾ ਮੰਡਾ ਵਰਿਆਮ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?”

“ਲੈ, ਰਹਿਣ ਦੇ ਰਾਮ ਸਿਆ...ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੈ। ਕਿੱਥੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਛੋਕਰਾ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ! ਉਹਨੂੰ ਨਿਆਣੇ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ...ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ!” ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਸ਼ੌਲੇ ਵਿਚ ਉਤਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਕੂਲੋਂ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਜਮਾਤੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਹੀ ਆ ਘੇਰਿਆ।

“ਤੈਨੂੰ ਬੰਦੇ ਸੱਦਦੇ ਨੇ...”

ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਪੁੱਜਾ। ਭਾਈ
ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਥਾਂ
ਉਤੇ ਇੰਗਲ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਪੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਉਹ



ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਛਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਮਕ ਆ ਗਈ। ਮੈਂ ਮਾਣ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ‘ਹਾਂ’ ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਨਹੀਂ ਸਾਂ!” ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ’ਚੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਲੱਭਣ ਵਰਗੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬੋਲ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਬੋਲੇ ਓਏ ਜਵਾਨਾਂ! ਨਹੀਂ ਓਏ ਰੀਸਾਂ ਤੇਰੀਆਂ” ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਨੇ ਸਟੂਲ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਚਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਣ ਵਿਚ ਚੋੜੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਪੁੱਤਰਾ! ਨਾਂ ਕੱਢ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ...”

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਵਿਚੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗਦੇ। ਕੀ ਮੈਂ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਕੁੱਝ ਅਜਿਹਾ 'ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਕਥਾਕਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਉਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਫਖਰਯੋਗ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੀ ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਬਣਨ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਜਿਸ ਕੋਲੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਨ; ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਉਚਾ ਚੁੱਕ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਈ ਸੀ?

ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਲੇਖਕ ਹੋਣਾ ਆਮ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ 'ਵੱਡੇ' ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਣਨ ਦੀ ਰੀਝ ਕਿਧਰੇ ਮੇਰੇ ਅਚੇਤ ਵਿਚ ਵੱਸ ਗਈ।

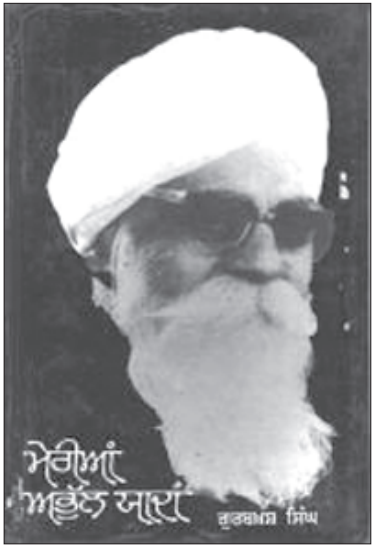
ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਹਿਤਕ-ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਖਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਲੇਖ ਛਪੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਅਦਭੁੱਤ ਚੀਜ਼ ਸਨ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ। ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਚੇ ਸਨ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ 'ਕਾਹੂ' ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ' ਸਾਡੀ 'ਚੰਦ ਕੀ' ਪੱਤੀ ਦੇ ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਲੱਭਾ ਹੈ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫ਼ੌਜ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੇਜਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਜਹਾਨ ਗਾਹੁਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵਾਲੀ ਤਾਂ ਕੋਈ 'ਫੂ ਫਾਂ' ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੱਤ ਦਾ ਮਿਲਣਸਾਰ ਅਤੇ ਗਾਲਤੀ।

ਭਾਵੇਂ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵੀ ਉਹੋ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤਾ ਨੇੜੇ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰਲੇ ਘਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ। ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਜਸਵੰਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੇ ਮਾਮੇ ਦੀ ਧੀ ਛਿੱਦੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਭੈਣ ਛਿੱਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਕਸਰ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਾਂ। ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਹੜਾ ਸਾਂਝਾ ਸੀ। ਉਹ ਓਥੇ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮਝ ਕੇ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵੀ ਆਮ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਉਹ 'ਚਾਚੀ' ਆਖਦਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਤਾਇਆ ਜੀ' ਆਖਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਦੇ ਦਮੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਿਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਗੇੜੇ ਵੀ ਮਾਰਦਾ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਬਜ਼ਰਗ

ਕੋਲ 'ਤੋਸੇ-ਖਾਨੇ ਦੀ ਚਾਬੀ' ਹੈ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਕਈ ਰਸਾਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। 'ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ', 'ਕਵਿਤਾ', 'ਕਹਾਣੀ', 'ਫ਼ਤਹਿ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰੀਤਮ' ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਫ਼ਾਈਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਤਾਂ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਹਿੱਸੇ-ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰ ਦੀ ਰੋਟੀ-ਪਾਣੀ ਖਾ ਕੇ ਰਸਾਲੇ, ਨਵੀਂ ਖਰੀਦੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਅਤੇ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵਾਲੀ ਇਕਾਤ ਥਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਲੋਢੇ ਵੇਲੇ ਘਰ ਨੂੰ ਮੁੜਦਾ।

ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ-ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭ ਜਾਣਾ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਗੰਗਾ ਮਿਲ ਜਾਣ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਾਡੀ ਪੜ੍ਹਨ-ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਵਡਿਆਇਆ, ਹੁਲਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਾਬਾਸ਼ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਰਸਾਲੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਆ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰੀਏ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫ਼ਾਈਲਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨਵੇਂ ਪਰਚਿਆਂ ਦੇ ਡਾਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹ ਜਾਣ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਿਹਲੇ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਿਸੇ ਨਸ਼ੱਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪੁਸਤਕਾਂ-ਰਿਸਾਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹੋਰ ਕੀ ਤਲਬ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ!

ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਛਪਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਛਪਣ ਦੀ ਰੀਝ ਜਾਗ ਪਈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੌਣ ਛਾਪੂ? ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਲਿਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਵਾਂ! ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਜਾਣ



ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ
ਤਾਂ ਲਵਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਦੇ ਨੇ!

ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਘਰ ਦੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਬਹੁਤੀ ਖੂਹ ਵਾਹੁਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਬੋਤੀ ਲੈ ਜਾਂਦਾ, ਖੂਹ 'ਤੇ ਜੋੜਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਪੇ ਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਟਿਚਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੋਰ ਦਿੰਦਾ। ਆਪ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਨਾਵਲ ਲੈ ਕੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਖੂਹ ਉਤਲੇ ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਪਿੱਪਲਾਂ-ਬੋਹੜਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦਾ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਮਾਲ-ਡੰਗਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਾਉਣ ਲਈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਪਲ ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਝਲਕਾਰੇ ਮਿਲਦੇ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਅਤੇ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ, ਦੌਰਗੀ, ਦੁਬਿਧਾ ਸਮੇਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੇ ਬਹੁ-ਬਿਧ ਰਾਂਗਲੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀ। ਕੋਈ ਪਾਤਰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ, ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਾਰੇ ਕਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚੋਂ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਉਠ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਵੱਸ ਜਾਂਦੀ। ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਚਾਅ ਠੱਲ੍ਹਿਆ ਨਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਕਿਤਾਬ ਮੁੱਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਵੀਂ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਨ-ਸਮੱਗਰੀ ਹੱਥ ਨਾ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਓਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਵਿਗੋਚਿਆ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹ ਸਨ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਝੱਲ ਜਿਹਾ ਹੋ

ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਕਢਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇੱਕ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਢਵਾਉਣੀਆਂ, ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ, ਵਾਪਸ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਵੀਆਂ ਕਢਵਾ ਲੈਣੀਆਂ। ਸਾਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕੋ ਸਾਹੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣ ਦਾ ਲਾਲਚ 'ਸੋਨੇ ਦਾ ਆਂਡਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੁਰਗੀ ਕੋਲੋਂ' ਇਕੋ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਆਂਡੇ ਲੈ ਲੈਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਤੱਕ ਵਧ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੀ ਇੱਕ ਤਰਕੀਬ ਸੋਚੀ। ਨਵਾਂ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਮਾਸਟਰ ਹੰਸ ਰਾਜ ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਚਾਰਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੰਸ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਅਸੀਂ ਸੋਚੀ ਤਰਕੀਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚੋਂ ਕਢਵਾਉਣੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਟਾਈਟਲ ਵਾਲੀ ਜਿਲਦ ਉਖਾੜ ਲੈਣੀ ਅਤੇ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਿਛਲੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਓਥੇ ਕੁ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲੇਵੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਣੀ। ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਟਾਈਟਲ ਵੇਖ ਕੇ ਆਖਣਾ, "ਠੀਕ ਹੈ! ਅਲਮਾਰੀ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿਓ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਲਓ।" ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਰਤੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬਹੁਤ 'ਲਾਇਕ ਅਤੇ ਹੋਣਹਾਰ' ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਸਾਂ। ਉਂਜ ਵੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਨੂੰ ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਸੀ।

ਇੰਜ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਬਣਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਰੱਦੀ ਇਕੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਸਟਰ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸਾਂ। ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਹੰਸ ਰਾਜ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਾ ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੋਰੀ ਹੋਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਗਭਗ ਦੋ-ਵਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਚਾਰਜ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਅਜਿਹੀ 'ਅਧੂਰੀ' ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਦਾ ਕੁਲੀਗ ਬਣ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਜਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤੀ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਕੋਲੋਂ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ, 'ਸਿਓਂਕ ਖਾ ਗਈ' ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਇਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਟਵਾਈਆਂ। ਇਹ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਚੋਰੀ ਸੀ।

ਦਸਵੀਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਭ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੇਖਕ ਪੜ੍ਹ ਲਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ, ਉਪਦਰ ਨਾਥ ਅਸ਼ਕ, ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਛਪਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਡਾਕਟਰ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਅਤੇ ਆਪ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ। ਜਿਹੜੇ ਰਿਸਾਲੇ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿੱਧਰੋਂ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਕਿਤਾਬ ਲੱਭਦੀ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਲੈ ਆਉਂਦਾ।

ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੂੜ੍ਹਾ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਬਿੰਬ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਉਕਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਾਰ ਨਵਾਂ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਾਸੀ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇ। ਉਚੇ-ਉਚੇ, ਸੁੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ! ਮੇਰੇ ਬਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਾਸ਼! ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵਾਂ! ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾਂ! ਮੇਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ। ਕੀ ਇਹ ਵੀ ਸਧਾਰਨ ਆਦਮੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਦਿਸਦੇ ਹੋਣਗੇ! ਕਿੰਨੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸਨ ਉਹ ਲੇਖਕ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਬੰਦੇ ਦਾ ਮਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਜਿਹਾ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਰ ਤਾਂ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਕਿਧਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਸੁਣਿਆ, 'ਜੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਓ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਲਿਖ ਜਾਓ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।'

ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜਿੱਥੇ 'ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ' ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਓਥੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗਾ 'ਸਿਰਜਕ' ਬਣ ਕੇ 'ਸਦਾ ਲਈ ਜਿਊਂਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕਰ ਜਾਣ' ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਦਸਵੀਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਕੇ ਵਿਹਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿੱਠ ਕੇ ਕੁੱਝ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਗਲਪ ਵਧੇਰੇ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਬਤੌਰ ਪਾਠਕ, ਕਵਿਤਾ ਮੈਨੂੰ ਪਲ-ਛਿਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾਂ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ ਜਦ ਕਿ ਚੰਗੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਚੰਗਾ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਨ ਉਤੇ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਸਲੀ ਵਿਧਾ ਤਾਂ ਨਾਵਲ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਤਾਂ ਇਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਸੀ। ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਲੱਗਦੀ। ਕਾਗਜ਼ ਫੜ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਆਉਂਦੇ। ਜੇ ਕੁੱਝ ਲਿਖਦਾ ਵੀ ਤਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਜਚਦੇ ਨਾ। ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਕ ਹਾਸੇਹੀਣਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ। ਮੈਂ ਵਰਕੇ ਪਾੜ ਪਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ। ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਂਦੀ। ਉਂਜ ਵੀ ਅੰਦਰੇ ਅੰਦਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਗੱਲ, ਪਾਤਰ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਾਜਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਆਰਥਕ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਿਖੀ ਲਿਖਤ ਬਨਾਵਟੀ ਅਤੇ ਕੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਸਲਨ ਲਿਖਦਿਆਂ ਲਿਖਦਿਆਂ ਜੇਲ੍ਹ, ਕਚਹਿਰੀ, ਥਾਣੇ, ਹਸਪਤਾਲ ਆਦਿ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਲਿਖਦਾ ਲਿਖਦਾ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਵੜਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਚੱਲਣੋਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ। ਕਲਮ ਖਲੋ ਜਾਂਦੀ।

ਮੇਰਾ ਪਾਤਰ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਓਥੇ ਵਾਰਡ ਹਨ, ਮਰੀਜ਼ ਹਨ, ਨਰਸਾਂ ਹਨ, ਡਾਕਟਰ ਹਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕੋਈ ਹਸਪਤਾਲ ਵੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਚਿਤਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ-ਵੇਖੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਿਤਰ ਸਕਦਾ ਸਾਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਣਜਾਣੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਲੱਗਦਾ, ਜੇ ਕੁੱਝ ਗ਼ਲਤ-ਮਲਤ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਣਗੇ! ਦੇ ਸਫ਼ੇ ਲਿਖ ਵੀ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਐਵੇਂ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਤੀਬ ਦੇ ਕੇ ਤੁਕ ਨਾਲ ਤੁਕ ਜੋੜ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਚੰਗਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕਰਨੀ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਡਾਢਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਚੌਰਿਰਦੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲੈਣ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਸੀ। ਪਰ ਗਲਪ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਵਾਕ ਮੇਰੀ ਸੀਮਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੇ ਸਮਝ ਦੀ ਚੁਗਲੀ ਖਾਂਦਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਯਤਨ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਨਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਲੈਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਵਰਗੀ ਵੰਗਾਰ ਸੀ।

ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਬੜੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਹੀ ਲਈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ 'ਭੈਣ-ਭਰਾ'। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਕਿਸੇ ਮਿਆਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਪ ਜਾਵੇਗੀ। ਓਥੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਛਪਦੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੱਚੇ-ਪਨ ਦਾ ਅੰਦਰੇ-ਅੰਦਰ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਕੇ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। 'ਜਥੇਦਾਰ' ਸੀ ਸ਼ਾਇਦ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਨਾਮ।



ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ

ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਕਹਾਣੀ ਛਪ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਮਿਲੀ। ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਫ਼ਿਰਦੇ ਸਾਂ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 'ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ' ਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਛਪੀ ਹੈ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੁਰ ਸਿੰਘ' ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਅਖ਼ਬਾਰ। ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਤਾਂ ਇਲਮ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਵੀ ਚਿੱਤ-ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਣ-ਯੋਗ ਕਹਾਣੀ! ਮੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਟੋਟਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਚੱਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇਵੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਗਏ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਪਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਉਡਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਬਾਰੀਕ ਚਿੱਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ 'ਕਹਾਣੀ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਮੋਟੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ- 'ਭੈਣ-ਭਰਾ'। ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਨੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਫ਼ਾ ਮੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਅਖ਼ਬਾਰ ਮੈਂ ਘਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿਖਾਈ। ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ ਨੇ ਵੀ ਉਹ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ। ਅੱਧਾ ਕੁ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਕੁ ਮਜ਼ਾਕ ਜਿਹੀ ਨਾਲ "ਹੂਆ!" ਕਹਿ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ; ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, "ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੂੰ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਲਈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਕੀ ਕਹਾਣੀ ਵਾਲਾ!"

ਪਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਡਾਢੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਛਪੇ ਨਾਮ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਕੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਮੇਰਾ ਹੀ ਨਾਮ ਛਪਿਆ ਹੈ? ਤੁਕਬੰਦ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਮੈਨੂੰ ਸੌਖੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਣੀ ਡਾਢੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਪਾਰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ। ਜਿਹੜੀ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖਦਾ, ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਸਿਕ-ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ

ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਜਾਂਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਹੱਤਵ ਵਧਦਾ। ਇੱਕ ਮੱਸ-ਫੁੱਟ ਮੁੰਡਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੜਵੇਤਿਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਰੋਕ ਰੋਕ ਕੇ ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੇ। ਸ਼ਬਾਸ਼ ਦਿੰਦੇ।

ਉਦੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕਿਸੇ ਦਿਨ-ਦਿਹਾਰ ਜਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ 'ਤੇ ਚਾਲੀ-ਚਾਲੀ, ਪੰਜਾਹ-ਪੰਜਾਹ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਮੇਰੀ 'ਸਿਆਣਪ' ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਰੋਹਭ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਕੋਈ ਘੱਟ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੁੱਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਸੀ! ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖਦਾ ਸਾਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਲਮੀ-ਨਾਂ (ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ-ਸੁਰ ਸਿੰਘ) ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਲੰਬਾਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਲਿਖਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਰੋਕ ਕੇ ਆਖਿਆ, "ਕੱਲ੍ਹ ਤੂੰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ? ਜਦੋਂ ਵੀ ਲਿਖੋ- ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੀ...ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵੱਜ ਵੀ ਬਣਦੇ!"

ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਵੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜਦਾ, ਓਥੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ 'ਫ਼ਤਹਿ', 'ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਕਹਾਣੀ' ਆਦਿ ਪਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ 'ਕਹਾਣੀ' ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਸਫ਼ੇ ਉਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਰੁਬਾਈਆਂ ਛਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀਆਂ ਚਾਰ ਰੁਬਾਈਆਂ। ਸੋਲਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਲਈ ਇਹ ਕੋਈ ਘੱਟ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਰੁਬਾਈ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ,

ਬੱਦਲ ਆਇਆ, ਘਟਾਂ ਕਾਲੀਆਂ,
ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਮੇਰੇ।

ਓਸ ਕੁੜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਨਸ਼ੀਲੇ,
ਹੈ ਮਸਤਾਨੀ ਤੋਰ।

ਉਹ ਹੱਸਦੀ ਪਰ ਮੈਂ ਹਾਂ ਰੋਂਦੀ,
ਇਸ ਦਾ ਭੇਤ ਮੈਂ ਜਾਣਾਂ

ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋਲ ਓਸ ਦੇ,
ਦੂਰ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ-ਚੋਰ।

ਲੇਖਕ ਬਣਨ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਅਜਿਹਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਲਾਟ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ-ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਪਤ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਰਚਨਾ ਛਪੀ ਦੇਖ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਂਜ ਮੇਰਾ ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰਦਾ। ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਨਾਵਲ ਲਿਖ ਕੇ ਹੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਰੱਜ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਛੇਹ ਵੀ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਕਾਪੀ ਦਾ ਛੇ ਕੁ ਸੌ ਸਫ਼ਾ ਲਿਖ ਮਾਰਿਆ। ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਲੰਧਰੋਂ ਛਪਦੇ 'ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ' ਨਾਂ ਦੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਸਾਹਿਤਕ ਪਰਚੇ ਵਿਚ 'ਪਹੁ-ਛੁਟਾਲਾ' ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠਾਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਚੌਤੀ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਛਪੀਆਂ। ਉਸ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਮੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਛਪੀਆਂ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਇੱਕ ਸਿਖ਼ਦਰੂ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖ ਲਿਖ ਕੇ ਸਫ਼ੇ ਕਾਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ-ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਲਪ-ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਜੇ ਪੁੰਦਲਕੇ ਵਿਚੋਂ ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਰਹੀ ਸੀ। ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਤੌਰ ਉਤੇ ਮੈਂ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਅਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਾਂ। ਪਰ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ', ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ 'ਰੁਮਾਂਸਵਾਦ', ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ 'ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦ', ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਦਾ 'ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ' ਆਪਸ ਵਿਚ ਘੁਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ। ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪਲਾਟ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੋਚੇ ਬਣਾਏ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚੋਂ ਲਏ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਚਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਢਲ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਲੇਖਕ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੇ।

ਮੈਂ ਅਜੇ ਸੁਤੰਤਰ 'ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ' ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਬਣ ਸਕਿਆ।

(ਚਲਦਾ)

ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਿਸਾਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਭੀ ਉਸ ਤੋਂ ਉਚਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੁਨਰ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ, ਜੁਲਾਹੇ ਤੇ ਮੋਚੀ, ਮਿਸਤਰੀ ਤੇ ਲੁਹਾਰ, ਟੀਨਸਾਜ਼, ਤਰਖਾਣ ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਦਰਜਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲੱਟੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਤੀਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਜਮਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਹੁਨਰਮੰਦ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਯਾਨਿ ਭੰਗੀ, ਕਹਾਰ ਪਾਲਕੀ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ, ਰਸੋਈਏ, ਖਾਨਸਾਮੇ ਸਾਈਸਾਂ ਅਤੇ ਕੁਲੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਇਹ ਨਿਚਲੇ ਤਬਕੇ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕੀਂ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋੜ ਸੁੱਟਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮੁਰਦਨੀ ਵਰਗੀ ਚੁੱਪ ਵਰਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਸਭੇ ਗੁੰਗੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਵੇ? ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ



ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ

ਕਵਿਤਾ ਕਹੇਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕੌਣ ਲਿਖੇਗਾ? ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ (ਹੁਣ) ਸੱਚੇ ਅਸਲੀ ਕਵੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕੀਂ, ਆਮ ਜਨਤਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਝੋਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਛੱਪਰਾਂ ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮਹੱਲਾਂ ਅਤੇ ਬੰਗਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਹੀ ਇੰਨਾ ਕਿਉਂ ਝੁਕ ਗਿਆ ਹਾਂ? ਸੋਹਣੇ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਕੱਪੜੇ ਵਾਲੇ ਜੈਟਲਮੈਨਾਂ ਵੱਲ (ਮੈਂ) ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਜਿਹੜੇ ਰੋਲਾ ਪਾ ਪਾ ਕੇ ਕੰਨ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਸਾਫ਼ ਹੈ। ਆਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤਾਂ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ। ਕੁਝ ਰਾਜੇ ਭੀ ਹਨ, ਕੁਝ ਮਹਾਰਾਜੇ ਭੀ, ਕੁਝ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਵੀ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਕੀਲ ਭੀ, ਕੁਝ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਭੀ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਡਾਕਟਰ ਭੀ। ਕੁਝ ਸਾਧੂ ਭੀ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਪੰਡਤ ਭੀ ਪਰ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ, ਕਰੋੜਾਂ ਹਨ। (ਮੇਰੇ ਲਈ) ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀ ਦੌਲਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੀ ਤਾਂ ਇਹ ਗਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਹਨ। ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਉਹ ਲਹੂ ਪਸੀਨਾ ਇਕ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਭਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਬੱਘੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੀਂਹ ਹਨੂੰਰੀ ਵਿਚ, ਧੁੱਪ ਛਾਂ ਵਿਚ, ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿਚ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਇਹ ਲੋਕ) ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਭ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਅੰਨ ਦਾਤਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਹੀ ਹਨ। (ਇਹ) ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਹ ਮੰਬਾ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਸੂਰਜ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕ ਸਿਤਾਰੇ ਤੇ ਸਿਆਰੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਡਿਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਉਸ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਹੁਨਰਮੰਦ ਲੋਕੀਂ ਉਸੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕਪਾਹ, ਕੱਚੇ ਚਮੜੇ, ਲੱਕੜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਤੀਰ ਤੇ ਖਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਿਸਾਨ!

ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਉਗਲੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਪੜਾ, ਘਰ, ਹੌਲਡਰ, ਬਰਤਨ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਜੁੱਤੀ ਆਦਿ ਸਭੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਤਹਿਜੀਬ-ਫਾਡਤਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਨਰਮੰਦ ਲੋਕੀਂ ਤਾਂ ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਜਾਦੂਗਰ ਹਨ।

ਗ਼ੈਰ-ਹੁਨਰਮੰਦ ਲੋਕੀਂ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ-ਜਾਨ ਹਨ। ਜੇ ਭੰਗੀ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਜੇ ਡੋਲੀਆਂ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਲੋਡੀਆਂ ਕੀ ਕਰਨ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭੰਗੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਭੰਗੀ ਚਾਹਵੇਂ ਤਾਂ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਭੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਡੰਗ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੇਰੀਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਇਤਰ ਫ਼ਲੇਲ ਮਲਣ ਵਾਲੇ, ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਆਰਾਮਪਸੰਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮੈਥੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਭੀ ਤੜਫ ਨਾ ਉਠਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਹ ਸੁਣਨ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਮਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਖਲੇ ਕੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਉਪਰੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਦੌਲਤਮੰਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਦੌਲਤ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਣਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਾਂਗਾ।

ਜ਼ਰਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਥਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਖ਼ਬਰੇ ਕਿੰਨੇ ਲੱਖਾਂ ਬਰਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਜੁਲਮ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਚੌਹ ਵਰਣਾਂ ਦਾ ਵੰਗ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਜੁਲਮ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਸਾਡੇ ਲੋਕੀਂ ਇਸ ਵੰਡ ਦੀ ਬੜੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿੱਡੀ ਭਾਰੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਵੰਡ ਨੇ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕੋਈ ਭੀ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਇਹ ਇਨਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਅਕਲ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਰੁਧ ਹੈ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਕੌਮੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਉਤੇ ਇਸ ਫ਼ਿਰਕੇਵਾਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਰੁਧ ਦੁਹਾਈ ਨਹੀਂ ਮਚਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਦੇ ਬੁਰੇ ਅਸਰ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਾਂਗਾ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਮਹਾਰਾਜੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਸੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੀ ਜਦ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਥੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸੀ ਰਾਜਾ, ਇਕ ਸੀ ਰਾਣੀ! ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਮਾਗ਼ ਗੰਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ!!

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਬੇ-ਬਹਾ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਖ਼ੁਦਗ਼ਰਜ਼ ਤੇ ਬੇਈਮਾਨ ਬੰਦੇ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੂਰਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਚਿੱਕੜ ਉਛਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਕੋਝੀ ਹਰਕਤ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤਾਂ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਤੋਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਡੀ. ਬੈਰੀ ਅਨੁਸਾਰ, “ਹਰਦਿਆਲ, ਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੀ। ਅੰਧੇਰਾਣੀ ਪੱਗ, ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਢਿਲਕਵਾਂ ਖਸਿਆਣਾ ਜਿਹਾ ਝੰਗਾ ਅਤੇ ਘਸੇ ਹੋਏ ਬੂਟ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਿਆ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਾਥੀ ਸੀ।”

ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਾਈ-ਲਾਅ ਨੰਬਰ 15 ਵਿਚ ਖਾਸ ਮੱਦ ਹੈ, “ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਅਖੌਤੀ ਜਿਹੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੋਈ ਬਾਈ-ਲਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕੁ ਬਾਈ-ਲਾਅਜ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਦਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਇਥੇ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲੈਣਗੇ ਕਿ ਝੂਠ ਤੇ ਸੱਚ ਕੀ ਹੈ। ਕੌਣ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸੀ ਤੇ ਕੌਣ ਗ਼ੱਦਾਰ?

—ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਣਾ, ਬੇਕਰਜ਼ਫੀਲਡ, ਫੋਨ:661-331-5651

ਅਤੇ ਕਸ਼ੱਤਰੀ ਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾਉਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਜਾ ਨੀਵਾਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਥੋਂ ਨੀਵੇਂ ਹੋ, ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਖੁਦਦਾਰੀ ਦਾ ਭਾਵ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਦਿਲ 'ਤੇ ਬਿਠਾਏ ਗਏ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਦਾ ਅਸਰ ਭੀ ਹਿਪਨੋਟਿਜ਼ਮ ਵਾਂਗੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਕੌਮ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਹੀ ਰੁਖ਼ ਬਦਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੌਮ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਭੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਤਰਖਾਣ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਆਦਮੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਨੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਝੁਕਣ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਮਹੱਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ

ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਦਿਲ ਉਤੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਰੋਹਬ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਨੇ ਤਾਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਬੀਜਣ, ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਧੰਦੇ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਹਿ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ‘ਧਰਮਾਤਮਾ’ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਨਿਕੰਮੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਹੀ ਤਾਂ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੱਜ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਖੋਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਨਿਕੰਮੇ ਸਾਧੂ ਭੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦਵਾਲੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਧੂ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਗਏ (ਹੀ) ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਨ ਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਲੀ ਥਾਂ ਉਹ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਨਾ, ਪਾਖੰਡ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਝੋਪੜੀ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਣਾ। ਜਦ ਤਿਆਗੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਦਨਸੀਬੀ ਹੀ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਸੁਧਾਰਕ ਭੀ ਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੌਲਤ ਹਰ ਚੰਗੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਇਖ਼ਲਾਕ ਦਾ ਮੌਕਾ ਭੀ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਜਦ ਸਾਧੂ ਸਨਿਆਸੀ ਹੀ ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਵੱਲ ਝੁਕਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਤਦ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਹੀ ਰਾਖਾ! (ਫਿਰ) ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਇਵੇਂ ਹੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿਣਗੇ!!

ਸਾਰੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਤਹਿਰੀਕਾਂ ਵਿਚ ਅਮੀਰਾਂ ਦੀ ਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੰਗ ਭੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਮਿਲੇ। ਸਕੂਲ ਭੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਭੀ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੜਕੇ ਬਾਹਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਘੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਅਮੀਰ ਹੋਰ ਧਨ ਕਮਾ ਸਕਣ। ਗ਼ਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਇਦਾ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੰਜਾਬ

ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਕਈ ਤਿਆਗੀ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ ਲੱਗ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਭੀ ਖੁਦਗ਼ਰਜ਼ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੀ। ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਵਕੀਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ? ਕੀ ਇਹ ਕਰਦੀ ਹੈ? ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ?

ਅਫ਼ਸੋਸ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ-ਆਪ (ਨੂੰ) ਬੜੇ ਗਰਮ ਖ਼ਿਆਲੀਏ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਭੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਐਸੀ ਕੌਮੀ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਸੁਫ਼ਨੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਚਾਇਤੀ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰਹੇਗਾ। ਅਸਲੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਲੋਕੀਂ ਦੂਰ ਝੋਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵੀ ਖੂਬ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਤੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਉਸ ਲਕੀਰ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸੋਹਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੋਂ ਅਸਲੀ ਲੋਕੀਂ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਉਹ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਝੂਠੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਨਕਲੀ ਸਿੱਕੇ ਹਨ। ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਤਸਵੀਰ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਦੂਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ, ਕਾਰਖ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਦਿਨ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਤੀ ਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਘਾਸ ਫੂਸ ਹੀ ਉਪਰ ਤਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਅੱਜ ਬੜੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੈ। ਗ਼ਰੀਬੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਹੀਂ। ਕਿਸਾਨ ਉਤੇ ਟੈਕਸ ਵਧੇਰੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪੇਟ ਭਰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਤਨ ਢਕਣ ਨੂੰ ਕੱਪੜਾ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਲੇਗ ਅਤੇ ਕੋਹਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਹ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਭੀ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਭੀ ਉਹੋ ਹੀ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਅਲੱਗ ਉਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਕੀਲ, ਸੂਦਖੋਰ, ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਪਾਦਰੀ ਅਲੱਗ ਆਪਣੀ ‘ਸੇਵਾ’ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ-ਖੂੰਹਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਪਾਸ, ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਕੀ ਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?

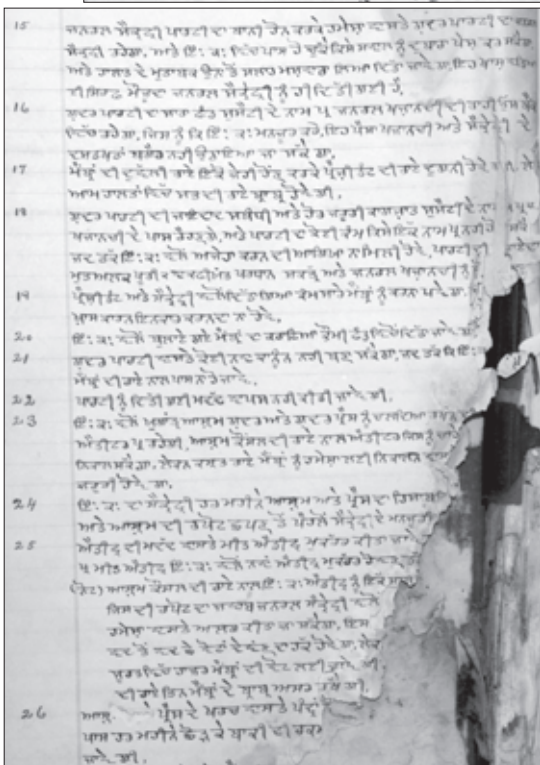
ਤੇ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਗਮ ਅਤੇ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦਾ ਭਾਰ ਤੇ ਰਾਜ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ, ਬਦਹਾਲੀ ਅਤੇ ਬਦਨਸੀਬੀ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਵਿਚ ਭੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਦਾ ਭੀ ਪੂਰਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਬਾਹਰਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਮੁਰਦੇ ਸਾਮਾਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਤਹਿਜੀਬ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਆਹ! ਅੱਜ ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਉਸ ਦਾ ਦਰਦ ਭਰਿਆ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜਾ ਗਵੱਈਆ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਦ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਗਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਦਰਦ ਫ਼ੈਲਾ ਦੇਵੇ?

ਉਹ ਮਰਸੀਆ ਕਿੰਨਾ ਦਰਦਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਥੇ ਓਡਾ ਦਰਦਨਾਕ ਗੀਤ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਯਤੀਮ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਚੀਕ-ਪੁਕਾਰ ਭੀ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਸਿਸਕੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲੱਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਸਾਨ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਸਹੀ! ਆਪਣੇ ਦਰਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਵੇ ਤਾਂ ਸਹੀ!! ਫਿਰ ਦੇਖੋ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਕਵੀ ਤੇ ਤੁਕਵੰਦ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਲੁਕਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ? ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਬੜੀ ਕਵਿਤਾ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਲਿਖਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਹੁਨਰਮੰਦ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਅਤਿ ਗ਼ਰੀਬੀ ਵਿਚ ਦਿਨ ਕੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੰਗਠਿਤ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੁਦਦਾਰੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ।

ਇਹ ਕੰਮ ਚੋਣਵੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ-ਲਿਖੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਾਸਤੇ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਹਮੇਸ਼ਾ ਢਫ਼ਰ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੀਕ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਹਮਦਰਦ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਨ।

(ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ)

ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਾਨੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀਆ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਕਿਸੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਕੋਲੋਂ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਖੋਰੇ ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ।



ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਣ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਹੀ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ, ਉਹ ਹੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਤੀਜਾ ਨਹੀਂ, ਪਹਿਲਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਜੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਉਹ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕੁਝ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਤਦ ਹੀ ਉਸ ਵਿਚ ਖੁਦਦਾਰੀ ਦਾ ਭਾਵ ਜਾਗ ਉਠੇਗਾ ਅਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਹੀ ਆਦਮੀ ਬਣ ਸਕੇਗਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਾਮਖੋਰ ਸਾਧੂਆਂ ਤੇ ਫ਼ਕੀਰਾਂ, ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਮਹਾਜਨਾਂ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਨਾ ਰਗੜਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਹੁਣ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੀ ਗ਼ੈਰ-ਮੁਨਸਿਫ਼ਾਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕੁਛਾਰਾ ਕਰੀਏ। ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲਾਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਰਾਜੇ-



ਸਰ, ਕੱਲ੍ਹ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਥੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੇ ਇੰਟਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਰਦੂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਅਥਾਹ ਗਿਆਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵੰਗ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਦਸ ਸਾਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਣੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੀ ਦਾਦੀ ਦਾ ਤੌਤਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸਾਫ਼ ਬੋਲਦਾ ਸੀ।...ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲਏ ਸਨ। ਉਂਜ ਕਲਾਸ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਰਤਾ ਅਸੁਖਾਵਾਂ ਤੇ ਓਪਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਹੋ ਓਪਰਾਪਨ ਰਿਹਾ ਤਾਂ

ਸ਼ਮੀਮ ਹੈਦਰ ਅਨੁਵਾਦ: ਮਹਿੰਦਰ ਬੇਦੀ, ਜੈਤੋ

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਏ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਪਿਆਰ ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਂ ਏ...। ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ ਸਰ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਦੀਮ ਫਾਰੂਕੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦੀ ਡਾਕ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਖਤ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਪਾੜ ਕੇ ਰੱਦੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਬਿੰਦ ਦਾ ਬਿੰਦ ਸੋਚਿਆ, “ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਈਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਆਮ ਕੁੜੀਆਂ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰਾਂ ਖਾਤਰ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।” ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇੰਜ ਕਈ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਅਗਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਸਰ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਧੰਨਵਾਦ...ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਖਤ ਉਪਰ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਦੋ ਚਾਰ ਵਾਕ ਹੀ ਬੋਲੇ ਸਨ, “ਮੈਨੂੰ ਇੰਟਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ, ਬੇਵਕੂਫੀਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਸਦਕਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕੁਝ ਦੱਸਣਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ਉਹਨੂੰ। ਨਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਲੱਗ ਜਾਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ...। ਚੱਲੋ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਰੱਖੋਗੇ? ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਨ ਲਈ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਬੰਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਏ ਜਿਹੜੇ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਤਰ-ਮਨ ਦੀਆਂ ਬੁੱਝ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਚਿਹਰੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਵੀ ਇਕ ਇਲਮ ਹੈ ਨਾ ਸਰ? ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਏ ਸਰ?”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਇਸ ਖਤ ਦੇ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਪੜਾਸੀ ਨੂੰ ਚਾਹ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਏ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਿਸਾਨ!

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ)

ਇਸ਼ਕ (ਮੁਹੱਬਤ) ਨਾ ਪੁੱਛੇ ਜਾਤ ਮੁਹੱਬਤ-ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਹੱਬਤ-ਜਮਾਇਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇਦਾਰ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਭਲੇ ਲੋਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੁਫਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਭਰਾ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਭੀ (ਹੁਣ) ਸਮਝ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੀ ਤਹਿਜੀਬ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਮੂਲ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੀ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖੁਦ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਨੇਕ ਦਿਲ ਲੋਕੀ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਸਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹਰਾਮਖੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਦਲੇਰ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਾਵ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭੀ ਗਰੀਬ ਬਣਨ। ਅਗਰ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਮਦਦ

ਗਮ ਸੇ ਨਜਾਤ ਪਾਏਂ ਕਿਉਂ

ਸ਼ਮੀਮ ਹੈਦਰ ਦੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਜਿੰਨੀ ਸਾਧਾਰਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੂੰਝਲਾਂ ਉਨੀਆਂ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਬਾਰੀਕ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਉਛਲਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਛੀਆਂ ਕਈ ਲੜੀਆਂ ਆਖਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਇਕ ਥਾਂ ਸਿਮਟਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦਰਦ ਰਿਸਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਆਵਾਜ਼ ਦਰਦ ਬਹੁਤ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਤੁਹਾਡੀ ਘਨੇੜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੱਕਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਇਸ ਵਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਤ ਦੀ ਲਿਖਾਵਟ ਪਛਾਣ ਕੇ ਹੀ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

“ਸਰ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰਤਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਲੈਕਚਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਨਿਖਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ’ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਰਤਾ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ, ਬੜੇ ਠਰੁਠੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹੋ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਉਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਭਾਸ਼ਨ, ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੋਂ ਵੀ ਰਤਾ ਸਿਰ ਕੱਢਵਾਂ ਹੀ ਸੀ। ਤੁਹਾਡੀ ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਕਸ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤੁਹਾਡੀ ਮਿਹਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕੋਈ ਇਸ਼ਕ-ਮਾਸ਼ੂਕੀ ਦਾ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਉਂਜ ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦਾ ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਕੈਦੀ, ਕਦੀ ਦਲੇਰ ਜਾਂ ਸਨੇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਤਕ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਏਗਾ।”

“ਉਪਰ ਉਹੀ ਕੁਝ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਬਗ਼ੈਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹੀ ਪਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਖਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਟੋਕ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਿਆ। ਸੋ, ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਤ ਪਛਾਣ ਕੇ ਹੀ ਖਤ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਲਿਖਾਵਟ ਬਦਲ ਕੇ ਲਿਖ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਸਰ, ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਾਵਟ ਬਦਲ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ...ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਖਤ ਪਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਕਰੋਗੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਖਤ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਹੀ ਪੈਣਗੇ। ਕਿਉਂ?”

ਬੜਾ ਮਜ਼ਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹਉਮੈ, ਕਿਲਾ, ਬੁਜ਼ਦਿਲ, ਦਲੇਰ, ਸਨੇਹੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿੰਨਾ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਬਣਦਾ-ਵਿਗੜਦਾ ਜਾਂ ਟੁੱਟਦਾ-ਭੱਜਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਏ ਤੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਕਿੰਜ ਵਰਤਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੱਬਦਾ ਏ! ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ

ਠੋਸ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ...ਪਰ ਸਾਰੀ ਕਲਾਸ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਬਦ-ਜਾਲ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸੀ।...ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀਓ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੰਜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਖਤ ਕਿਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਡੰਗੋਰੀਆਂ ਵਰਗਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਨਿੱਜੀ ਚੱਸ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਦੀ ਹਵਾ ਵੀ ਪੁੱਜ ਸਕੇ! ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਭੜਕਾਹਟ ਕਿਉਂ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਹਮਲੇ ਦਾ ਮੋਤਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅਰਜ਼ ਕਰਾਂ...ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸ-ਸਾਲਾ ਆਧਿਅਪਕ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੂਟੇ ਉਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਕਦੀ ਵਧਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਕੱਟੇ ਹੀ ਗਏ ਨੇ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸੋਚੋ, ਭਲਾ ਕਿਹੜਾ ਮੂਰਖ, ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੋਏਗਾ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਹਿਣ ਆਏਗਾ, ‘ਜਾਂਦੀਏ ਬਲਾਏ...’, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰ...ਜੇ ਕਦੀ ਇਹ ਹੱਥ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂਹਰੇ ਅੱਡਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਚ ਸਜਾ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਕਹਿ ਸਕੋ ਕਿ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਸਾਲ, ਤੁਸੀਂ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ, ਹੱਥ ਹੀ ਕੱਟ ਲਿਆ ਸੀ...। ਗਿਆਨ-ਵਿਖਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੇਤਾਜ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੰਤਾਲੀ ਪਤਝੜ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਇੰਨੇ ਲੰਮੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਇਸ ਖਤ ਜਾਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਲਿਖੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਤ ਦੀ ਲਿਖਾਵਟ ਦਾ ਕੋਈ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਬਿਨਾ ਸਕੋ ਤਾਂ ਮੰਨ ਜਾਵਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਇੰਜ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਕ ਹੋਰ ਆਦਤ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ...ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਖਤ ਖੋਲ੍ਹ ਲਵੋ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ।

ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ...ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੰਤਾਲੀ ‘ਪਤਝੜ’ ਮੈਂ ਵਿਅੰਗ ਵਜੋਂ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ ਐਮ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦੀ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਇੰਨਾ ਤਾਂ ਜਾਣਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਹਾਵਰਾ ‘ਬਹਾਰ’ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਆਖਣਾ...‘ਵਿਅੰਗ ਦਾ ਇਹ ਘਟੀਆ ਤਰੀਕਾ ਚੰਦ ਉਤੇ ਬੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ’, ਬਿਲਕੁਲ ਫੱਬਿਆ ਨਹੀਂ...ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਕਿਸੇ ਸਹੇਲੀ ਜਾਂ ਸਾਥੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਰ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਸਟੂਡੈਂਟ ਵਿਚ ਮਾਤਾ-ਮੋਟਾ ਫਰਕ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਏ। ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਬਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹੀ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਏਗਾ ਭਲਾ? ‘ਬਹਾਰ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਪਰ ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਹਰਿਆਲੀ ਤੇ ਵੇਲ-ਬੂਟੇ, ਮੀਂਹ ਤੇ ਧਰਤੀ, ਹਵਾ ਤੇ ਸਰਸਰਾਹਟ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਪਦੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਬੂਟਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਚਨਾਰ ਸਮਝ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਕੀ ਫਾਇਦਾ?”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਸੋਚਿਆ, “ਇਹ ਕੁੜੀ, ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਏ?” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਇਕ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਲਿਖਾਵਟ ਭਾਵੇਂ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਦੀ ਹੀ। ਉਹ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸੁਸ਼ਮਾ! ਬੜੀ ਬੇਸ਼ਰਮ ਏ। ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਘੂਰ ਘੂਰ ਕੇ ਵਿਹੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਨਕਹਤ! ਉਸ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹ ਕਲੀਮ ਨਾਲ...। ਮਹੇਸ਼! ਉਹ ਘੁੰਨੀ ਜਿਹੀ ਰਬੜ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਵਰਗੀ ਸੰਗਾਊ ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਸ਼ੋਅ ਕੇਸ

ਵਿਚ ਸਜਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਏ। ਨਹੀਂ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਫਰੀਦਾ! ਹਾਂ, ਇਹ ਰਤਾ ਚਲਾਕ ਏ। ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਉਲਟੇ-ਪੁਲਟੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਅਚਾਨਕ ਕਦੀ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਨਜ਼ੀ...ਨਸ਼ਾਤ...ਅਚਲ...ਸੁਭਾ...ਸਫੀਆ...ਕਿਹੜੀ ਹੋਈ? ਛੱਡੋ ਜੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਕੰਧਰ ਉਲਝ ਗਿਆ। ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਦਿਆਂ। ਆਪੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਝੰਗ ਵਾਂਗ ਬੈਠ ਜਾਏਗੀ ਪਰ...ਹੋਈ ਕਿਹੜੀ?”

“ਸਰ, ਕੱਲ੍ਹ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀਆਂ ਸਨ...ਸ਼ਾਇਦ ਖਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪਰ ਮੈਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਜੋਤਿਸ਼’ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਨੇ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੋਰਾ ਹੋਵੇ...ਬੈਰ ਸਰ, ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੌਹੀ ਪਾਸੀ ਇਕੱਲ ਰੂਪੀ ਲਫ਼ਮਣ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚਿਹਰੇ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਕੁਰਲਾਹਟ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਬਾਹਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ, ਦਿਲ-ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਚਾਹਤ ਵਰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੀਮਿਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝਰੋਖਾ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਭੇਤ ਜਾਣਨਾ ਮੇਰੀ ‘ਹਾਬੀ’ ਹੈ।”

“ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਤੁਹਾਡੀ ਬੀਤੀ ਹੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕੁਝ ਪੰਨੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ...ਕੋਈ ਰਵਾਇਤੀ ਕਹਾਣੀ ਹੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਆਸ਼ਕ-ਮਾਸ਼ੂਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ। ਬੱਸ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਫਰਕ ਹੈ।...ਤੁਹਾਡੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਖਾਤਰ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ...ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦੀ ਖਾਨਦਾਨੀ ਨੱਕ ਹੇਠ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਕਤਲ ਹੋ ਗਈ।...ਤੇ ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਕ ਗਈ। ਸਰ, ਇਕ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਆਖਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਜ ਹੈ? ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਪਾਗਲ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਹੱਦਬੰਦੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ! ਸਭ ਦਿਖਾਵੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਜਿਉ ਤਾਂ ਰਹੋ ਹੋ ਨਾ? ਇਉਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਦੀ ਸੂਲੀ ਉਤੇ ਲਟਕਾ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੁੜਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਲਗਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬੇਅਸੂਲੀ ਖਾਨਗਾਹ ਵਿਚ ਸਜਾ ਕੇ ਉਸ ਅਲੂੜ ਜਵਾਨ ਰੂਹ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਇਹ ਫਾਲਤੂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਕੋਰੀ ਬਕਵਾਸ। ਜਵਾਨੀ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬੜਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ! ਜਨਾਬ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਦੀਨ-ਈਮਾਨ ਲੁਟਾਏ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਵਾਨੀ ਲੁਟਾ ਦਿਓਗੇ, ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਪਰ ਜਿਉਂਦੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਰਹੋਗੇ ਨਾ। ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਮਕਬਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ। ਜਿਉਂਦੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ, ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਸਲ ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਏ। ਇੰਜ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਂ ਲੋੜਾਂ ਤੇ ਬੁੜਾਂ ਦੀ ਕਤਲਗਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਬ੍ਰਿਹਾ ਦੀ ਕਬਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਿਲੇਗੀ ਪਰ ਇੰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਮਤ, ਹੌਸਲੇ ਤੇ ਦਿਲ-ਗੁਰਦੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਦੀਮ ਸਾਹਬ! ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਏ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਕਵਚ ਨੂੰ ਲਾਹ ਦਿਓ।”

“ਸਰ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਜਿਹੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋ। ਮੈਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ ਖਤਾਂ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੜਫਾ ਤੇ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤਾ

ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਲਾਸ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਮੈਂ ਵਚਨ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਂਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ।”

“ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਂਗੀ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਵਾਕਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕਦੀ ਕਦੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਆਦਤ ਜਿਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਬੁੜ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਿਗਰਟ ਦੀ, ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਦੀ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਆਦਮੀ ਨਾਲ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਚਿੰਨੀ-ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ। ਮੇਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੀ ਫੜਕਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਰ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਏ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਾਲ ਵਾਹ ਕੇ ਰਤਾ ਬਣ-ਠਣ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰੋ।”

“ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਗਲਤ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਖੁਸ਼ਕ ਤੇ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਵਾਲ ਹੀ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ। ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਰ, ਤੁਸੀਂ ਸੈਂਟ ਕਿਹੜਾ ਵਰਤਦੇ ਹੋ? ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਲ-ਛਿਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ਬੂ ਜਿਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਰੁਕ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਲ-ਛਿਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਲਈ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜਿਓਂ ਲੰਘਾਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਉਂਜ ਹੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਡੂੰਘਾ ਅਰਥ ਨਾ ਕੱਢ ਬਹਿਣਾ ਕਿਧਰੇ। ਅੱਛਾ, ਤੁਸੀਂ ਟਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ?”

“ਇਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਟਾਈ ਨਹੀਂ ਲਾਈ। ਦਰਅਸਲ, ਅਜੇ ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਸ਼ਸ਼ੇਪੰਜ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪਾਈ ਚੰਗੀ ਲੱਗੇਗੀ? ਟਾਈ ਲਾ ਕੇ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਉਰਜਨੈਲਟੀ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਢਾਈ ਵਾਲਾ ਕੁੜਤਾ ਪਜਾਮਾ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ...ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ...ਸਫੈਦ ਚਮਕੀਲੀ ਪੈਂਟ-ਸ਼ਰਟ...ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਰ, ਬੱਸ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਗਰੇ ਕਲਰ ਦਾ ਸੂਟ ਅਤੇ ਗਲੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਮਛਲਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋ ਨਾ, ਉਹੀ ਜਚਦਾ ਏ। ਤੁਸੀਂ ਮੁਸਕਰਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਬਸ ਇਸੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਲਵੋ।”

“ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਲੇ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸ਼ ਫਿੱਟ ਗਈ ਏ। ਅੱਜ ਤੁਹਾਡੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਉਂਗਲ ਉਪਰ ਪੱਟੀ ਕਿਉਂ ਬੱਝੀ ਸੀ? ਸ਼ੇਵ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਬਲੇਡ ਵੱਜ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ...ਘੱਟੋਘਟ ਸ਼ੇਵ ਤਾਂ...।”

“ਸਰ...ਕੁਝ ਪਤਾ ਏ ਤੁਹਾਨੂੰ...ਲਾਈਟ ਗਰੀਨ ਸ਼ਰਟ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਤਿੰਨ...ਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ।”

“ਅੱਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ, ਮਨ ਨੂੰ ਤਲਖੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਏ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਕਾਲਜ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਇਹ...ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ...ਉਛਾ! ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ? ਦੋ ਤਿੰਨ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਲਕੀਰਾਂ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਰੱਬ ਦੀ ਸਹੁੰ, ਇੰਜ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ, ਬਿਲਕੁਲ ਅਚਨਚੇਤ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ?”

“ਨਦੀਮ...ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ...ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ...ਫਾਰੂਕੀ...ਖ਼ਤ...ਉਛਾ! ਸਰ, ਇਹ ਖ਼ਤ...ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਮੈਨੂੰ? ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ‘ਸਾਂ-ਸਾਂ’ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ...ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਵਧ ਗਿਆ...ਇਸ ਲਈ ਕੱਲ੍ਹ ਕਾਲਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ।”

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਦੀਮ ਫਾਰੂਕੀ ਨੇ ਇਹ ਟੁੱਟੇ-ਫੁੱਟੇ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਤਿਉਤੀਆਂ ਪਈਆਂ ਤੇ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਕੌਣ ਕੌਣ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮੁਸਕਾਨ ਖਿਲਰ ਗਈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਿਆ, ਕੱਲ੍ਹ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗਾ, ਖ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ!

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਮਹੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਦੀਮ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਉਸ ‘ਘੁੰਨੀ’ ਜਿਹੀ ਰਬੜ ਦੀ ਗੁੱਡੀ ਵਰਗੀ ਸੰਗਾਊ ਕੁੜੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ੋਅ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਸੀ...ਮਹੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਉਭਰ ਆਈ। ਉਹ ਸਟਾਫ ਰੂਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੋਢੇ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ, ਐਨਕ ਲਾਹੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰੁਮਾਲ ਵਿਚ ਬੋਚ ਲਏ।

ਮਾੜੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਇੱਜ਼ਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਸ਼ੁਰੂ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸਰਹਾਲੀ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੀ ਹੋਣੀ ਏ। ਕਾਲਜ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਟੰਡਿਆਂ ਨੇ ਬੱਸ 'ਚੋਂ ਖਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਬੱਸ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਗਈ ਮਾਂ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਧੀ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਨਾ ਕਰੋ ਪਰ ਮੁਸ਼ਟੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਹੋਸਲਾ ਦੇਖੋ, ਬੱਚੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਬੱਚੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਪਰਤੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਜ਼ਤ ਗੁਆਉਣ ਨਾਲੋਂ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝੀ, ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਖੁੱਕੋਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ।

ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਇੱਕ ਕਸਬੇ 'ਚ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੋਦਿਆ ਤੇ ਕਾਰ 'ਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਕਈ ਦੋਸਤ ਸਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧੁੰਤ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਾਬ ਪਿਲਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਬਰ-ਜਿਨਾਹ ਕੀਤਾ।

ਇਕ ਹੋਰ ਖ਼ਬਰ ਮੁਤਾਬਕ ਗ਼ਰੀਬ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਧੀ ਦੀ ਡੋਲੀ ਤੁਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਤੇ ਇਕ 'ਮਿਰਜ਼ਾ' ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਉਥੇ ਆ ਧਮਕਿਆਂ। ਲਾੜੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਫੰਡਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਬਰਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਆਹੁਣ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਧਮਕੀ ਸੁਣ ਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਹੁਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੋੜ ਕੇ ਨੱਠ ਗਿਆ।

ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣੀਆਂ। ਸਭ ਵਿਚ ਧੱਕਾ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਹ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੁੜੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਭੋਗਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਣਾ ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਪਿਆਰੀ ਏ, ਉਹ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਜੀਹਨੂੰ

ਜਾਨ ਨਾਲ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਗਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਗਾਣਾ ਆਮ ਵੱਜਦਾ ਰਿਹਾ, 'ਨੀ ਤੈਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਮੋਟਰ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਾ।' ਸ਼ਰੇਆਮ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਇਸ ਗੀਤ ਵਿਚ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸਰਹਾਲੀ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਵਾਪਰਿਆ। ਇਹ ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮਾਈ ਦੇ ਲਾਲ ਨੇ ਗਾਇਕ ਜਾਂ ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਓਦਾਂ ਚਪੇੜਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਿੰਗਾਈ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਇਕ ਗੱਭਰੂ ਨੇ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਦੇ ਜੜੀਆਂ।



ਹਨੀ ਸਿੰਘ

ਪੜ੍ਹਦੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ, ਗਿੱਧੇ 'ਚ ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀ ਦਾ ਕਲਾਵਾ ਭਰ ਲੈਣ, ਰਾਹ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਤੇ ਘਰਦਿਆਂ ਦੇ ਘੂਕ ਸੌਂ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕੰਧ ਟੱਪ ਮੁਟਿਆਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਗੁੰਡਾ ਸੋਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਏਦਾਂ ਦੇ ਉਜੱਡ ਕਲਾਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਹਰਖ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਜਗ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਨਵਾਂ ਖੂਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਹ ਦਸੇਰੇ ਮੰਨਦੇ, ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਮਾੜਿਆਂ ਨੂੰ 'ਬਹਾਦਰ' ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਰ ਕਬੂਲਦਿਆਂ ਹੀ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਹਲੜ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ 'ਸ਼ਿਕਾਰ' ਕਰਨ ਨੂੰ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣ।

ਜਲੰਧਰ ਲਾਗੇ ਸਮੂਹਿਕ ਜਬਰ ਜਿਨਾਹ ਦੀ ਜੋ ਘਟਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵੀ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ। ਚੌਥਾ ਪੈਗ ਲਾ ਕੇ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਤੇ ਮੁਟਿਆਰ ਨੂੰ ਗੀਤ ਜ਼ਰੀਏ ਇੱਕ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਦੀ ਸੁਲਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਗਾਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੇ ਭੇਡਾਂ ਵਰਗੀ ਭੀੜ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਜਣਾ ਵੀ ਗਾਇਕ ਖਿਲਾਫ਼ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਏ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜੀ.ਬੀ. ਰੋਡ ਨਹੀਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕੱਪੜੇ ਹੌਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖ਼ਬਰ ਕਈ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਏ। 'ਕਿਵੇਂ ਲੈਜੂ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਹਾਨਣੇ', 'ਤੈਨੂੰ ਲੈਜਾਗੇ ਸੋਹਣੀਏ ਛਵੀਆਂ ਗੰਡਾਸਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂ ਕਰਕੇ', 'ਡੋਲੀ ਕਿਤੇ ਤੇਰੀ ਹੋਰ ਜੇ ਤੁਰਗੀ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਾਦੂੰ ਢੇਰ ਕੁਤੇ' ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸੋਚ ਲਵੋ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗਾਏ, ਓਨਾ ਨੂੰ 'ਸ਼ਾਬਾਸ਼' ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗਾਣਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ-ਜੁਲਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਏ, ਸਭ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਲਾਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਏ, ਪੁਲਿਸ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਢਿੱਲ ਨੇ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮੁੰਡੀਰ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ 'ਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ।

ਸਾਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ, ਕੀ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ ਚਿੱਟੀਆਂ ਤੇ ਨੀਲੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨੇ? ਅਸੀਂ ਸਭ ਮਰ ਗਏ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਧੀ ਤਾਂ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਏ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੀ ਸਰੋਕਾਰ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਕੌੜਾ ਤੇਲ ਪਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮਾੜੇ ਬੋਲਾਂ ਵੱਲ ਗੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ? ਕੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਦੇਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੈਡਰੂਮਾਂ ਤੱਕ ਕਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਰਹੀ ਏ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵੰਗਾਂ ਪਾਈਆਂ ਨੇ ਕਿ ਗਿਣੇ-ਚੁਣੇ ਮੁਸ਼ਟੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ? ਕੋਈ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੀਤਾਂ 'ਚੋਂ ਪੂਰੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਰੋਮਾਂਚਕਤਾ 'ਚੋਂ ਅੱਯਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਕਲਾ ਝਲਕਦੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਵਜਦ 'ਚ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਨੱਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਗੰਡਾਸੇ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਅੱਜ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਹੀਆਂ ਤਸਬੀਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ? ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਾਂਗ ਕਰਨ ਦੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋ ਕੇ ਮਾੜੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਗਾਇਕ ਪੱਲਾ ਝਾੜਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਵਪਾਰੀ ਹਾਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਯਾਦ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ 'ਚੱਕ ਲਓ ਰਿਵਾਲਵਰ ਰਫ਼ਲਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਏ' ਗੀਤ ਆਇਆ ਸੀ, ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿਚ ਅਵਾਰਾਗਰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਗੜੇਲ ਕਾਕਿਆਂ ਦੇ ਗਰੁਪਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਿਉਣਾ ਦੁੱਝ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਰੈਪ ਜ਼ਰੀਏ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਫਰੈਸ਼ ਕੁੜੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਸੈਕਿੰਡ ਮਾਲ ਏ ਤੇ ਜਿਹੜੀ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ ਓ, ਚੁੱਕ ਲਵੋ ਤਾਂ ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ, ਭੈਣਾਂ ਚੁੱਕ ਹੋਈਆਂ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਫ਼ਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਸਮਾਜ 'ਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਵਾਪਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਪੁਲਿਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਘਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ।

ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਨੱਕ ਥੱਲੇ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਲਜ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਮੁਸ਼ਟੰਡੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, 'ਨੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਲੈ ਲਵਾਂ...ਨੀ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਲਵਾਂ...' ਕੁੜੀਆਂ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਟੰਡਿਆਂ ਆਖਿਆ, 'ਗੁੱਸਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਓ ਮਾਲਕੋ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ 'ਫੋਟੋ' ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ', ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਕਹਿਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਕੀਹਨੇ ਸਿਖਾਇਆ। ਇਹ ਉਸੇ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ, ਜੀਹਦੇ ਗਾਣੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬੈਡਰੂਮਾਂ 'ਚ ਵੀ ਚੱਲਦੇ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਵੀ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਡੀਕ 'ਚ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਾਡੀ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ 'ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ' ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ

ਕੀ ਮੈਂ
ਝੂਠ
ਬੋਲਿਆ...



ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਟਹਿਣਾ

ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਪਾਲੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਿਲਕੁਲ ਉਦੋਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਲੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕਬੂਤਰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚਲੇ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਦਾ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ 'ਚ ਟੁੰਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਏ ਤੇ ਉਹ ਵਹਿਮ 'ਚ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਆਇਆ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਹੋਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਜਿਸ ਗ਼ੈਰਤ ਦੇ ਚਰਚੇ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਏ। ਉਹੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰੀਕ ਦੀ ਟਿੱਚਰ ਤੱਕ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਟਿੱਚਰਾਂ ਮੁਹਰੇ ਬੇਵੱਸ ਨੇ।

ਹੋਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਤਨਖ਼ਾਹ 'ਚ ਮਾਮੂਲੀ ਵਾਧੇ ਲਈ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆ ਖੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸੰਘ ਪਾੜ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਮੰਗਾਂ ਨਾ ਮੰਨੀਆਂ ਜਾਣ ਤੱਕ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕਾਂ, ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਕਦੇ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ। ਜੇ ਮਾੜਾ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਝੰਡਾ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀਆਂ-ਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੈ-ਲੈ ਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਰ ਸਿਖਾਉਣ ਲੱਗਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ-ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਗ਼ਲਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ 2-4 ਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਹੀ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਲਕਾ ਗਾ ਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਬਾਕੀਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿੱਲੀ ਗਲ ਟੱਲੀ ਕੌਣ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ?

ਸਾਡੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰਦੇਸੀ ਪੰਜਾਬੀ

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਿਚ ਪਰਦੇਸੀ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਆਹਾਂ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਅਤੇ ਡੀ ਜੇ ਦੀ ਧਮਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਸਾਡੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਮਾਏ ਡਾਲਰਾਂ ਅਤੇ ਪੌਂਡਾਂ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪਲਕਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਇਸੇ ਪਿਆਰ ਸਦਕਾ ਇਹ ਗਾਇਕ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੋਅ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ 'ਤੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਹ ਹੀ ਗਾਇਕ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਲੱਚਰ ਅਤੇ ਹਲਕੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਗਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਦਲਜੀਤ ਜਦੋਂ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਇਕ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮਾਣ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਬਣੇਗਾ। ਕਾਸ਼! ਇਹ ਭਵਿੱਖਵਾਣੀ ਸੱਚ ਹੁੰਦੀ। ਉਸੇ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਗੰਦ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਗੀਤ ਗਾਇਆ, 'ਜਦੋਂ ਪੰਗਾ ਪੈ ਜਾਏ' ਉਸ ਵਿਚ ਰੈਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ, ਚਾਚੇ ਤਾਏ ਸਾਡੇ ਘਰ ਲੱਸੀ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਲੈਂਦੇ ਪੰਗਾ ਆਪਣੀ ਭੈ...। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਇਹ ਗੰਦਾ ਤਜਰਬਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੈਪ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗਾਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦੱਬ ਦਿਤੀ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਦਲਜੀਤ ਨੇ ਗੀਤ ਗਾਇਆ, ਲੱਕ ਟਵੰਟੀ ਏਟ ਕੁਤੀ ਦਾ, ਫੋਰਟੀ ਸੈਵਨ ਵੇਟ ਕੁਤੀ ਦਾ। ਅਸੀਂ ਗੀਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਗਾਇਕ ਦਾ ਹੋਸਲਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਗੀਤ ਗਾ ਦਿਤਾ, "ਨੀ ਤੂੰ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜੇ ਘੱਟ ਸੋਹਣੀਏ, ਕਿਵੇਂ ਸਹਿਲੇਗੀ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸੱਟ ਸੋਹਣੀਏ।" ਇਸ ਗੀਤ ਦੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁੱਝ ਗੈਰਤਮੰਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੱਲ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਰੋਧ ਨੇ ਉਸ ਗਾਇਕ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗਾਣੇ ਦੀ ਐਡ ਰੋਕਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਸੀ ਡੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਤਰਾਂ ਲਿੱਖਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਸੋ, ਗੈਰਤਮੰਦ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਛਿੱਤਰ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਸ਼ੋਅ ਕਰਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕ ਦਾ ਸ਼ੋਅ ਨਾ ਕਰਵਾਵੇ। ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਪਰਦੇਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਲਈ ਹੈ, ਉਨਾ ਪਿਆਰ ਜਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

-ਦੀਪ ਮੰਗਲੀ, ਫੋਨ: 917-254-6768

ਮਾਣਕ:ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਅਰਸ਼ ਦਾ ਧਰੁ ਤਾਰਾ ਟੁੱਟਿਆ

ਨਿੱਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ

ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਯਾਨਿ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦਾ ਉਹ ਮਣਕਾ ਜਿਸ ਦੀ ਚਮਕ ਗਿਣਵੇ-ਚੁਣਵੇ ਮਣਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਪਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਦਾ ਗਾਉਣ ਦਾਦੇ ਦੇ ਵਕਤਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੋਤੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਾਹ ਮੁੱਕਣ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ ਵਿਚ 15 ਸਤੰਬਰ 1949 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਡਾ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਗਡੰਡੀ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸੀ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਤੱਤੋ-ਠੰਢੇ ਵਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਹਦੀ ਗਾਇਕੀ ਅਤੇ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਹਰ ਮਾੜੇ ਵਕਤ ਦੀ ਢੇਰੀ ਢਾਹ ਸੁੱਟੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਉਚਾਈ ਸਾਡੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਚੀ ਸੀ, ਤੇ ਉਤੋਂ ਮਿਲ ਗਏ ਦੇਵ ਬਰੀਕੇ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਧੀਆ ਗੀਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਮਾਣਕ 'ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ' ਬਣ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਸੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਮਾਣਕ ਹੱਦ ਮੁਕਾ ਗਿਆ ਨਵੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਦੀ, ਮੁੜ ਮੁੜ ਯਾਦ ਸਤਾਵੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦੀ'। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਜੈਜੀ ਬੈਸ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦੀ ਦਾ ਸਿਲਾ ਮਾਣਕ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੋੜਿਆ, ਨਾਲ ਵੀ ਮਾਣਕ ਦਾ ਇਕ ਗੀਤ ਹੈ, 'ਇਕ ਆਖ਼ਿਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਣਕ ਦਾ ਬੋਟਾ ਯੁਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਚੱਲ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਣਕ ਦੀ ਆਖਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਹੁਣ ਚੱਲਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਰਤਾ ਕੁ ਰੁਖ਼ ਬਦਲੀਏ...ਮਾਣਕ ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਅਲਵਿਦਾ ਨਾ ਆਖਦੇ ਇਸ ਰੰਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਿਆ ਔਲਾਦ ਦਾ ਦੁੱਖ। ਮਾਣਕ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਯੁੱਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮਹੀਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗੁੰਮ-ਸੁੰਮ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਬਚਣ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਨਜ਼ਦੀਕ ਲੈ ਗਈ ਪਰ ਸੁਕਰ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ ਕਿ ਯੁਧਵੀਰ ਮਾਣਕ ਪੂਰੇ



ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਸਦਕਾ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਣਕ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਗਾਉਣ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬੜਾ ਸੌਂਕ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਾਹਰ ਆਣ ਕੇ ਕੁਝ ਫਿੱਕਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਭੁਪਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਜਿਹੜਾ ਅੱਜ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤੀਜੀ ਕੈਸਿਟ 'ਦੇ

ਦਿਨ ਬਣੀ ਮਾਸੂਕ ਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਾ ਕਰੀਏ' ਰੋਪੜ ਆਈ.ਟੀ.ਆਈ. ਵਿਚ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਗੀਤ ਵੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਉਦੋਂ ਬਣਿਆ ਜਦੋਂ ਭੁਪਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕੈਸਿਟ ਵਿਚਲੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਨੇਤਾ ਭੁਪੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਵਧੀਆ ਲਿਖੋਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਏਗੀ।

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਪਿਆ ਘਾਟਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਰੜਕਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਇਹ ਘਾਟਾ ਕਦੀ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਣਕ ਸਾਹਿਬ ਲੱਚਰਤਾ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਸਨ,

ਦੀਦਾਰ, ਮਾਣਕ ਤੇ ਯਮਲਾ,
ਨਾ ਮੁੜ ਜੰਮਣਾ ਬਿੰਦਰਖੀਆ
ਭਾਵੇਂ ਗਾਇਕ ਨਵੇਂ ਨਿੱਤ ਜੰਮਦੇ ਨੇ,
ਜਿਵੇਂ ਜੰਮਦੀਆਂ ਨੇ ਮੱਖੀਆਂ।
ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਗਾਇਕ
ਕਿਸੇ ਮਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਜਣਨਾ
ਇਹੀ ਚਿੰਤਾ ਸਭਿਆਚਾਰ ਕਰੇ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਮਾਣਕ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ।

ਦੋ ਦਸੰਬਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਜਲਾਲ (ਬਠਿੰਡਾ) ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੰਤਿਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਲੇ ਪੂਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੋਗ ਦੀ ਲਹਿਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮਾਣਕ ਸਾਹਿਬ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਕੇ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋਣ-ਅਲਵਿਦਾ...ਅਲਵਿਦਾ...ਅਲਵਿਦਾ...!

ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ 'ਕੰਸਟ੍ਰਕਟਿਡ ਸਾਊਂਡ' ਹੈ-ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ

ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਦੀ ਦਿੱਖ ਵਿਲੱਖਣ ਸੀ। ਦਿੱਖ, ਨਿਰੀ ਸਰੀਰਕ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ, ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ, ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ।

ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਦੀ ਦਿੱਖ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ
ਫੋਨ: 646-220-2586

ਪਿਘਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲਗ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਲਿਬਾਸ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਾਹ ਨੂੰ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਵਾਲ। ਸੇਵ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਦਾਹੜੀ ਪਰ ਠੋਡੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਤੇ ਹੇਠਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਚੰਦ ਕੁ ਵਾਲ। ਸਫ਼ੈਦ ਦੰਦਾਂ, ਮਸੂਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਲਫਾ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਫੈਲੀ ਕਾਲਖ। ਉਸ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਦਿੱਖ ਸੀ।

ਉਸ ਦਾ ਪਿੰਡ ਚਾਚੋਕੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੰਢਾਲੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਚਾਚੋਕੀ ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ ਸ਼ਾਹ ਕਾਦਰੀ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਾਦਰੀ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਘੇਰਾ ਪਾਉਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਬਾਦਤਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਬੈਠਦਾ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਸੋਹਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ 'ਕਾਦਰੀ' ਜੋੜ ਲਿਆ। ਸਾਈਂ ਜੀ ਅਕਸਰ ਆਖਦੇ, 'ਬੇਟੇ ਸੀਸ਼ਾ ਲੈ ਲਉ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਉ। ਬਸ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖ ਲਉ।'

ਉਦੋਂ ਸੋਹਨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਕਦੋਂ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ 'ਸੀਸ਼ੇ' ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲੱਗੇ। 'ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਣ' ਦੀ ਰਮਜ਼ ਸਮਝ ਆਈ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਗਈ। ਯੋਗਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝ ਆਇਆ। ਆਖਰੀ ਦਮ ਤੱਕ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਅੱਧਾ ਪੌਣਾ ਘੰਟਾ ਯੋਗਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਆਪਣੇ ਭਟਕਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਲਈ ਸੋਹਨ ਨੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਸਤਾਦ ਬਣਾਇਆ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਸਟੂਡੀਓ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਨਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਘੁਰਾਏ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਿਮਲੇ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਆਰਟ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਸਟੂਡੀਓ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਸੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਆਨੰਦ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਨੰਦ ਹੋਰੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਦਾ ਇਹ ਸਟੂਡੀਓ ਸਾਹਿਤਕ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ।



ਖੱਬਿਓ-ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਹਲ, ਡਾ. ਗੁਰਬਚਨ, ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ, ਡਾ. ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ, ਮਨਮੋਹਨ ਬਾਵਾ, ਉੱਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ। (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 1997 ਨਾਟਕਕਾਰ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ)

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਚੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਪਲੇਠੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ। ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ। ਸ਼ਿਵ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤੜਕੇ ਨੂੰ ਰਚੀ ਕਵਿਤਾ ਉਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ।

ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, 'ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵਰਗੀ ਹੈ ਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੀ। ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਵਲਵਲਾ, ਕੋਈ

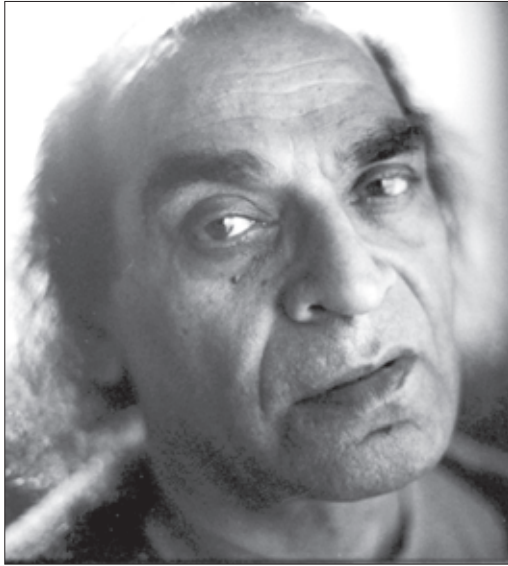
ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵੀ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਦਾ ਜਨਮ 2 ਨਵੰਬਰ 1932 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਚਾਚੋਕੀ (ਨੇੜੇ ਫਗਵਾੜਾ) ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਰਟ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਸ਼ਿਮਲੇ ਤੋਂ ਕੀਤਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਇਆ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ ਹਨ। 2 ਮਾਰਚ 2011 ਨੂੰ ਕੈਨਡਾ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। 17 ਅਗਸਤ 2003 ਨੂੰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਲੰਬੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼।

ਫਲਾਈੰਗ ਇਮੇਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿਚ। ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ ਫ਼ਰਕ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਕਵਿਤਾ 'ਚ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੇਂਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਜਾਂ ਪੇਂਟਿੰਗ 'ਚ ਕਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਪਿਛੇ ਇਕੋ ਸ਼ਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹੀ ਦੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਪੇਂਟਿੰਗ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮੈਂ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਡਾਟ (ਬਿੰਦੂ) ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?' ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਾਦ ਬਿੰਦੂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ 'ਕੰਸਟ੍ਰਕਟਿਡ ਸਾਊਂਡ' ਹੈ। ਇਸ ਟੇਬਲ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਈਬ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਪਰ ਕੰਸਟ੍ਰਕਟਿਡ ਹੋਈ ਹੋਈ। ਨਾਦ ਬਿੰਦੂ ਬੀਜ ਹੈ। ਬੀਜ ਵਿਚੋਂ ਦਰਖਤ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦਰਖਤ ਫਿਰ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੌਦੇ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਆਪਣਾ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫੁੱਲ ਫੁੱਲ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਤਾਂ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਇਕ ਪੜਾਅ ਹਨ। ਪੌਦੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਫੁੱਲ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਪੌਦੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਬੀਜ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਚੱਕਰ ਹੈ ਇਹ। ਬੀਜ ਮੁੜ ਕੇ ਬੀਜ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲ, ਫਲ, ਪੱਤੇ, ਖੁਸ਼ਬੂ ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਏ ਪੜਾਅ ਹਨ। ਬੀਜ, ਬਿੰਦੂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਏਨੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹਨ। ਹਰ ਫੁੱਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਤਿਤਲੀ ਆਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਬੀਜ ਚੁੱਕ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਪੌਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਹਿਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਤਿਤਲੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੜਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਬਿੰਦੂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਮੁੜ ਕੇ ਬਿੰਦੂ ਬਣਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਯਾਤਰਾ ਤਾਂ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਪੜਾਅ ਹਨ।'

ਮੈਂ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਦੇਖੇ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸੀ ਜੋ



ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ

ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਖ਼ਦਸ਼ਾ ਕਾਦਰੀ ਕੋਲ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ, "ਤੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਮਝਣ-ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਗ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਆਰਟ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦੇਖੀਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਜੇ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਕੈਲੰਡਰ ਨਿਕਲੇ, ਫਿਰ ਕੋਈ ਬਿੰਬ ਉਸ ਵਿਚ ਵਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਾਗ੍ਰਤੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਰਟ ਦਾ ਕਾਲਜ ਹੈ। ਪਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਆਰਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਕਵਿਤਾ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਲਾਈਨਾਂ ਲੰਬੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਕੇ 'ਤੇ ਕਾਲਾ ਰੰਗ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੰਬੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਖੁੰਭਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਲੰਬੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਅਰਥ ਗੁੰਮ ਵੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਮਿਸ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਪਾਵਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸਤੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਉਸ ਦੀ ਘੰਡੀ ਘੁੰਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰਲਤਾ ਤੇ ਸਰਲਤਾ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਦਰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਨੇ?"

ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ, "ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਰਟ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਉਸੇ 'ਤੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਦੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤਾਂ ਕੈਲੰਡਰ ਹੀ ਲਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਆਰਟ ਸਿਰਫ਼ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਰਟ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵੀ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ

ਕਿ ਆਰਟ ਦੇ ਕਾਲਜ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਆਪਣੀ ਚਿੱਤਰਕਲਾ ਵਿਚ ਬੁਰਜ਼, ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਲੇਡ ਅਤੇ ਸੂਏ ਵੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਸੀ, "ਬਲੇਡ ਅਤੇ ਸੂਏ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਜਾਂ ਠੀਕਰੀ ਮਾਰੋ। ਲਹਿਰਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਕਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਸਿਆੜ ਵਗੇ ਦੇਖੋ ਨੇ? ਸਿਆੜ ਵਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆੜਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਆਰਟਿਸਟ ਦੀ ਅੱਖ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਖੇਤ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਫ਼ਸਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਫ਼ਸਲ 'ਚੋਂ ਆਮਦਨ ਕਿੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਪਰ ਆਰਟਿਸਟ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਆੜਾਂ ਦੀ ਵੀ ਤਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਬਸ ਇਹੋ ਹੀ ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਆਰਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ।

ਮੇਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਦੇਖੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖ਼ਾਲਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਦੇਖੋ। ਕੈਲੰਡਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਪੇਂਟਿੰਗਾਂ ਦੇ ਸੁਹਜ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ। ਹਰੇਕ ਪਾਠਕ, ਹਰੇਕ ਵਾਚਕ ਕੋਲ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਸਿਆੜ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।"

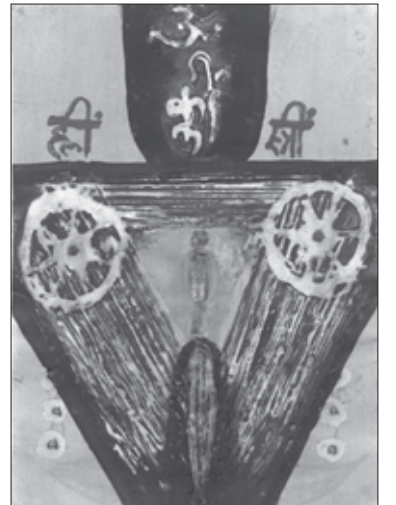
"ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਰਟ ਨੂੰ ਹੀ ਐਬਸਟ੍ਰੈਕ (ਅਮੂਰਤ) ਆਰਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਅਮੂਰਤ ਕਲਾ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਚਿਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਕੁਝ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦ ਆਕਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ। ਕਲਾ ਕੀ ਹੈ? ਆਕਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੀ ਕਲਾ ਹੈ।"

"ਤੁਸੀਂ ਚੁਣਦੇ ਕੀ ਹੋ? ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਖਾਧਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਬਾਲੀ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਛੱਤੀ ਪਦਾਰਥ ਪਏ ਰਹਿਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਣਾ। ਕੋਈ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੋਵੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਉਹ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਚੁਣ ਲਵੇ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਅਨੰਤ ਭੰਡਾਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਹਰ ਅਦਾ ਵਿਚ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਹੈ। ਬਸ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

"ਅਸੀਂ ਧੁੰਦ ਫੈਲਾ ਖਿਲਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬੀਜ ਬਿੰਦੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਦਰਖਤ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸੋਚ ਉਲਝਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ ਖੂਬਸੂਰਤ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜੜ੍ਹ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੀਜ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਦਰਖਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਏ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬੀਜ ਸੁੱਕਾ ਹੈ, ਛੋਟਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।"

ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਸਫਲ ਕਲਾ ਕਿੜ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਕਲਾ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਸਫਲ ਕਲਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਟੁੰਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਲਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਮੰਨਣ ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣ ਇਹ ਅਲਗ ਗੱਲ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਉਸ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੈ। ਆਰਟਿਸਟ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਥਾਂ ਦੇਣੀ ਸਕਾਲਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਰ ਅਨੰਦ ਕਲਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਝਲਕ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਵੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਰਟ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।"

"ਕੱਲੂ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਔਹ ਮੇਰੀ ਪੇਂਟਿੰਗ 1974 ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਰੋਗ (ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਿਚ ਠਹਿਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ) ਕੋਲ ਮੇਰੀਆਂ ਕਾਫੀ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਹਨ। ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਇਹ ਪੇਂਟਿੰਗ ਦੇਖੀ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਹਰਕਤ ਹੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨੂੰ ਫੁਹਾਣ ਦੀ ਕੀਤੀ। ਪਿਉ ਨੇ ਰੋਕਿਆ। ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ,



ਫੁਹ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਬੱਚਾ ਪੇਂਟਿੰਗ ਫੁਹ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।"

"ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਸੀ। ਇਕ ਔਰਤ ਆਈ, ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ। ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਬੱਚਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਉ। ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਹੀਂ ਇਹ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ, ਪੇਂਟਿੰਗ ਫੁਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।' ਮੈਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪੇਂਟਿੰਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਫੁਹਾਇਆ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਪੇਂਟਿੰਗਜ਼ ਸਰੀਰਕ ਸਪਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਸੰਚਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਆਰਟ ਨੂੰ 'ਸਟਾਈਲ ਕੁਆਲਟੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੀਆਂ ਪੇਂਟਿੰਗ ਵੀ ਫਲੈਟ ਪੇਂਟਿੰਗ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਸੋਹਨ ਕਾਦਰੀ ਬਲੇਡ, ਸੂਏ ਸਟਾਈਲ ਕੁਆਲਟੀ ਸਿਰਜਣ ਲਈ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸੂਫੀ ਕਥਾ

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਦਰ ਨੂੰ ਖਟਖਟਾਇਆ, ਅੰਦਰੋਂ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ, ਕੌਣ ਹੈ?

ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, "ਮੈਂ ਹਾਂ, ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮੀ।"

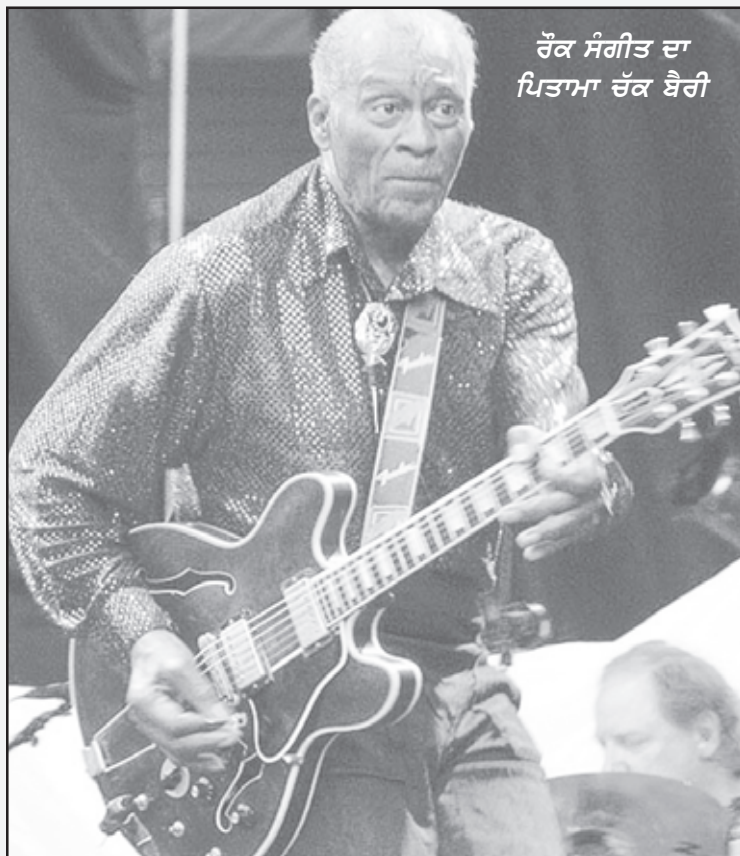
ਜੁਆਬ ਮਿਲਿਆ, "ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਦੋ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ।"

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਫੇਰ ਉਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਰਤ ਆਇਆ।

ਇਸ ਵਾਰ "ਕੌਣ ਹੈ?" ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਉਤਰ ਸੀ।

"ਤੂੰ ਹੀ ਏਂ।" ਤੇ ਉਹ ਬੰਦ ਦਰ ਉਸ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਈਸ਼ਵਰ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਸਬੰਧ ਇਦਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਲੋਂ: ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ



ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਰਵਾਇਤ ਤੇ 'ਰੌਕ ਸਟਾਰ'

ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਭਿਆਚਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਿਆਹਫਾਮ ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਚੱਕ ਬੈਰੀ (ਅਮਰੀਕਾ) ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਾਬਰ-ਆਪੇ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੌਕ ਅਤੇ ਰੋਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਨਵੀਂ ਧਾਰਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਾਕ ਬੈਂਡ 'ਬੀਟਲਜ਼' ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ 'ਚ ਮੁਲਾਇਮ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ 'ਤੇਲ ਗੀਤ' ਗਾ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਲੋਭ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਟ ਕੂਬੇਨ ਨਾਂ ਦਾ ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੈਂਤੜਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੂਬੇਨ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਖਪਤਵਾਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੂਬੇਨ ਦੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹ ਫਿਕਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਠਵੇਂ ਤੇ ਸੱਤਰਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਰੌਕ ਸਟਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਗਾਇਆ। ਬੌਬ ਡਿਲਨ ਤੇ ਹੋਰ ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਅਤੇ ਵੀਅਤਕਾਂਗ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਮਰੀਕੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਰਹੇ।



ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ

ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ

ਫੋਨ: +91 97799 34747

ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਪਰਦਾਪੇਸ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਰੌਕ ਸਟਾਰ' ਨੇ ਚੰਗੀ ਵਿੱਤੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਫਿਲਮ ਪਤਚੋਲ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ 'ਚ ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਵੀ ਬਾਬਾ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਦੀ ਹੀਰ-ਰਾਣਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ। ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ 'ਤਾਜ਼ਾ ਸੂਫੀਆਨਾ ਕਲਾਮ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਕੁਤੀ ਨਰਗਿਸ ਫਾਖਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਦਾਇਤਕਾਰ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਲੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸੋਚਾ ਨਾ ਬਾ', 'ਜਬ ਵੀ ਮੈਂ', 'ਲਵ ਆਜਕਲੂ' ਜਿਹੀਆਂ ਰੁਮਾਂਸਵਾਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ



ਬੌਬ ਡਿਲਨ

ਅਦਾਕਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਚਾਲੂ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਮਾਰਕਾ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਰੁਮਾਂਸ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਨੌਕ ਨੌਕ ਭਰਨ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮੀਰਜ਼ਾਦਿਆਂ/ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ-ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰ ਮੁੰਡੇ-ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ 'ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ' ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ ਆਖਰ ਆਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ' ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਮੀਰ ਕੁਤੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਾਰ ਅਮੀਰ ਮਸ਼ੂਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸਹੀ ਰਾਹ' ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਬਣਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਹਦਾਇਤਕਾਰ ਸੰਜੇ ਲੀਲਾ ਭੰਸਾਲੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਅਮੀਰ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਗਰੀਬ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦਿਸਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਰਕ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉ ਰਹੀ ਮੁਲਕ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਾਰਤੀ-ਸਿਨੇਮੇ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਮਤਿਆਜ਼ ਫਿਲਮ-ਕਲਾ ਦਾ ਹੁਨਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਰੂਪਕ ਪੱਖ ਦੀ ਸਮਝ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਹਰਮਨਪਿਆਰੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਜਮਾਤ ਜਨਤਕ ਸਮਝ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਸੀਲਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਾਬਜ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਵੇਕਲੇਪਣ ਨੂੰ ਸਿਫਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ 'ਚ ਇਹ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੱਭਿਆਚਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਥਿਆਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਿਆਹਫਾਮ ਸੰਗੀਤਕਾਰ, ਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਗਾਇਕ ਚੱਕ ਬੈਰੀ (ਅਮਰੀਕਾ) ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਗੀਤ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਾਬਰ-ਆਪੇ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੌਕ ਅਤੇ ਰੋਲ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲ ਕੇ ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਨੇ ਨਵੀਂ ਧਾਰਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਾਕ ਬੈਂਡ 'ਬੀਟਲਜ਼' ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ 'ਚ ਮੁਲਾਇਮ ਰੁਮਾਂਟਿਕ

ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ 'ਤੇਲ ਗੀਤ' ਗਾ ਕੇ ਸਿਆਸੀ ਰੁਝਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੀਤ ਸਾਮਰਾਜੀਆਂ ਦੇ ਲੋਭ ਨੂੰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਟ ਕੂਬੇਨ ਨਾਂ ਦਾ ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੀਲ ਖਪਤਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪੈਂਤੜਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੂਬੇਨ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਵੀ ਖਪਤਵਾਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੂਬੇਨ ਦੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹ ਫਿਕਰ ਵੀ

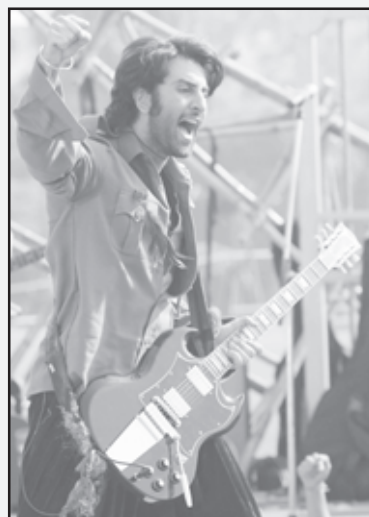
ਅਹਿਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸੱਠਵੇਂ ਤੇ ਸੱਤਰਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਰੌਕ ਸਟਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਗਾਇਆ। ਬੌਬ ਡਿਲਨ ਤੇ ਹੋਰ ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਅਤੇ ਵੀਅਤਕਾਂਗ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਮਰੀਕੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਰਹੇ। ਬੌਬ ਡਿਲਨ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਰੋਸ ਧਰਨਿਆਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ। 'ਹੂ' ਵਰਗੇ ਰੌਕ ਗਵੱਈਆਂ ਨੇ ਸੱਠਵਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਨਾਬਰ ਮੁੰਡੇ-ਕੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤੇ। ਸੰਨ 1974-76 ਦੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪੰਕ ਰੌਕ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਿਆਸੀ ਸੁਰ ਹੋਰ ਤਿੱਖੀ ਕੀਤੀ। ਜਮੈਕਾ ਦਾ ਬੌਬ ਮਾਰਲੇ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਿਆਹਫਾਮ ਬੰਦੇ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਫਰੀਕਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। 'ਪਿੰਕ ਫਲੌਇਡ' ਦਾ ਗੀਤ 'ਦਿ ਵਾਲ' ਲੋਕ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਲਾਲ ਬੈਂਡ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲਹਿਰ 'ਜ਼ਮੀਨੀ-ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਲੰਬੀ ਯਾਤਰਾ' ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ

ਰੂਪ 'ਚ ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਸਮਾਜਿਕ ਨਾ-ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹਿੰਪੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਦਿਖਾਵੇ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਜਿਮ ਮੋਰੀਸਨ ਹਿੰਪੀਆਂ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਗਾਇਕ ਸੀ। ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜਵਾਦ ਦੇ ਰਾਮ-ਰੋਲੇ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ।

ਫਿਲਮ 'ਰੌਕ ਸਟਾਰ' ਹਰਿਆਣਵੀ ਮੁੰਡੇ ਜਨਾਰਧਨ ਜਾਖਤ ਉਰਫ਼ ਜੇ.ਜੇ ਉਰਫ਼ ਜਾਰਡਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਸ਼ੂਕ ਹੀਰ ਕੌਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। 'ਰੌਕ ਸਟਾਰ' ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਨਾਇਕ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਹਾਣੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇ.ਜੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਗਿਟਾਰ ਵਜਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਹੀਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਹੀਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜੇ.ਜੇ ਗਾਉਣਾ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਘਰੋਂ ਕੱਢਿਆ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜੇ.ਜੇ ਹੀਰ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗਾਇਕ ਹੀ ਨਾ ਬਣਦਾ। ਜੇ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਰੌਕ ਸਟਾਰ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਏਕ ਦੀਵਾਨਾ' ਜਾਂ 'ਏਕ ਆਸ਼ਿਕ' ਜਾਂ 'ਪਗਲਾ ਦੀਵਾਨਾ' ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ। ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਟਰੱਕ ਡਰਾਇਵਰੀ ਜਾਂ ਸਕੂਟਰ ਮਕੈਨਿਕੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕੰਮ ਚਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਰੌਕ ਸਟਾਰ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਸਫ਼ਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ 'ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਲ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬੰਦਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ 'ਬਰਬਾਦ ਅਲਫ਼ਾਜ਼' ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਲਿਖ ਅਤੇ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸੇ

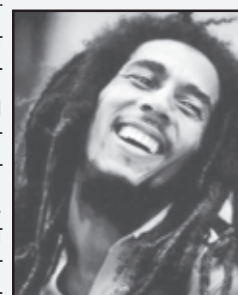


ਫਿਲਮ 'ਰੌਕਸਟਾਰ' 'ਚ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ



ਪਿੰਕ ਫਲੌਇਡ ਬੈਂਡ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੀਰ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਜਿਵੇਂ ਫਿਲਮ 'ਚ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ), ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾ 'ਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਪਕਿਆਈ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਉਹ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਪਤਚੋਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਫੀ ਗਾਣਾ ਵੀ ਹੈ- 'ਸਾਡਾ ਹੱਕ' ਜਿਹਾ 'ਇਨਕਲਾਬੀ' ਗਾਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰ ਉਹ ਖੜ੍ਹਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ 'ਚ ਬੱਬੂ ਮਾਨ ਵੀ 'ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਗਾਣੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਹਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਪੋਰਸ, ਹਿਟਲਰ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ, ਜਗਤਾਰ ਹਵਾਰਾ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਮੋਤ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਤੇ ਅਤਿ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸਾਰੇ ਜੱਟ ਲੱਗੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਸ਼ਨ



ਬੌਬ ਮਾਰਲੇ

ਮਨਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ.ਜੇ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਵਾਦਕ ਬਣੇ ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ੰਮੀ ਕਪੂਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅਸਲ 'ਚ ਇਹ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਜੇ.ਜੇ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ 'ਚ ਕੋਈ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਫਿਲਮ 'ਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਕਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ? ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੀਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬੋਲ ਦਿਉ। ਬਿਨਾਂ ਗੱਲੋਂ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਹੀਰ ਦਾ ਬਾਬੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਵਾਰਸ ਦੀ ਹੀਰ ਸਮਾਜਿਕ, ਇਨਸਾਫ਼-ਪ੍ਰਬੰਧ (ਕਾਜ਼ੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦਾਬੇ (ਮੌਲਵੀ) ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਨਾਬਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹੀਰ ਕੌਲ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਚੋਰੀ ਛੁਪੇ 'ਜੰਗਲੀ ਜਵਾਨੀ' ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਘੁਟਦੀ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਬਣਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਸਨਕੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਫਿਲਮ ਬੋਧੇ

ਹੋਏ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਲਗਭਗ ਬਨਾਵਟੀ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਰੂਪ 'ਚ ਫਿਲਮ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਮਾਰਕਾ ਮਸਾਲਾ ਫਿਲਮ ਹੈ।

ਰੌਕ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲੋਂ ਜੁੜੇ ਬਹੁਤੇ ਗਾਇਕ ਸਿਆਸੀ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਪੁੰਦਲੇ ਕੀਤੇ ਝੰਡਿਆਂ ਤੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗਾਂ ਤੋਂ 'ਸਾਡਾ ਹੱਕ, ਐਬੋ ਰੱਖ' ਦੇ ਕੁਝ ਪਲਾਂ ਲਈ ਨਾਅਰੇ ਲਵਾ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਰੌਕ

ਸਟਾਰ' ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਤੰਦ ਜੁੜਦੀ ਹੈ? ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਚੀਨ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਤਿੱਬਤੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਖੂਬ ਉਡਾਲਿਆ ਗਿਆ। ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਨੇ ਤਿੱਬਤੀ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਝੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੰਦਲਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਦਾਇਤਕਾਰ ਨੇ ਕੋਈ ਹੋ-ਹੱਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਸ਼ਕ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਹਦਾਇਤਕਾਰ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਬਤ ਸਿਦਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਦਾ। ਇਮਤਿਆਜ਼ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸਿਦਕਦਿਲੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਇਕ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਸਿਰਫ਼ ਗਾਣਾ ਗਾ ਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਸਮਝ ਬਣਨ ਤੇ ਨਿਖਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਫ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਫਿਲਮ 'ਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਨਿੱਜੀ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨਾਬਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪੁੱਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼ਦਰਪਾਲ ਬੱਗਿਆਂ ਤੇ ਹਰਵਿੰਦਰਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ, ਮੀਰ ਵਾਇਜ਼ ਉਮਰ ਫਾਰੂਕ, ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੱਥੇਬੰਦਕ ਨਾਬਰੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਸਮੂਹ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਨੂੰਨ-ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Syan Video Production, Inc.



ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਜਾਂ
ਫਿਰ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ
ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ
ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ, ਇਲੀਨਾਏ, ਓਹਾਇਓ, ਆਇਓਆ

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera shooting/Digital Still Photography
(with flush mount album)

Live Video Display With Large Screens

DJ Service with Laseer Lights

Call Toll Free: 1-800-RAJ-SYAN

(with 17 years Experienced)

Call: 734-261-0936 or 734-890-1767

e-mail: raj@syanvideo.com or visit at: www.syanvideo.com

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ
ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਤੁਹਾਡੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣੇ...
ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣੇ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਭਾ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ



THANK YOU ALL WE APPRECIATE YOUR SUPPORT!!!
HAVE A HAPPY HEALTHY & PROSPEROUS NEW YEAR 2012

ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ

**ਸਾਲ
2012
ਮੁਬਾਰਕ**



**ਸਾਲ
2012
ਮੁਬਾਰਕ**

ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਤੇ ਮੈਂਬਰ

ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਵਲੋਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਲਈ 31 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੰਗਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬਣਾਓ

PCS 2012 PROGRAMS

New Year Eve Langar	DEC - 31 - 2011	Palatine Gurdwara
Rangla Punjab	APR - 07 - 2012	Gateway Theater
Chicago Children's Museum	MAY - 20 - 2012	Bus Trip to Navy Pier
Graduation Night	JUN - 17 - 2012	Viceroy of India
Sports Festival	JUL - 28/29 - 2012	Addison Park Dist
PCS Night	OCT - 27 - 2012	TBD
Thanksgiving Parade	NOV - 24 - 2012	Chicago Downtown



PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

For more Info. Please Contact: (847) 359-5PCS, Fax: (847)-359-1107
 PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO, P.O. BOX 1244, PALATINE, IL. 60078
 E- mail: info@PCSCChicago.org or Visit www.PCSCChicago.org

P.C.S. is a non-profit 501 (c) 3 organization promoting Punjabi Culture, Language, Sports & Performing Arts